

REPUBLICA MOLDOVA
CONSILIUL RAIONAL CIMIȘLIA

DECIZIE Nr. 01/01

din 11 martie 2022

**privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a raionului Cimișlia
pentru perioada 2022-2028**

În conformitate cu:

- art. 4 alin. (3) din Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă;
- art. 43 alin. (1), art. 46 din Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală;
- Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional;
- Dispoziția președintelui raionului nr. 69 din 25 mai 2021 cu privire la constituirea grupului de lucru pentru elaborarea Strategiei de Dezvoltare Socio-economică a raionului Cimișlia.

Întru asigurarea unei viziuni de dezvoltare a raionului Cimișlia, în concordanță cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030, Consiliul Raional Cimișlia

DECIDE:

1. Se aprobă Strategia de dezvoltare a raionului Cimișlia pentru perioada 2022-2028, conform anexei.
2. Șefii subdiviziunilor din subordinea Consiliului Raional Cimișlia, conducătorii instituțiilor publice și întreprinderilor municipale, fondatorul cărora este Consiliul Raional Cimișlia, vor asigura executarea planului de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a raionului Cimișlia pentru perioada 2022-2028.
3. Șeful Direcției Economie și Atragerea Investițiilor se numește responsabil de prezentarea raportului anual de implementare a strategiei, în baza informațiilor prezentate de subdiviziunile din subordinea Consiliului Raional Cimișlia, instituțiilor publice și întreprinderilor municipale, fondatorul cărora este Consiliul Raional Cimișlia.
4. Controlul asupra executării prezentei decizii se atribuie dlui Mihail Olărescu, președintele raionului.
5. Prezenta decizie se include în Registrul de stat al actelor locale și se aduce la cunoștință:
 - Vicepreședinților raionului;
 - Entităților din subordinea Consiliului Raional Cimișlia;
 - Prin publicarea pe pagina web a Consiliului Raional Cimișlia www.raioncimislia.md.

Președintele ședinței

Anastasia Sîrbu

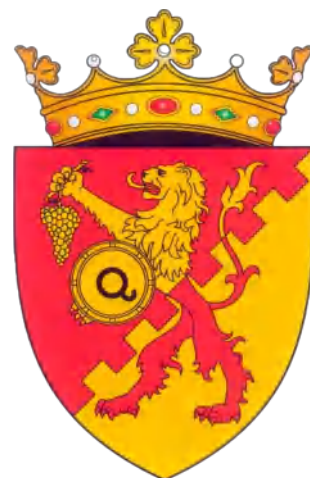
Contrasemnează:
Secretarul consiliului

Gheorghe Netedu

STRATEGIA DE DEZVOLTARE
A RAIONULUI CIMIȘLIA

2022-2028

Cimișlia 2022

Cuprins

Lista acronime	3
I. Introducere	4
Rezumat executiv.....	4
Introducere în planificarea strategică.....	6
II. Diagnosticul teritoriului	8
Prezentare generală	8
Demografie și migrație	12
Dezvoltare economică	15
Potențial turistic	25
Infrastructura și starea utilităților publice.....	28
Infrastructura și servicii sociale	32
Cultură, tineret, sport	38
Energie durabilă și mediu	41
Guvernare locală.....	43
III. Strategia de dezvoltare	49
Analiza SWOT.....	49
Avantaje, dezavantaje și provocări în dezvoltarea raionului	57
Viziunea de dezvoltare	59
Obiective și direcții prioritare	59
Riscuri de implementare.....	65
Monitorizarea și evaluarea strategiei	66
Anexe	68
Plan de Acțiuni	68
Fișe de proiect.....	89

Lista acronime

AAS	Alimentarea cu Apă și Sanitație	GLPS	Grupuri de Lucru pentru Planificarea Strategică
ADR	Agencia de Dezvoltare Regională	IACM	Incubatorul de Afaceri Cimișlia
AIPA	Agencia de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	IFAD	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă
AMS	Asistență Medicală de Staționar	IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
AMSA	Asistență Medicală	MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
APL	Autorități Publice Locale	MIDR	Ministerul Infrastructurii Dezvoltării Regionale
BNS	Biroul Național de Statistică	MS	Ministerul Sănătății
CCI	Camera de Comerț și Industrie	ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii
CJ	Consiliul Județean	ONG	Organizații nonguvernamentale
CNAM	Centrul Național de Asistență Medicală	OSC	Organizații ale Societății Civile
CR	Consiliul Raional	PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
CRT	Centrul Raional de Tineret	PRS	Programul Regional Sectorial
DAIP	Direcția Agricultură și Industria Prelucrătoare	RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
DASPF	Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei	SAU	Serviciul Arhitectură și Urbanism
DCTST	Direcția Cultură, Tineret, Sport și Turism	SC	Serviciul Contabilitate
DDT	Direcția Dezvoltare Teritorială	SD	Strategia de dezvoltare
DEAI	Direcția Economie și Atragerea Investițiilor	SND	Strategia Națională de Dezvoltare
DÎGC	Direcția Învățământ General Cimișlia	SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
DMS	Deșeuri Menajere Solide	SWOT	Puncte tari, puncte slabe, oportunități și pericole
DRL	Drumuri Regionale și Locale	UE	Uniunea Europeană
EE	Eficiența Energetică a clădirilor	UTA	Unități Administrativ Teritoriale
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională	ZEL	Zonă Economică Liberă
GIZ	Agencia de Cooperare Internațională a Germaniei		

I. Introducere

Rezumat executiv

Acest document reprezintă Strategia de Dezvoltare a raionului Cimișlia (în continuare SD a raionului Cimișlia), care conține viziunea, obiectivele strategice și planul de acțiuni pentru perioada 2022 – 2028, precum și un portofoliu de proiecte anexate.

Strategia pune în valoare punctele forte ale raionului și se bazează pe potențialul social - uman, perspectiva dezvoltării economiei raionului, a serviciilor publice, a infrastructurii sociale și de afaceri precum și pe capacitatea autorităților publice și structurilor societății civile privind asumarea responsabilității pentru procesul de dezvoltare durabilă.

❖ Principiile în baza cărora s-a elaborat documentul:

- I. promovarea unei guvernări eficiente, responsabile și participative;
- II. promovarea egalității de gen;
- III. promovarea principiilor dezvoltării durabile la nivel raional,
- IV. promovarea continuității și sustenabilității,
- V. promovarea caracteristicilor și valorilor specifice raionului, armonizate cu obiectivele de dezvoltare existente la nivelul Uniunii Europene.
- VI. Promovarea principiului "nimeni nu este lăsat în urmă"

Principalele obiective urmărite de SD a raionului Cimișlia sunt: (I) determinarea viziunii și direcțiilor strategice de dezvoltare, dinamica și profunzimea dezvoltării propuse; (II) eficientizarea activității autorităților publice în gestionarea raionului; (III) utilizarea eficientă a resurselor financiare; (IV) promovarea raionului (aspecte unice, irepetabile, competitive); și (V) atragerea surselor externe de finanțare (buget de stat, investiții străine, donații, granturi) pentru a implementa proiectele investiționale planificate.

Beneficiari ai Strategiei sunt locuitorii raionului Cimișlia, autoritățile administrației publice raionale, structurile societății civile, instituțiile educaționale, sectorul privat, grupe de cetățeni, precum și toți actorii comunitari interesați în dezvoltarea durabilă a raionului.

SD a raionului Cimișlia pentru anii 2022 – 2026 este structurată pe cinci compartimente și include: (I) Diagnosticul teritoriului; (II) cadrul general al strategiei (analiza SWOT, viziunea, valorile și direcțiile prioritare); (III) riscurile de implementare (IV) monitorizarea și evaluarea implementării strategiei; (V) planul de acțiuni; (VI) portofoliul de proiecte prioritare.

Planul de acțiuni pentru anii 2022 – 2028 conține totalitatea acțiunilor/măsurilor orientate spre atingerea obiectivelor, cu indicarea: perioadei de implementare, costului estimativ, responsabililor pentru realizarea acțiunilor, precum și a partenerilor și a indicatorilor de progres.

Contextul strategic național și regional

Planificarea strategică este un imperativ al timpului și un mecanism complex de elaborare a viziunii de dezvoltare a raionului, obiectivelor strategice de intervenție pentru asigurarea calității vieții locuitorilor raionului și stimularea creșterii bunăstării lor.

SD a raionului Cimișlia pentru perioada 2022-2026 este un document de politică publică, elaborat conform cerințelor și normelor de elaborare a documentelor de politici naționale și locale, care are la bază documentele de programare locală, regională și națională.

Documentul este elaborat în concordanță cu Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, Acordul de Asociere RM-UE. Prezenta Strategie este corelată cu cele mai importante documente strategice naționale, sectoriale, regionale și raionale:

- ❖ Strategia Națională de Dezvoltare (SND) Moldova 2030;
- ❖ Strategia pentru domeniile Transport și Infrastructura drumurilor;
- ❖ Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030);
- ❖ Strategia pentru o economie incluzivă, durabilă și digitală până în anul 2030;
- ❖ Strategia națională de industrializare a țării până în anul 2030;
- ❖ Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2021-2025;
- ❖ Strategia națională de industrializare a țării până în anul 2030;
- ❖ Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2021-2025;
- ❖ Strategia națională pentru dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2022-2027;
- ❖ Strategia pentru domeniile Transport și Infrastructura drumurilor;
- ❖ Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2022-2028;
- ❖ Strategia națională de sănătate 2022-2031;
- ❖ Strategiei de dezvoltare a educației „Educația-2030”;
- ❖ Strategia pentru cultură și patrimoniu 2030;
- ❖ Strategia națională de tineret;
- ❖ Strategia de mediu până în anul 2030;
- ❖ Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023;
- ❖ Strategia națională „Diaspora - 2025”;
- ❖ Programul Național de Dezvoltare a Turismului „Turism 2025”;
- ❖ Programul de dezvoltare rurală până în anul 2025;
- ❖ Programul consolidat de dezvoltare durabilă a sectorului forestier al Republicii Moldova în vederea extinderii suprafeței de vegetație forestieră până la 15% din suprafața țării până în anul 2030;
- ❖ Programul regional sectorial (PRS) în domeniul alimentării cu apă și canalizare (AAC) din Regiunea de dezvoltare Sud;
- ❖ Strategia de gestionare integrată a deșeurilor solide în Regiunea de Dezvoltare Sud;
- ❖ Programul regional sectorial (PRS) în domeniul drumurilor regionale și locale (DRL) din Regiunea de dezvoltare Sud;
- ❖ Programul regional sectorial (PRS) în domeniul eficienței energetice (EE) a clădirilor publice din Regiunea de dezvoltare Sud;
- ❖ Program Regional Sectorial pentru dezvoltare Infrastructurilor de Sprijin în Afaceri în Regiunea de Dezvoltare Sud;
- ❖ Program regional sectorial privind sporirea atractivității turistice a Regiunii de Dezvoltare Sud.

Grupul de lucru pentru planificare strategică

SD a raionului Cimișlia pentru anii 2022-2028, a fost elaborată într-un mod participativ, conform metodologiei existente în acest domeniu. Procesul de elaborare a strategiei a fost coordonat de AO Asociația Psihologilor Tighina, prin expertul dna Vera Ciuchitu, persoană cu experiență în domeniul elaborării documentelor de planificare strategică.

SD a raionului Cimișlia reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice Raionale, în următorii 5 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a raionului.

Pentru elaborarea strategiei a fost creat un grupul de lucru, componența căruia a fost aprobată prin Dispoziția Președintelui raionului nr. 69 din 25 mai 2021 (Anexa 3), respectând principiul egalității de gen.

Aprobarea consiliului raional

SD a raionului Cimișlia a fost aprobată prin decizia nr. ____ din _____

Introducere în planificarea strategică

Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategic

Acest document a fost elaborat în scopul impulsivării procesului de dezvoltare social -economică a raionului, de a stabili repere clare pentru conjugarea efortului comun al actorilor raionali direcționat spre îmbunătățirea calității vieții cetățenilor.

Metodologia de lucru a respectat logica elaborării unei strategii:

1) **Diagnosticul teritoriului**, bazat pe datele existente și realizat cu implicarea părților interesate (administrația publică, mediul de afaceri, societatea civilă) și a responsabililor pe domenii. Această analiză, ce conține o dimensiune tematică, dar și una integrată, a servit drept material de lucru în cadrul grupurilor de lucru.

2) **Analiza SWOT** - instrument de analiză a potențialului de dezvoltare a raionului, evidențiază punctele tari și slabe, oportunitățile și amenințările rezultate din diagnosticul teritoriului pe baza unui proces participativ al părților interesate (grupuri de lucru sectoriale, interviuri, workshop-uri, focus grup-uri, dezbateri cetățenești).

3) Strategia conține **viziunea, obiectivele și domeniile prioritare** de dezvoltare și principalele direcții strategice de dezvoltare ale raionului. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanță și rezultate concrete.

4) **Planul de acțiuni 2022 – 2028** conține acțiunile concrete de întreprins pe termen scurt și mediu pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în Strategie.

În același context, metodologia de elaborare a asigurat caracterul participativ și transparent al acestui document prin organizarea de interviuri, chestionare, focus grup-uri, training-uri, grupuri de lucru sectoriale, consultări și audieri publice în fazele esențiale de elaborare, pentru exprimarea nevoilor și aspirațiilor tuturor categoriilor sociale. Au fost respectate principiile egalității și echității de gen, incluziunii și reprezentativității tuturor

grupurilor din raion (criterii de vârstă, sex, etnie, apartenență religioasă, categorii vulnerabile, etc.).

Pe baza planului de acțiuni, vor fi elaborate planuri anuale de activități la nivelul Consiliului raional Cimișlia.

Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea comunitară

SD a raionului Cimișlia pentru anii 2022 – 2028 reprezintă un document de planificare strategică integrată la nivel raional este un mijloc esențial pentru factorii de decizie, pentru părțile interesate și, nu în ultimul rând, pentru cetățeni. În SD sunt înscrise cele mai bune soluții pentru creșterea calității vieții prin asigurarea unui mediu sănătos pentru o dezvoltare durabilă pe termen mediu și lung în raion.

Aceasta a fost elaborată cu suportul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GLPS), cu asistența tehnică și metodologică din partea specialiștilor subdiviziunilor Consiliului Raional. Conținutul acestui document ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea individuală a lor.

II. Diagnosticul teritoriului

Diagnosticul teritoriului reprezintă o sinteză a analizei socioeconomice pentru identificarea provocărilor și problemelor cu care se confruntă raionul Cimișlia, și argumentarea direcțiilor de dezvoltare strategică pentru următoarea perioadă. În cadrul acestui capitol au fost analizate datele statistice, studiile relevante, informațiile identificate în cadrul ședințelor grupului de lucru pentru elaborarea strategiei.

Prezentare generală

Raionul Cimișlia este situat în partea de sud a Republicii Moldova și se întinde pe o suprafață de 923 km² (2,7% din suprafața țării). La nord-vest raionul Cimișlia se învecinează cu raionul Hîncești, la nord-est, cu raionul Ialoveni și la est cu raionul Căușeni. În partea de sud-est, raionul Cimișlia are, pe o porțiune mică, de aproximativ 9 km (satul Troițcoe), graniță comună cu Ucraina. Pe cea mai mare porțiune, în direcția de sud-est, raionul se mărginește cu raionul Basarabeasca, iar în direcția sud-vest – cu Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia. Spre vest se află raionul limitrof Leova.

Populația raionului este de 58,6 mii persoane (conform situației din 01.01.2019), ceea ce constituie 1,65% din populația țării, 75,8% din populația raionului locuiește în mediu rural. În contextul Regiunii de Dezvoltare Sud, Cimișlia se numără printre raioanele cu cea mai mică densitate a populației – 63,5 locuitori/km².

Tabel 1 Date generale - raionul Cimișlia

Suprafața	923 km ²	
Populația	58,6 mii locuitori	
Densitatea populației	63,5 locuitori / km ²	
Gradul de urbanizare	24,2 %	
Numărul de autorități publice locale de nivelul I	23	
Numărul de localități	39, din care 1 oraș, Cimișlia, și 38 de sate.	
Centrul administrativ	Orașul Cimișlia	
<i>Sursa: baza de date a BNS</i>		

Structurile autorităților publice locale sunt reprezentate prin 1 APL de nivelul II și 23 APL de nivelul I, care administrează 38 de localități rurale și 1 oraș. Orașul Cimișlia este centru administrativ al raionului și este orașul de reședință a Agenției de Dezvoltare Regională Sud, instituție care implementează politica de dezvoltare regională în regiunea de sud a țării.

Fiind situat la intersecția arterelor internaționale orașul Cimișlia este un punct favorabil pentru comerț și dezvoltare a afacerilor. În ultimii ani autoritatea publică locală a lansat un șir de proiecte investiționale care facilitează dezvoltarea antreprenoriatului. Printre ele se numără : Crearea infrastructurii de utilități publice la Parcul Industrial Cimișlia, Crearea Platformei Industriale Multifuncționale și Construcția Halei de Producere, Subzona ZEL Bălți, Construcția Pieței Agroalimentare Cimișlia. De asemenea este funcțional și Incubatorul de afaceri Cimișlia, care găzduiește 20 antreprenori în diverse domenii de activitate, ca: industria textilă, servicii mediale, educaționale, de contabilitate etc.

Caracteristici spațiale și resurse naturale

Raionul Cimișlia este parte integrantă a Regiunii de Dezvoltare Sud (RDS) a Republicii Moldova. În raionul Cimișlia sunt 39 localități, inclusiv 38 localități rurale și un oraș. Circa 76 la sută din populația raionului locuiește în mediul rural.

Cele 38 localități rurale din raion sunt administrate de 22 de primării. Cea mai mică primărie este Valea Perjei cu 682 locuitori conform situației din 01.01.2020.

După numărul de locuitori APL I pot fi divizate în câteva categorii:

- De la 500 până la 1000 - 5 primării (Suric, Topala, Ivanovca Nouă, Valea Perjei, Codreni)
- De la 1000 până la 2000 - 12 primării (Hârtop, Batâr, Satul Nou, Albina, Lipoveni, Cenac, Porumbrei, Ecaterinovca, Ciucur Mingir, Ialpujeni, Javgur, Troițcoe)
- De la 2000 până la 3000 – 2 primării (Gradiște, Sagaidac)
- De la 3000 până la 4000 - 3 primării (Gura Galbenei, Selemet, Mihailovca)
- Mai mult de 4000 locuitori –1 primărie (orașul Cimișlia)

În anii 1970-1980 pe teritoriul raionului, atât orașul Cimișlia, cât și majoritatea localităților rurale dispuneau de planuri urbanistice generale, în baza cărora s-au dezvoltat infrastructurile sociale, edilitare, de transport, comunicații etc.

În orașul Cimișlia concentrează majoritatea activităților economice și serviciilor socioculturale din raion. Poziționarea acestuia la intersecția căilor de comunicație rutieră care leagă raioanele Cahul și UTA Găgăuzia cu Chișinău, dar și raioanele Leova cu Căușeni, Ștefan Vodă și Tighina, deschid perspective de transformare în pol de creștere de importanță regională. Implementarea abordării de revitalizare urbană în orașul Cimișlia, drept instrument al politicilor publice de dezvoltare urbană duce la crearea premiselor de dezvoltare durabilă și echilibrată a orașului.

Relieful. Raionul Cimișlia este amplasat pe Câmpia Moldovei de Sud, relieful este format din lanțuri de dealuri, lunci și coline. Relieful fragmentat și structura geologică a teritoriului a condiționat în această zonă formarea vegetației de stepă.

Clima este moderat continentală, cu ierni scurte și blânde și veri fierbinți. Temperatura medie anuală în perioada 2015-2020 a variat între 11,5 și 13,1 grade Celsius, iar cantitatea anuală de precipitații în aceeași perioadă între 366 și 633 mm. Putem menționa

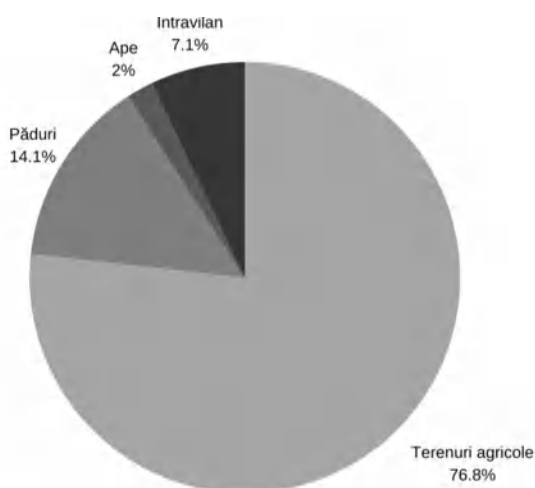

potențialul energiei solare 102-107 Kcal/cm², în zona Cimișlia înregistrându-se în mediu 250 zile solare pe an.

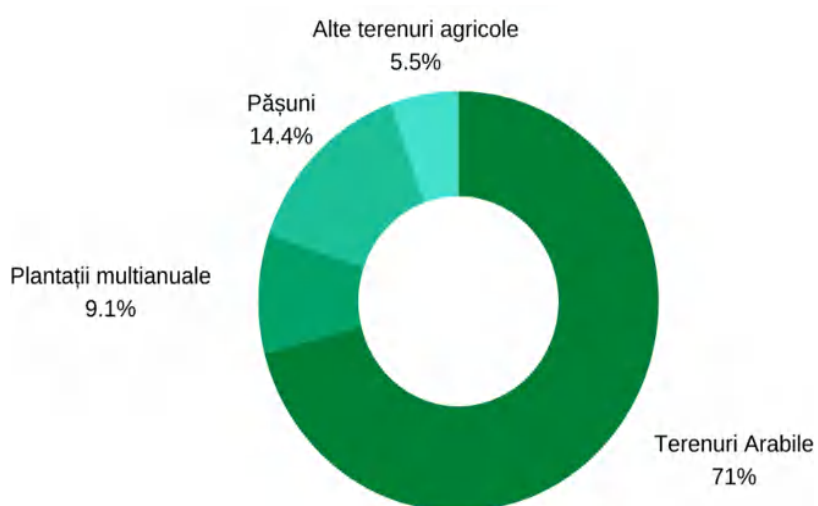
Aerul ca și în întreaga țară are aceleași surse de poluare, generate în ultimul timp mai puțin de industrii și mai mult de activitatea umană și sursele naturale de poluanți, cu referire la monoxidul de carbon, care este un produs de ardere incompletă a combustibilului în vehicule, încălzire, eliminarea deșeurilor și arderea biomasei.

Flora și fauna este specifică zonei de stepă. Principalele specii lemnoase sunt reprezentate prin arțar, salcâm, pin negru, nuc, salcie, ulm. Lumea animală este reprezentată de speciile specifice zonei de silvostepă, păsări: cocostârci, ciocănitore, pițigoii, cioară. Animale: căprioara, veverița, vulpea, iepurele de câmp, mistrețul, bursucul. Iazurile și bălțile sunt populate mai des de rațe și găște sălbatice.

Solurile sunt principala bogăție naturală a raionului Cimișlia. Cele mai răspândite soluri sunt cernoziomurile obișnuite și carbonatate. Bonitatea medie a solului în raion este de 63,8 %. Din totalul de 92370 hectare incluse în Cadastrul Funciar al raionului Cimișlia la situația din 01 ianuarie 2021, circa 76,8 la sută sunt terenuri cu destinație agricolă.

Figură 2 structura fondului funciar

Figură 1 Structura terenurilor agricole

Conform Strategiei Dezvoltării

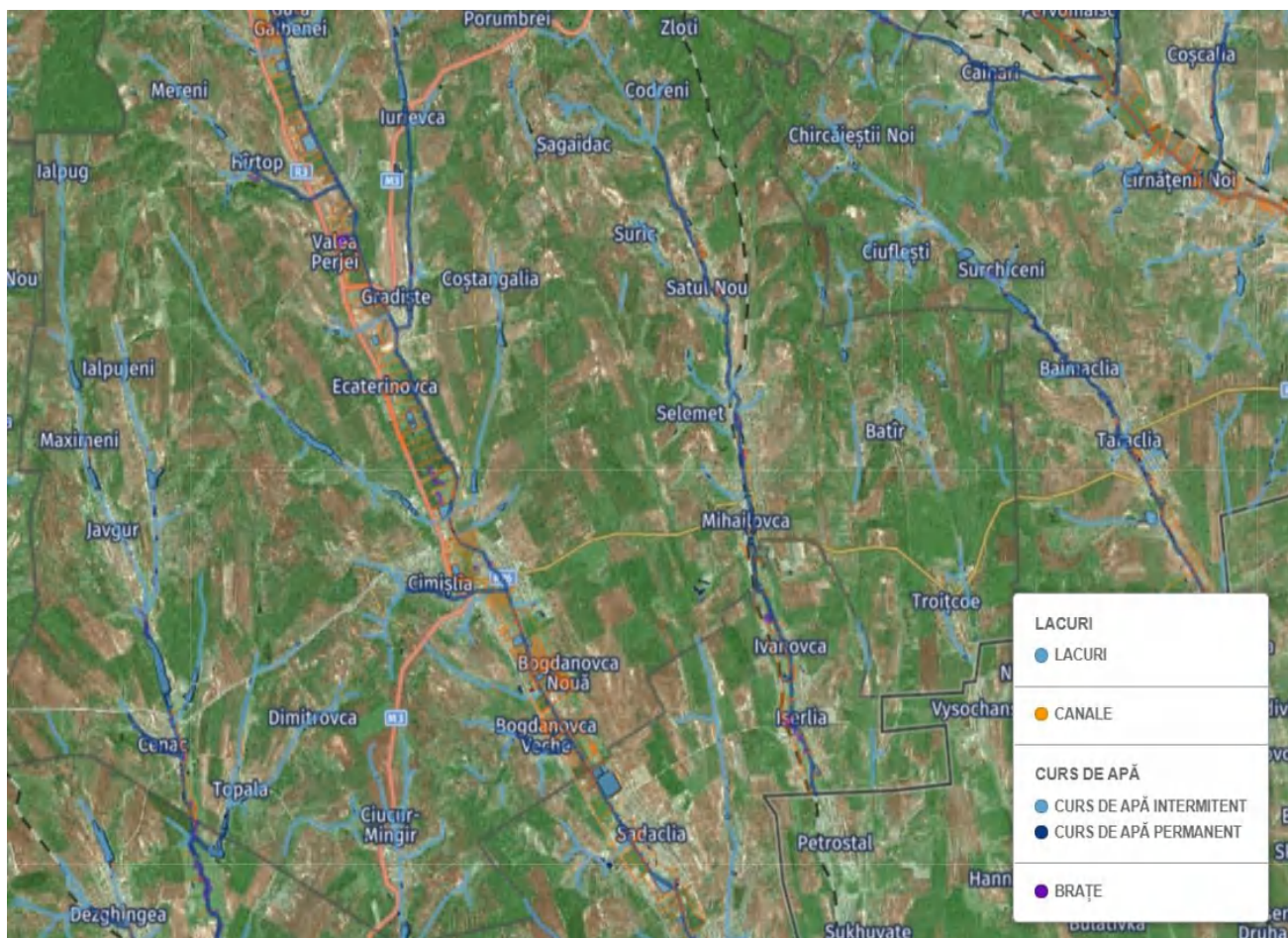
Durabile a Sectorului Forestier din Republica Moldova, rolul Eco protectiv al pădurilor se resimte pregnant doar dacă ponderea acestora depășește 15%. Din această perspectivă, în raion sunt necesare măsurile de extindere a suprafețelor acoperite cu vegetație forestieră.

Resursele subsolului. Pe teritoriul raionului se găsesc zăcăminte naturale în cantități foarte limitate, cum ar fi: argila, (s. Ciucur-Mingir, or. Cimișlia, s. Mihailovca), roci de nisip și prundiș (s. Batir, s. Selemet, s. Porumbrei, s. Lipoveni, s. Troitcoe). Aceste zăcăminte sunt utilizate de locuitorii raionului preponderent pentru construcții civile. Astfel, este necesar de a fi efectuată inventarierea zăcămintelor minerale, estimarea stării acestor zăcăminte și posibilităților lor de valorificare, dar și amplificarea controlului inspecției ecologice asupra carierelor, care nu se exploatează și necesită a fi recultivate.

Rețeaua hidrografică. Teritoriul raionului Cimișlia este străbătut de trei râuri mici *Cogâlnic, Ialpug și Schinoasa*. Sursele principale de alimentare cu apă ale râurilor sunt zăpezile și ploile, rolul apelor freactice fiind redus. Râul Cogâlnic este principala arteră acvatică care traversează teritoriul raionului Cimișlia. În hotarele raionului, lungimea râului este de circa 33,5 km ceea ce constituie circa 27 la sută din lungimea râului Cogâlnic ce traversează Republica Moldova. Râulețul Gălbenița este afluent pe stânga a râului Cogâlnic. Se pornește în regiunea satului Buțeni din raionul Hîncești și traversează raionul

Cimișlia prin satele Ivanovca Nouă și Gura Galbenei pe o distanță de circa 2 km. Pe întreaga lungime a râului Cogâlnic și a râulețului Gălbiniță din raza raionului Cimișlia se atestă o înămolire considerabilă a albiilor, fapt care duce la pericol de inundații în sectoarele adiacente bazinului acvatic.

Figură 3 Rețeaua hidrologică- raionul Cimișlia

Resursele de apă subterană exploatabilă în bazinul hidrografic al raionului Cimișlia reprezintă circa 12% din totalul rezervelor de apă subterană existente în Regiunea de Dezvoltare Sud, raionul Cimișlia fiind clasat pe locul trei din cele 8 raioane din RDS. Un studiu efectuat de experți contractați de Agenția de Cooperare a Germaniei (GIZ) în procesul de elaborare a Programului regional sectorial de alimentare cu apă și sisteme de canalizare în RDS a atestat că capacitatea de producție este suficientă pentru a acoperi necesitatea de apă potabilă curentă și prognoza necesității pe viitor și poate fi luată în calcul în procesul de planificare a resurselor de apă. În același timp accesul limitat la resursele acvatice pentru irigare rămân a fi caracteristice raionului.

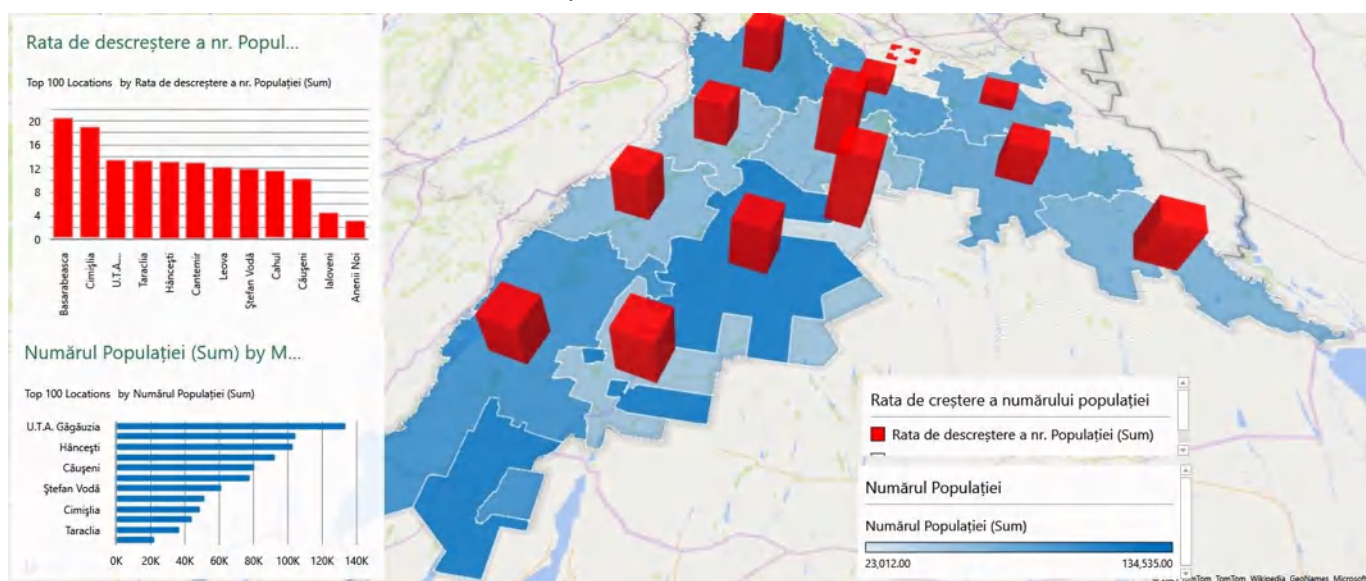
Arii naturale protejate de Stat întâlnite pe teritoriul raionului Cimișlia sunt Râpele de la Cimișlia, care ocupă o suprafață de 256 ha. Rezervația Peisagistică "Râpele de la Cimișlia", a fost încadrată în descrierea stațiunii și a vegetației forestiere în etajul de silvostepă cu tipul de stațiune: Silvostepă deluroasă de cvercete cu plantații - culturi de amenajare, pe versanți cu expuneri diferite, ravene, soluri diverse, desfundate, erodisoluri, provenite din cernoziomuri, productivitate inferioară, în trupul de pădure.

Demografie și migrație

Populația Potrivit datelor statistice la 1 ianuarie 2019 populația stabilă în raionul Cimișlia a fost de 58,6 mii locuitori, ceea ce constituie 1,65% din populația Republicii Moldova. Densitatea populației în raion este de 63,4 loc/km², față de 71,3 loc/km² media pe Regiunea de dezvoltare Sud și 116,4 loc/km² media pe țară. Acest indicator este în mare parte condiționat de factorii economici și sociali și ca regulă este direct proporțional gradului de urbanizare a zonei.

Datele la nivel regional arată o descreștere importantă a numărului populației. În urma analizei datelor recensămintelor populației și locuințelor, raionul Cimișlia înregistrează a 3-a cea mai mare descreștere a numărului populației, după raionul Basarabeasca și or. Bălți. Fenomenul de descreștere a numărului populației fiind mai accentuat în mediul rural, rata de descreștere fiind de 19,2%.

Figură 4 Numărul și rata de crește a populației în regiune de sud a Moldovei

Structura etnică a populației raionului demonstrează o pondere de circa 87,0 la sută din totalul locuitorilor a moldovenilor și românilor, 5,5 la sută a ucrainenilor, 4,0 la sută a rușilor, 2,2 la sută a bulgarilor, și circa 1,3 la sută alte naționalități.

Populația raionului este caracterizată de o preponderență numerică a persoanelor din mediul rural (75,8%) și de sex feminin (50,9%).

Tabel 2 Numărul populației pe sexe și medii 2015 – 2019, mii locuitori

	2015	2016	2017	2018	2019
Total	60,4	60,1	59,6	59,2	58,6
Bărbați	29,7	29,6	29,3	29,1	28,8
Femei	30,7	30,5	30,3	30,1	29,8
Urban	14,4	14,3	14,3	14,2	14,2
Rural	46,0	45,7	45,3	45,0	44,4

Sursa: BNS, www.statistica.md

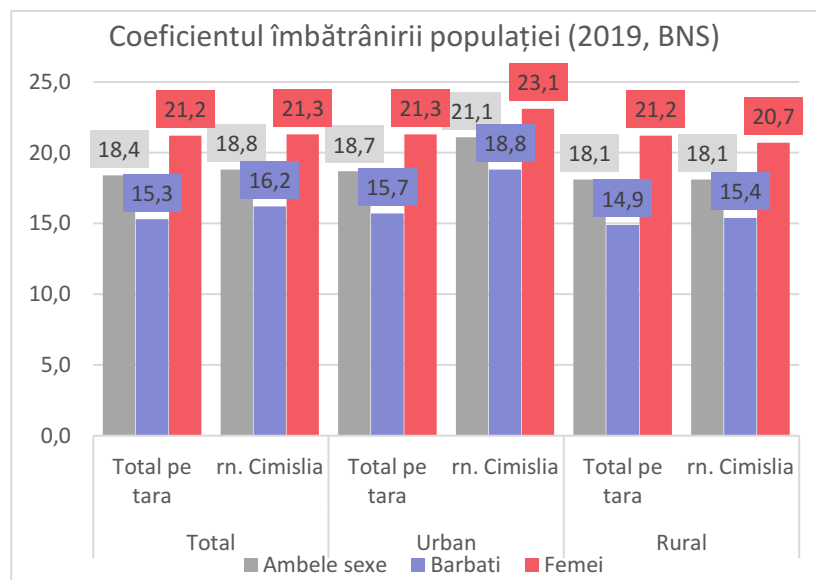
În perioada 2015-2019 rata fertilității, a scăzut de la 1,11 până la 1,10 (nivelul critic se consideră 1,5), ceea ce este sub nivelul mediu pe țară (1,16). Rata sporului natural este negativă și este în continuă descreștere, de la -2,7 în anul 2015, la -4 în anul 2019, în comparație cu media pe țară care în 2019 a atins nivelul de - 1,3, iar la nivelul RDS de - 1,6.

Ca urmare a proceselor demografice menționate, în perioada 2015-2019 a fost în schimbare și structura populației după criteriul de vârstă. Sporul natural negativ, precum și migrația externă din ultimii ani a condiționat creșterea vârstei medii a populației raionului cu 1,2 ani până la 38,5 ani, inclusiv a bărbaților cu 1,2 ani (37,1 ani), și a femeilor cu 1,3 ani (39,9 ani) și este practic la un nivel cu media pe țară.

Ponderea populației sub vârstă aptă de muncă în perioada de referință 2015-2019 s-a micșorat de la 22,1 la 21,8%, în timp ce ponderea populației peste vârstă aptă de muncă s-a majorat, respectiv de la 23,9 la 28,2%, în comparație cu 27,9% în medie pe țară și 26,9 media pe RDS. Astfel, în perioada 2015-2019 putem constata o creștere a sarcinii demografice în raionul Cimișlia în grupa de vârstă de 60 de ani și peste cu 4,3 puncte procentuale și o scădere a acestei sarcini în grupa de vârstă 0-14 ani cu 0,3 puncte. Indicatorul care demonstrează acest proces demografic este coeficientul îmbătrânirii populației, valoarea căruia în raion s-a majorat pe parcursul perioadei analizate, 2015-2019, de la 16,4 până la 18,8 persoane în vârstă de 60 ani și peste la 100 locuitori, și este puțin peste media pe țară care constituie 18,4. În același timp ponderea copiilor de la 0 la 14 ani în total populație este de 14,5%.

Bazându-ne pe regula convențional stabilită în demografie că o populație se consideră îmbătrânită demografic atunci când ponderea populației în vârstă de 60 de ani și peste depășește 12% din numărul total al populației, putem concluziona că, raionul Cimișlia se află într-un proces de îmbătrânire demografică profundă și care evoluează de la an la an (*figura 5*).

Efectele îmbătrânirii populației sunt multiple și complexe, având o influență semnificativă asupra dezvoltării sociale și creșterii economice. Această influență se manifestă prin sistemele de ocrotire a sănătății, asigurărilor sociale și forței de muncă. Totodată, se observă că coeficientul de îmbătrânire este unul critic în orașul Cimișlia, unde acesta este cu 2,5 puncte procentuale mai mare decât media coeficientului în mediul urban. Totodată, vedem că femeile sunt

Figură 5 Coeficientul de îmbătrânire a populației, după medii și sexe

predispuse riscurilor sociale, coeficientul de îmbătrânire în rândul acestora fiind cu circa 3 puncte procentuale mai mare. Astfel, putem menționa că acest indicator ne vorbește de riscul creșterii gradului de sărăcie a populației îndeosebi a femeilor. Anume persoanele în etate, nu au surse alternative de venit, nivelul pensiilor neacoperind necesitățile de trai ale acestora.

Necesitatea creării și dezvoltării serviciilor sociale pentru bătrâni fiind tot mai acută, îndeosebi în or. Cimișlia.

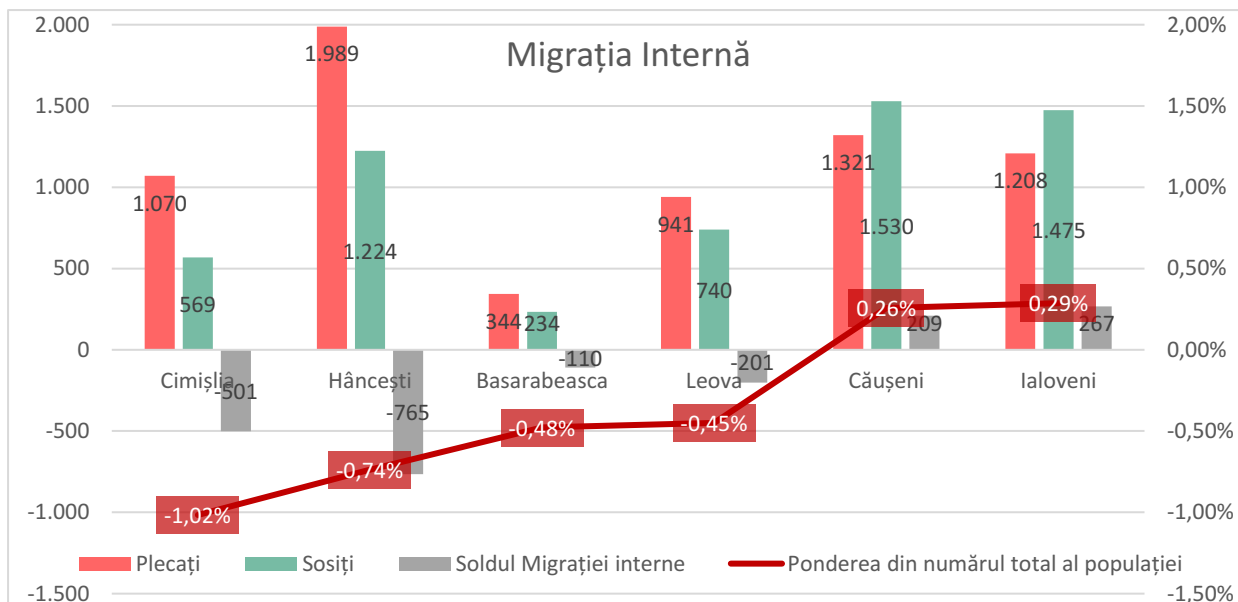
Principalul factor de influență directă asupra stării demografice în raion este procesul intensă a migrațiunii, inclusiv munca în străinătate. Datele statistice arată că în anul 2019 au plecat din raion 664 de persoane, dintre care circa 92 la sută persoane în vârstă aptă de muncă.

Migrația

Migrația forței de muncă are un rol important și semnificativ nu numai în termeni demografici, dar și economici. Odată cu creșterea numărului persoanelor care pleacă la muncă a crescut semnificativ volumul remitențelor de peste hotare încasate de rezidenți. Estimarea impactului migrației la nivel local este dificilă în lipsa unor date statistice. Studiile privind fenomenele migrației fiind făcute la nivel național. Dacă este să ne raportăm la datele expuse în strategiile de dezvoltare a or. Cimișlia și satului Selemet, în cadrul cărora au fost elaborate pofilele migraționale ale localităților cu suportul facilitatorilor PNUD/Migrație și Dezvoltare Locală, ponderea populației plecate peste hotare este de 24% în or. Cimișlia și 28 % în s. Selemet. Astfel, putem estima o rată medie a migrației de peste 25% la nivelul raionului Cimișlia.

Fenomenul migrației, mai pronunțat în mediul rural față de urban, influențează semnificativ situația demografică la sate. Indicatorii demografici, dezagregați pe medii de reședință, confirmă deteriorarea capitalului uman din mediul rural.

Raionul Cimișlia se confruntă cu problema migrației interne, nefiind unul atractiv pentru populația din raionale învecinate. Conform datelor recensământului populației, putem observa un sold negativ al migrației interne de peste 500 persoane. Dacă este să raportăm la numărul populației totale, Raionul Cimișlia înregistrează unul din cele mai înalte rate ale migrației interne (-1,02%), doar raioanele Cantemir, Șoldănești și Telenești au înregistrat rate mai înalte (figura 6). La nivel regional de asemenea se observă o balanță negativă a migrației.

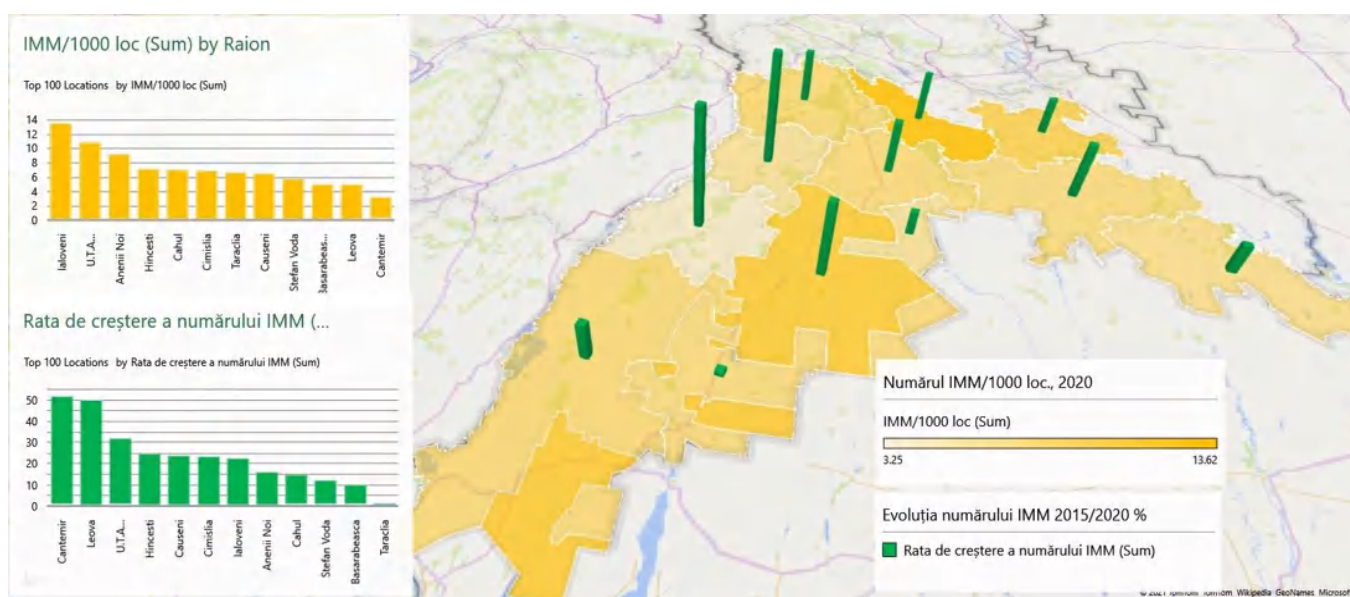
Figură 6 Migrației interne conform recensământului populației 2014, BNS

Dezvoltare economică

Dezvoltarea Economică Locală este importantă pentru raionul Cimișlia deoarece este un proces prin care diverși actori creează resurse și oportunități pentru comunitate și mediul de afaceri, cu scopul de a îmbunătăți calitatea vieții întregii comunități. În acest sens, se vor stabili metode de guvernare prietenoase mediului de afaceri, se va acorda o atenție deosebită consolidării capacităților antreprenoriale prin susținerea, încurajarea și promovarea afacerilor locale. Promovarea atractivității investiționale a raionului va contribui la deschiderea noilor întreprinderi cu capital străin.

Conform datelor Biroului Național de Statistică la 01 ianuarie 2020 în raion activau 412 întreprinderi active, inclusiv 408 (99%) din categoria IMM și 4 întreprinderi mari. În anul 2019, numărul de persoane ocupate în aceste întreprinderi a fost de 3678 angajați, dintre care circa 58% în sectorul privat și 42% în sectorul public. Rata de ocupare în sectorul informal al economiei deși nu este calculată oficial, rămâne a fi destul de înaltă.

Figură 7 Evoluția numărului IMM în regiunea de sud a Moldovei, a.2020, BNS

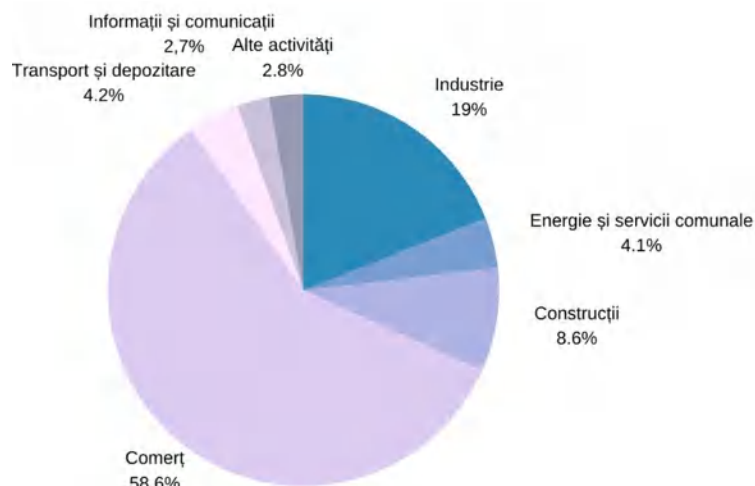
Raionul Cimișlia face parte din raioanele cu un activism antreprenorial scăzut. Numărul de IMM la 1000 de locuitori este de 6,97, în comparație cu 16,2 întreprinderi la 1000 locuitori în medie pe țară. Analiza evoluției numărului IMM arată că în ultimii 5 ani, în raionul Cimișlia numărul acestora a crescut cu 23,6 % până la 408 entități, media de creștere pe țară fiind de 13,2%. Totuși, la nivel regional sunt înregistrate o creștere importantă a nr. IMM în raioanele Cantemir și Leova, cu peste 50% în anul 2020 față de 2015. Pentru a dezvolta activismul antreprenorial este necesară consolidarea activităților potențialilor antreprenori și utilizarea potențialului infrastructurilor de suport în afaceri existente – Incubatorul de afaceri Cimișlia. Totodată, se simte nevoia implicării organizațiilor societății civile pentru organizarea campaniilor de advocacy și promovare a antreprenoriatului.

Importanța sectoarelor individuale pentru economia raionului poate fi dedusă din analiza cifrei de afaceri obținute în raion în urma realizării mărfurilor, prestării serviciilor și efectuării lucrărilor. Cele mai importante ramuri ale economiei raionului sânt comerțul și

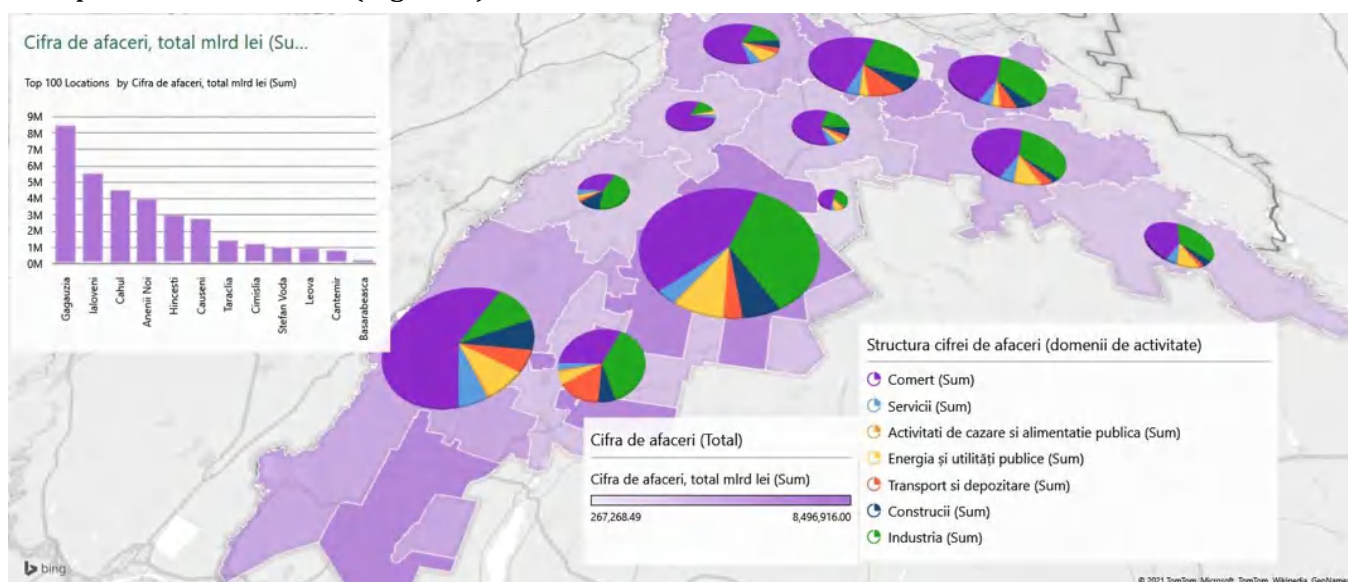

industria prelucrătoare. Aceste trei ramuri au generat circa 78% din totalul venitului din vânzări pe raion (figura 8).

Productivitatea muncii înregistrată în mediu la o întreprindere în anul 2020 a fost de circa 396,0 mii lei, în comparație cu 725,0 mii lei media națională. Salariul mediu lunar al unui angajat din raionul Cimișlia în această perioadă a atins cifra de 4585 lei, în comparație cu 6250 în medie pe țară. Veniturile din vânzări încasate pe parcursul anului 2020 în raionul Cimișlia au constituit 1,45 miliarde lei sau circa 0,37% din total pe țară și circa 13,3 la sută din total venitul din vânzări al întreprinderilor din RDS (figura 9).

Figură 8 Structura Economiei Locale, a. 2020, BNS

Figură 9 Cifra de afaceri a companiilor din regiunea de sud, după domeniile de activitate, a. 2020, BNS

Inovarea în economie

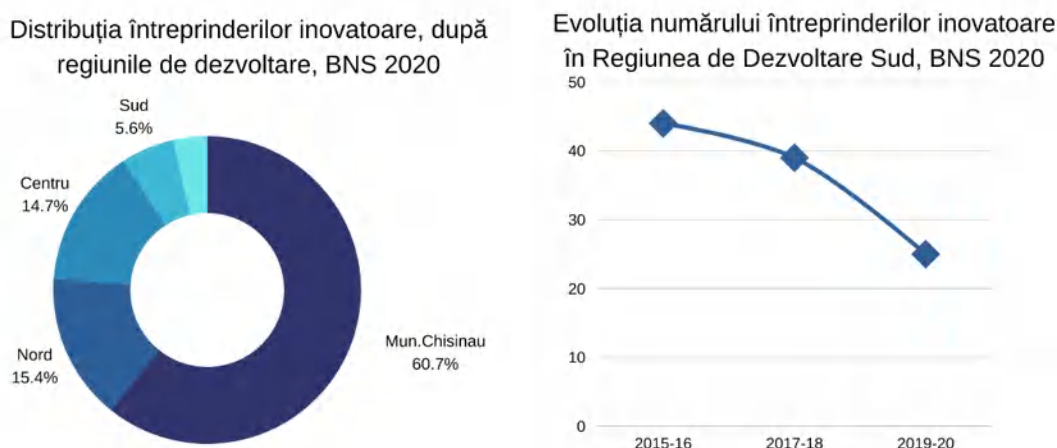
Inovarea reprezintă un motor esențial al avansului economic, de care beneficiază consumatorii, companiile și economia în ansamblu. În termeni economici, inovarea reprezintă elaborarea și punerea în aplicare a ideilor și tehnologiilor care optimizează bunurile și serviciile sau sporesc eficiența procesului de producție a acestora. Republica Moldova se află pe locul 64 din 132 potrivit studiului "Global Innovation Index 2021" în clasamentul inovării globale.

La nivel de raion nu există date privind numărul și tipul întreprinderilor inovatoare. BNS furnizează date la nivel de regiuni de dezvoltare. Conform datelor BNS, în perioada 2019-2020 au fost înregistrate 448 întreprinderi inovatoare, în scădere cu 26% față de perioada 2017-2018. Astfel, putem menționa că cele mai multe întreprinderi inovatoare sunt în mun. Chișinău – peste 60% din numărul total. Totodată, se observă o scădere a numărului întreprinderilor inovatoare în toate unitățile de analiză. În Regiunea de sud, numărul

întreprinderilor inovatoare a scăzut cu 43% din anii 2015-2016 în 2019-2020. În lipsa unor centre de cercetare în raionul Cimișlia, este necesară dezvoltarea parteneriatelor cu instituțiile din mun. Chișinău, pentru a crește gradul de inovare a întreprinderilor la nivel local.

Cele mai multe inovații sunt aduse în industrie, 19 din 25 întreprinderi în anii 2019-2020 aducând inovații în industrie, alte 6 întreprinderi în domeniul serviciilor. După mărimea întreprinderilor, 24 din cele 25 întreprinderi inovatoare sunt întreprinderi mici și medii, și doar o întreprindere mare.

Figură 10 Întreprinderi inovatoare

În același timp sunt necesare acțiuni de promovare a inovării, sunt necesare distribuiri de bune practici, pentru a mobiliza și crește gradul de conștientizare a necesității măsurilor de inovare.

Forța de muncă. Procesele demografice au un impact direct asupra proceselor ocupaționale în economie, deoarece reprezintă baza fundamentală pentru alimentarea pieței forței de muncă.

Volumul forței de muncă disponibile în raion derivă din structura populației analizată din perspectiva implicării în activitatea economică¹ (a se vedea figura de mai jos). Din populația totală de circa 59 mii locuitori, 85 % sau în mărime absolută - peste 50 mii persoane, au depășit vârsta de 15 ani și astfel au dreptul să participe în activități economice. 35 % din această categorie de vârstă formează populația economic activă, cuprinzând 17,3 mii persoane. Aceasta reprezintă potențialul total de furnizare a forței de muncă pe piața muncii din raion. Celelalte 65 %, populația inactivă, cuprind pensionari, studenți, persoanele cu dizabilități, și persoanele apte de muncă, care nu desfășoară activități economice și nu sânt în căutarea unui loc de muncă.

¹ Datele privind populația activă și populația ocupată sânt estimative. Întrucât datele statistice respective nu sânt disponibile la nivel de raion, ele au fost calculate în baza ratei de activitate și a ratei de ocupare din regiunea statistică Sud.

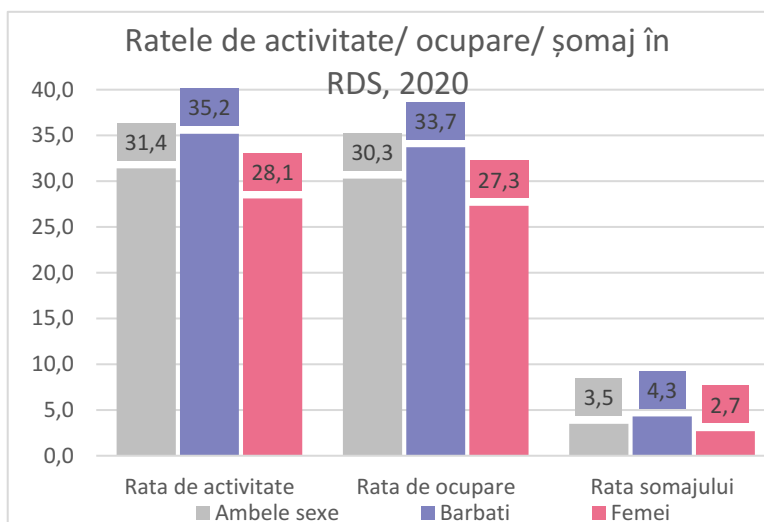
Tabel 3 Indicatorii privind ocuparea forței de muncă, a. 2020, BNS

#	INDICATORI STATISTICI	RAIONUL CIMIȘLIA	RDS	MEDIA NAȚIONALĂ
1	Ponderea populației inactive de 15 ani și peste din totalul populației	-	52,1%	36,2%
2	Ponderea populației angajate în numărul total al populației active (15-65 ani)	15,9%	17,6%	28,5%
3	Câștigul salarial mediu (2020)	6131,4	6197,1	8107,5
4	Tineri NEET 15-29 ani, %			
	Total		32,8%	26,0%
	Bărbați		26,9%	19,6%
	Femei		38,8%	32,5%
5	Rata de activitate		31,4%	40,3%
6	Rata de ocupare		30,3%	38,8%
7	Rata șomajului		3,5%	3,8%

În baza indicatorilor privind forța de muncă furnizați de BNS, putem menționa problema cu care se confruntă Regiunea de sud a țării, și în special raionul Cimișlia. Majoritatea indicatorilor statistici îi putem identifica doar la nivel de regiuni statistice, dar putem observa o diferență majoră a indicatorilor, regiunea de sud confruntându-se cu o criză a forței de muncă. În baza indicatorilor disponibili la nivelul raionului Cimișlia, putem menționa că situația este una critică, nivelul salariului mediu, și ponderea populației angajate fiind reduse.

Rata de ocupare a populației, în rândul persoanelor de 15 ani și peste, constituie 34 %. Populația ocupată cuprinde atât efectivul de salariați, 6,8 mii persoane, cât și patroni, lucrători pe cont propriu, lucrători familiari neremunerați și membrii cooperativelor.

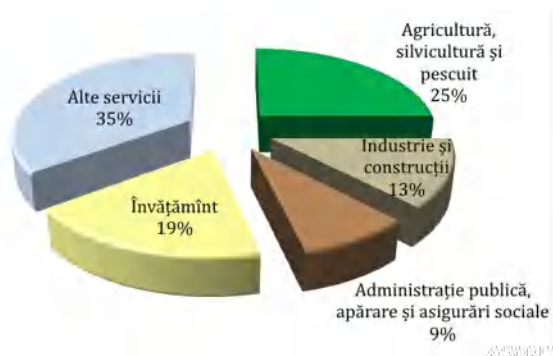
Din perspectiva egalității de gen, se atestă un grad de ocupare și activitate mai redus în rândul femeilor, situație similară celei de la nivelul național (figura 10). Acest indicator atestă că femeile angajate continuă a fi dezavantajate în plan salarial comparativ cu bărbații, sau inegalitățile în ocupare se manifestă odată cu implicarea în responsabilitățile de îngrijire a copiilor.

Figură 11 Indicatorii privind ocuparea forței de muncă repartizate pe sexe, RDS, a. 2020, BNS

În context național există încă o problemă concludentă în implementarea politicilor care ar permite crearea locurilor de muncă prietenoase familiilor.

Figură 12 Ponderea salariaților după sectoarele economice, a. 2020, BNS

Repartizarea salariaților pe sectoare economice oferă o imagine generală despre profilul și abilitățile forței de muncă din raion, care au fost consolidate în activitatea practică și sânt în prezent în cea mai mare măsură valorificate pe piața muncii. Cea mai mare pondere, și anume 35 %, în ocuparea forței de muncă salarizate în raion deține sectorul altor servicii, adică celor, care exclud învățământul, administrația publică, apărarea și asigurările sociale. Cel de-al doilea sector după importanță în crearea locurilor de muncă în raion reprezintă

agricultura. Un sfert din angajații raionului Cimișlia lucrează în acest domeniu. Se observă că numărul persoanelor, care lucrează în sectorul industrial este aproape de două ori mai mic decât numărul angajaților în agricultură. În total, 38 % din salariați activează în sfera de producere. Ponderea sectorului privat în asigurarea locurilor de muncă în raionul Cimișlia este de 52 %. Și respectiv 48 % sânt angajați în organizații aflate în proprietatea publică.

Tabel 4 Prezența în raionul Cimișlia de abilități de calificare industrială, sursa - Invitație investițională în orașul Cimișlia

SECTOARE	SPECIALIZĂRI INDUSTRIALE	
	ÎNTRINDERI CARE AU FOST ÎNCHISE	ÎNTRINDERI CARE FUNCȚIONEAZĂ (INCLUSIV NOU-DESCHESE)
Industria de prelucrare a lânii	☒ Secția de prelucrare a lânii – erau angajate peste 50 persoane, în prezent nu funcționează	N/A
Industria textilă	Un atelier de confecții cu 120 lucrători a activat în clădirea fostului magazin universal	☒ 3 ateliere de confecții- <i>angajează în total cca 50 de lucrători</i>
Asamblarea de mașini și echipamente	Uzina "Plugușor" a activat în perioada sovietică, producea tehnică agricolă și avea în mediu 40 angajați.	☒ Din 2017 un investitor din Elveția a deschis și gestionează fabrica "Beck Cimișlia" specializată în asamblarea remorcilor pentru agricultură, industrie și serviciile de utilități publice – <i>sunt angajați circa 35 lucrători.</i>
Industria mobilei	N/A	☒ 3 producători mici de mobilă ("Rumobi Prestigiu") – <i>angajează cca 30 persoane</i>
Producerea băuturilor alcoolice și răcoritoare	☒ FPC "Cogâlnic" specializată în producerea berii și cvasului – <i>peste 50 de angajați</i>	

Prelucrarea laptelui	☒ Fabrica de produse lactate – în trecut erau angajate cca 50 persoane, în prezent nu funcționează.	☒ În anul 2018 pe teritoriul Parcului Industrial a fost construită și funcționează o fabrică nouă de brânzeturi (SRL "GM - Com"), în cadrul căreia sunt angajate cca 15 persoane.
Procesarea fructelor și legumelor	☒ Fabrica de conserve a Combinatului de producere MoldCoop - în trecut erau angajate peste 120 persoane, în prezent nu funcționează	☒ Uscătoria de fructe "Camedones" (cca 10 angajați)
Prelucrarea strugurilor și producerea vinurilor	☒ Fabrica de vinuri – avea 5 filiale în raion, în trecut erau angajați peste 200 lucrători, în prezent nu funcționează	☒ Agrofirma Cimișlia – fabricarea vinurilor (cca 35 de angajați)
Prelucrarea cărnii	☒ Combinatul de carne "Roma" – în trecut erau angajate peste 200 persoane, în prezent nu funcționează	☒ Mini Secția de producere a mezelurilor "Cvadrivita" (25 angajați)
Procesarea cerealelor și de industria panificație	☒ Combinatul de panificație – în trecut erau angajați circa 50 lucrători, în prezent nu funcționează	☒ 2 mori – cca 40 de angajați ☒ 2 brutării – cca 30 de angajați
Prelucrarea metalelor	N/A	☒ Secția de prelucrare a metalelor a SRL "Plugușor" – cca la 10 angajați
Producerea asfaltului	☒ Fabrica de asfalt, modernizată în anul 2018 – cca 150 de angajați.	

Șomajul Conform datelor statistice la 1 ianuarie 2021 în raionul Cimișlia în căutarea unui loc de muncă se aflau 124 șomeri înregistrați. Din numărul total de șomeri, 50,8 la sută o constituie femeile. Circa 20,4% din șomerii înregistrați de la începutul anului beneficiază de ajutor de șomaj, mărimea medie a căruia a fost în luna decembrie 2020 de 911,62 lei. La un loc liber de muncă, anunțat de către întreprinderi, reveneau în medie 0,8 șomeri. Este de menționat că Direcția de Ocupare a Forței de muncă Cimișlia duce evidența doar a șomerilor înregistrați oficial cu statut de șomer, de facto însă numărul acestora este mult mai mare.

Calificarea profesională. Un potențial nevalorificat pe deplin rămân a fi instituțiile de învățământ din țară care au menirea să sporească gradul de calificare a forței de muncă. Acestea din urmă nu pot acoperi necesitățile de instruire profesională în corespundere cu solicitările și necesitățile de pe piața forței de muncă. O provocare majoră pentru toate instituțiile de învățământ rămâne a fi corelarea mai bună a programelor de studiu la nevoile regiunii și competențele cerute actual pe piața forței de muncă.

În scopul formării profesionale, majoritatea tineretului din raionul Cimișlia își efectuează studiile la Chișinău, care constituie cel mai important centru universitar din țară, sau în străinătate. Oportunități de formare profesională există și în cadrul raionului Cimișlia. Nemijlocit în orașul Cimișlia funcționează o școală profesională, care furnizează anual în medie 118 specialiști noi pe piața muncii. Specialitățile pentru care școala profesională din Cimișlia oferă instruire sunt: placator cu plăci, bucătar, cofetar, cusător, pietrar-zidar, tractorist, electrogazosudor, tâmplar.

Tabel 5 Numărul absolvenților Școlii profesionale Cimișlia, a. 2020

#	SPECIALIZĂRI	NUMĂR MEDIU DE ABSOLVENȚI PE AN
1	Specialiști în construcții (plăcător și pietrar)	33
2	Bucătari și cofetari	33
3	Cusător	17
4	Tractorist și tractorist mașinist	22
5	Prelucrarea metalului (sudori)	12
6	Tâmplar	12

În anul 2020 școala profesională din Cimișlia a lansat instruirea a 2 grupe, în baza învățământului dual, care presupune îmbinarea teoriei cu practica pe toată perioada de studii. Astfel, în parteneriat cu agenții economici locali au fost deschise 2 grupe în sistem dual – Tâmplari și sudori (prelucrarea metalului).

Școala profesională tehnică din or. Cimișlia posedă rezerve de dezvoltare, inclusiv prin promovarea unor specializări noi (la cerere) prin intermediul învățământului dual.

Agricultura

Dacă după volumul din vânzări comerțul ocupă primul loc în structura economică a raionului, atunci după ponderea angajaților și profitul înregistrat, agricultura rămâne ramura cu cea mai mare performanță. Circa 30% din angajați activează în agricultură și 43 la sută din profit este înregistrat în întreprinderile agricole din raion. Agricultura rămâne a fi un sector cu un mare potențial economic cu largi rezerve și posibilități determinate de calitatea solului, infrastructură, tehnologiile moderne.

Ca urmare a procesului de privatizare, ponderea terenurilor aflate în proprietate privată este de **59,4%** din suprafața totală a fondului funciar al raionului și constituie **54868 ha**. Principalele culturi agricole crescute în raion sunt cerealele (grâul și orzul de toamnă, porumbul), legume, floarea soarelui, culturile multianuale.

Schimbările climatice reprezintă o provocare fără precedent cu care se confruntă agricultorii din raion. În ultimii ani frecvența secetelor a crescut. Unica cale de soluționare a problemei cantității insuficiente de precipitații naturale este irigarea artificială, care asigura recolte înalte, stabile și garantate a culturilor agricole. Dacă în anii precedenți se utilizau preponderent metode de irigare tradiționale de suprafață, în prezent prevalează sistemele de irigare prin aspersie și picurare pentru reducerea consumului de apă și energie.

Tabel 6 Baza de materie primă agricolă în raionul Cimișlia, Sursa - Invitație Investițională în orașul Cimișlia

#	PRODUCȚIE AGRICOLĂ	VOLUMUL ANUAL ESTIMATIV AL PRODUCȚIEI	COMENTARIU
---	--------------------	---------------------------------------	------------

1	Porumb	≈ 20 mii tone	☑ Raionul Cimișlia asigură ≈7% din producția națională de plante furajere
2	Grâu	≈40-50 mii tone	
3	Floarea soarelui	≈ 25-30 mii tone	
4	Orz	≈5-6 mii tone	☑ Raionul Cimișlia asigură ≈5% din producția națională de făină
5	Fructe	<2 mii tone	☑ Specializarea de bază: comercializarea în stare proaspătă.
6	Legume	≈ 150 tone (în special varză și ceapă)	
7	Nuci, migdale, alune	≈ 300 tone	Există oportunități de dezvoltare a liniilor de ambalare.
8	Struguri tehnici	≈5-6 mii tone	
9	Lână	N/A	Predominare absolută a producției în gospodăriile individuale.
10	Lapte de vacă	N/A	
11	Carne	≈ 3,5 mii tone (în greutate vie)	

Analiza volumului producției agricole globale în raionul Cimișlia relevă existența unui potențial investițional de dezvoltare a următoarelor domenii a industriei de prelucrare:

- Producerea de combi furaje (posibil în combinație cu complexe de creștere a animalelor)
- Produse de panificație (biscuiți, paste făinoase, snake-uri, semifabricate, ș.a.)
- Producerea de spirt etilic (din cereale)
- Producerea crupelor, dejunurilor uscate expandate, fulgi de cereale instantanee, müsli ș.a.)
- Producerea uleiului din floarea soarelui.
- Procesarea și ambalarea plantelor medicinale, inclusiv ceaiurilor.

În ultimii 5 ani 2016-2020 valoarea investițiilor efectuate de producătorii agricoli din raion a crescut considerabil, fiind subvenționate prin intermediul Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural. Astfel, numărul dosarelor depuse la AIPA de producătorii agricoli din raionul Cimișlia, din anul 2016, a crescut de la 115 la suma de 16,9 milioane lei, până la 220 dosare la suma solicitată de 32,5 milioane lei în anul 2020. Subvențiile sunt solicitate pentru următoarele măsuri: producerea legumelor și fructelor pe teren protejat, înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor viticole și pomicole, procurarea tehnicii și utilajului agricol, dezvoltarea sectorului zootehnic, infrastructurii post recoltare și procesare, asigurarea riscurilor în agricultură, creditarea producătorilor agricoli.

A crescut numărul depozitelor frigorifice pentru păstrarea fructelor, legumelor și strugurilor, de la 16 la 19 unități, și respectiv capacitatea lor, totală, de la 4630 la 6760 tone. Această tendință se explică prin faptul că producătorii agricoli au conștientizat necesitatea păstrării producției pomi-legumicole timp mai îndelungat, pentru a putea fi livrată pe piață cu prețuri mai convenabile și pierderi minime.

Sectorul animalier este afectat de aceleași probleme cu care se confruntă crescătorii de animale și păsări din întreaga țară. Evoluția acestui sector este determinată de decapitalizarea întreprinderilor specializate în creșterea producției animaliere, diminuarea efectivului de animale și a suprafețelor culturilor furajere, calitatea redusă a efectivelor de animale, lipsa accesului la piețele de desfacere și concurența acerbă cu produsele de import,

care prevalează asupra celor locale. Efectivul de animale din raion este concentrat în cadrul gospodăriilor casnice. În perioada anilor 2015-2019, efectivul de animale a cunoscut o reducere considerabilă, care de altfel, este o tendință urmărită și în ansamblu pe țară. În această perioadă, numărul de bovine din raion s-a redus cu circa 40 la sută, cel de ovine și caprine cu 26%, iar efectivul de cabaline a descrescut cu 36%. Efectivul de porcine a înregistrat o descreștere cu circa 15% la sută.

Tabel 7. Efectivul de animale, în gospodăriile de toate categoriile, sursa BNS

ANUL	2016	2017	2018	2019	2020
Bovine	3149	3027	2561	2347	1902
Porcine	3867	3758	3678	3381	3339
Ovine și caprine	28761	29603	27298	22518	21260
Cabaline	624	581	508	450	398

Un impact esențial asupra diminuării efectivului de animale îl exercită factorii locali: proprietățile funciare limitate, deficitul de furaje și dominația clară în sector a gospodăriilor casnice, care nu sunt orientate spre piață și care sunt excluse din programele de stat de susținere a crescătorilor de animale. Creșterea producțiilor animale, a randamentelor și calității, poate fi realizată prin menținerea unui echilibru dintre sectorul vegetal și animal. Creșterea efectivelor și îmbunătățirea raselor de animale pentru carne și lapte necesită a fi realizată odată cu creșterea suprafețelor ocupate cu culturi furajere și proteice.

Industria prelucrătoare

Raionul Cimișlia este un raion slab industrializat. Conform datelor BNS, în anul 2019 valoarea producției industriale fabricate în raionul Cimișlia a fost de 190,5 mil. lei, ce reprezintă doar 7,4% din producția industrială fabricată în Regiunea de Dezvoltare Sud și 0,3% din producția industrială fabricată în țară. La un locuitor din raion îi revin doar 3251 lei producție industrială fabricată pe an, în comparație cu media pe țară de circa 16747 lei. Cele mai importante domenii din ramura industriei prelucrătoare după volumul de producere o au producerea de nutrețuri, de făină, iar producerea de produse de panificație și vinuri are o pondere însemnată raportată la producția națională. Trebuie de menționat că actualmente practica de a înregistra rezultatele activității întreprinderii nu pe teritoriul unde activează de facto întreprinderea, dar după amplasarea întreprinderii mamă, face ca datele statistice să nu reprezinte situația de facto. Astfel în raionul Cimișlia activează o întreprindere mare producătoare de vin care administrează 3 fabrici de vin, dar nu raportează producția sa în statistica raionului Cimișlia. La fel și întreprinderea avicola "Axedum", o întreprindere cu cifra mare de afaceri, dar care nu raportează activitatea în raionul Cimișlia.

Primăria orașului Cimișlia a alocat 40 hectare de pământ pentru amplasarea afacerilor, inclusiv din domeniul industrial și anume: Parcul industrial Cimișlia, Platforma industrială multifuncțională, subzona ZEL Bălți. Toate acestea, împreună cu materia primă,

inclusiv agricolă și a forței de muncă, formează un potențial, care poate fi valorificat în procesul de industrializare a raionului.

Repartizarea spațială a celor mai puternice companii relevă în mod previzibil dominația economică a orașului Cimișlia în cadrul raionului. Doar trei întreprinderi din lista celor 10 mai mari agenți economici din raion au sediul în localitățile rurale.

Infrastructura de suport în afaceri și atractivitatea investițională

Mediul de afaceri din raion a obținut în perioada anilor 2017-2019 în medie un profit brut de 5,8 %, raportat la capitalul total, depășind media regională. Raionul Cimișlia se caracterizează prin cea mai intensă activitate investițională din regiune, dacă se ține cont de numărul populației. Volumul investițiilor pe cap de locuitor a atins în anul 2019 valoarea de 3 470 lei pe cap de locuitor, depășind valorile acestui indicator în toate celelalte raioane ale Regiunii de Dezvoltare Sud. În schimb în comparație cu media pe țară acest indicator este de 2,5 ori mai mic. În perioada 2017-2020 urmărim o scădere considerabilă a volumului de investiții în raion de la 225,1 milioane lei în anul 2017 până la 157,5 milioane lei în anul 2020, sau cu circa 40 la sută. Tot în această perioadă la nivel de țară acest indicator a crescut cu 28 la sută. Circa 29 % din investiții realizate în raionul Cimișlia în anul 2020 au fost finanțate din fonduri publice, în comparație cu 14,9 % investiții publice în mediu pe țară.

Raionul Cimișlia dispune de o infrastructură diversă de suport în afaceri, care corespunde necesităților mai multor categorii de antreprenori.

Incubatorul de Afaceri Cimișlia funcționează din anul 2015 în centrul raional, susținând antreprenorii în lansarea afacerilor. Aici sunt oferite servicii de consultanță și spații comerciale corespunzătoare pentru antreprenorii începători cu facilități la plata de arendă. În cadrul incubatorului funcționează un spațiu de pre incubare și o bibliotecă antreprenorială de care pot beneficia potențialii antreprenori.

Parcul Industrial Cimișlia este amplasat la periferia de sud-est a orașului, având acces nemijlocit la drumul republican R3 (Chișinău-Hîncești Cimișlia Basarabeasca frontieră cu Ucraina). Suprafața totală a parcului industrial constituie 20 ha. Terenul parcului industrial, disponibil pentru arendare, este liber de construcții (greenfield). După efectuarea investițiilor este posibilă achiziționarea terenului la prețul normativ de stat.

Subzona Cimișlia a ZEL "Bălți" este situată la periferia de sud-est a orașului Cimișlia, la 4,5 km distanța de la centrul localității. Terenul subzonei cuprinde 20 ha și are acces nemijlocit la drumul republican R3 (Chișinău-Hîncești Cimișlia Basarabeasca frontieră cu Ucraina). În imediata apropiere se află și Subzona Cimișlia a Zonei Economice Libere "Bălți".

Platforma Industrială Multifuncțională, care urmează a fi construită pe un teren de 10 ha alocate de Primăria orașului Cimișlia, este un proiect de perspectivă pentru raionul Cimișlia implementat printr-un parteneriat între 3 entități: CR Cimișlia, Primăria orașului Cimișlia și ODIMM. La moment a fost lansat procesul de elaborare a documentației tehnice de proiect.

Un proiect de perspectivă pentru raionul Cimișlia este și construcția Halei de producere Cimișlia, care presupune crearea condițiilor de dezvoltare a circa 6 afaceri din diverse domenii, preponderent industria prelucrătoare și servicii. Proiectul este în stadiu de examinare finală pentru a obține finanțare din FNDR. Valoarea proiectului este de circa 18 mil. lei.

Potențial turistic

Din punct de vedere al economiei, turismul face parte din ramuri speciale ale economiei naționale, orientate spre atragerea grupurilor de turiști în republică cu interese diferite, ținând cont de asigurare cu servicii și activități necesare conform standardelor și exigențelor moderne. Totodată, turismul poate servi drept catalizator pentru dezvoltarea altor sectoare ale economiei locale.

Amplasarea geografică a raionului Cimișlia, la intersecția drumurilor care fac legătura cu renumitele zone turistice din Regiunea de Dezvoltare Sud, cum ar fi: Prutul de jos zona din raionul Cahul și Nistru inferior zona Ștefan Vodă, favorizează raionul în vederea valorificării potențialului turistic existent și găzduirea turiștilor care tranzitează raionul Cimișlia. Ca obiective turistice pot fi menționate:

- Valul lui Traian „De Sus”- monument arheologic din sec II d.H, este un complex de fortificații. Pe teritoriului raionului Cimișlia traversează satele Ialpujeni, Gradiște, Coștangalia, Satu-Nou. Inclus în traseul turistic național N 14.
- Mănăstirea Zloți cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe”. Această mănăstire se înalță pe locul vechiului locaș, de la care nu s-a păstrat nici temelia. Vechea mănăstire Zloți a fost întemeiată în anul 1941 de ieromonahul Grigore venit de la mănăstirea Noul Neamț și egumenul Serafim Dabija venit de la Mănăstirea Suruceni. Mănăstirea a fost închisă în anul 1949, iar părintele Serafim a fost deportat în Siberia. În anul 1970 mănăstirea este rasă de pe fața pământului. În 1995 este reînființată mănăstirea de către Preasfințitul Episcop Viechente al Tighinei. La loc de cinste stă icoana Maicii Domnului, la fel de valoroasă este și icoana Sfântului Gheorghe care a fost adusă de pe muntele Afon și are aproape 200 de ani. Crucea Sfântă a fost moștenită de la vechea mănăstire și are o înălțime de 5m.
- Rezervația peisagistică „Râpele de la Cimișlia” se întinde pe o suprafață de 1213 ha la sud de orașul Cimișlia, pe drumul spre orașul Basarabeasca, ocolul silvic Ciucur – Mingir, raionul Cimișlia. Monument al naturii paleontologic, este unul din cele mai vaste și importante în felul său, aflat sub protecția statului. Inclusă în traseul turistic național N14.
- Cimitirul Evreiesc din Cimișlia și Sinagoga (actualmente școala sportivă) .Monument istoric, loc care păstrează mărturiile trecutului. Un spațiu care măsoară între 1000 și 2000 de metri pătrați se găsesc aproximativ 400 de pietre funerare care au inscripții

Figură 13 Harta turistică raionul Cimișlia, sursa - <http://discover-traianwall.com/>

în limbile idiș, ebraică și rusă. Potrivit informației, plăcuțele funerare din Cimitirul Evreiesc datează din sec. XIX-lea.

- Vinăria Javgur – construită în anul 1957, în satul Javgur, raionul Cimișlia. Vinăria este parte a unui amfiteatru național de o frumusețe rară, situat pe străvechiul „Valul lui Traian de Sus”. O zonă ecologică, unde s-a născut liniștea, în care podgoriile ce înconjoară vinăria sunt scăldate în razele soarelui, reflectate de pe malul lacului din apropiere și încântă simțurile cu un peisaj de poveste. Vinăria Javgur a cucerit prin gust, obținând aur și argint la concursuri internaționale.

- Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă din orașul Cimișlia a fost înregistrat la Ministerul Culturii la 1 iulie 2014, dar s-a deschis la 15 ianuarie 2015. Este amplasat într-o clădire renovată, care la început a fost un conac boieresc, apoi prin anii 20-30 ai secolului trecut, liceu, mai târziu, sub regimul sovietic aici fiind amplasate diverse instituții. Acum muzeul dispune de 6000 de exponate și 4 săli de păstrare și 2 clădiri.

Figură 14 Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă, or. Cimișlia

- Muzeul satului Selemet este fondat în 1990, dat în exploatare în 1992 și înregistrat la Ministerul Culturii. Muzeul dispune de peste 8 000 piese muzeale, unele din ele fiind unice pentru Republica Moldova. Muzeul este împărțit în mai multe secțiuni tematice. O mare parte din exponate au fost adunate încă din anul 1974. Cu ajutorul copiilor și a sătenilor s-au colectat obiecte vechi, prosoape, haine, obiecte casnice, obiecte de câmp etc. Pe baza acestor obiecte în clădirea vechii școli s-a fondat Muzeul.

Pe lângă obiectivele care pot prezenta interes pentru turiști, raionul Cimișlia a devenit atractiv pentru turiști inclusiv prin multitudinea evenimentelor pe care le organizează. Orașul Cimișlia este gazda Festivalului Național al Strugurelui care se desfășoară anual în luna august, evenimentului "Parada florilor", care adună antreprenori care cresc flori din toată țara și admiratori de frumos, festivalul "i-Prosop" de promovare a tradițiilor populare din zonă, Iarmarocul Național "Mioriță Laie Bucălaie" și multe alte festivaluri culturale de muzică și dans.

Conform datelor statistice, raionul Cimișlia are un număr mic de locuri de cazare, doar 51 de camere cu 251 locuri. Capacitatea de cazare este formată în special de posibilitățile taberei de odihnă pentru copii din s. Zloți. Hotelurile și pensiunile având o capacitate de 40 persoane. Ca potențial de găzduire a turiștilor menționăm câțiva agenți economici :

- ✓ Complexul Agroturistic Zloți –este amplasat într-o zonă pitorească în mijlocul naturii. Căsuțe din lemn și foșoare sunt puse la dispoziția vizitatorilor pe timp de zi, local pentru cazarea turiștilor, terasă, bar. Un mini grădină zoologică, servicii de agrement. Bucătărie ecologică. Drumul ce duce spre acest complex este deteriorat și nu favorizează accesul persoanelor.

- ✓ Pensiunea Agroturistică „La Mădălina” - este amplasată într-o zonă rurală în satul Selemet. Pentru cazare dispun de 3 camere, bucătărie. Pentru cei care vor să petreacă o zi de odihnă în sânul naturii cu prietenii gazda dispune de 5 foșoare, 1 foșor-10 persoane, 1 foșor- 12 persoane, 1 foșor-15 persoane și 2 foșoare a câte 24 de persoane.

✓ Pensiunea turistică „Colinele Aurii” se află la periferia orașului Cimișlia, în mijlocul naturii. Pensiunea dispune de 10 camere spațioase dotate cu toate condițiile (baie, aer condiționat, televizor, internet, wi-fi). Oaspeții se pot bucura de bucătăria tradițională în restaurantul spațios. Pensiunea dispune de piscină, terasă și parcare.

Resursele turistice locale nu sunt integrate în circuitul turistic regional și național. Chiar dacă raionul Cimișlia este o importantă zonă vinicolă, și posedă potențial turistic în domeniu, nici o vinărie din zonă nu este inclusă în rutele turistice vinicole. Totodată, evenimentele socioculturale de nivel național care au devenit o tradiție, nu fac parte din calendarul activităților promovat de Agenția de Investiții, care a elaborat oferta turistică națională.

Figură 15 Harta traseelor turistice, sursa - <https://invest.gov.md/ro/routes-and-trails>

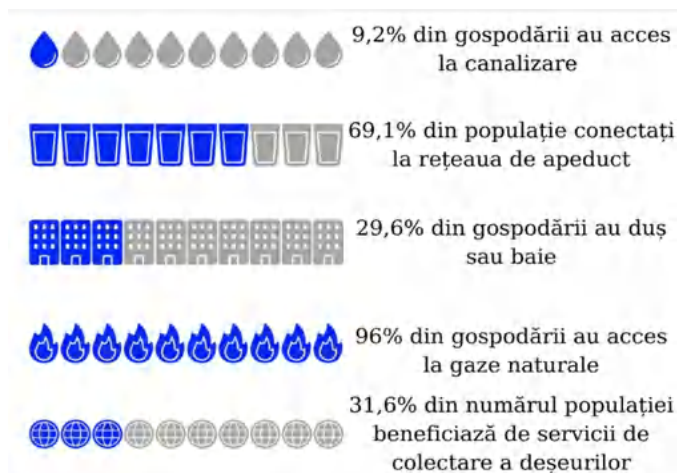
Infrastructura și starea utilităților publice

Rezultatul implementării proiectelor de infrastructură în faza precedentă de implementare a strategiei pentru perioada 2013-2020, continuarea procesului de extindere și de modernizare a sistemelor tehnico-edilitare reprezintă vectorii creșterii atractivității teritoriului și implicit a calității vieții și dezvoltării socioeconomice a raionului Cimișlia.

Investițiile realizate până în prezent nu reușesc însă să acopere cererea comunităților locale, constatându-se astfel, în marea majoritate a zonelor rurale, lipsa rețelei de canalizare și a stațiilor de epurare a apelor reziduale. Gradul de acoperire cu servicii de alimentare, cu apă, calitatea drumurilor sau de evacuare a deșeurilor menajere de asemenea trebuie majorat.

Infrastructura rutieră a raionului Cimișlia este formată de 283,3 km de drumuri publice care traversează raionul Cimișlia și asigură conexiunea între raionul Cimișlia și Uniunea Europeană prin România, Ucraina și țările conexe, cu capitala și regiunile din țară, precum și drumurile care leagă orașul Cimișlia cu localitățile din raion. Ponderea drumurilor de nivel național din toată infrastructura rutieră a raionului se ridică la 70 %. Respectiv circa 30 la sută (84,3 km) din drumurile publice care traversează raionul sunt drumuri locale, din ele 82,4 km(97,7) cu îmbrăcămintă rigidă.

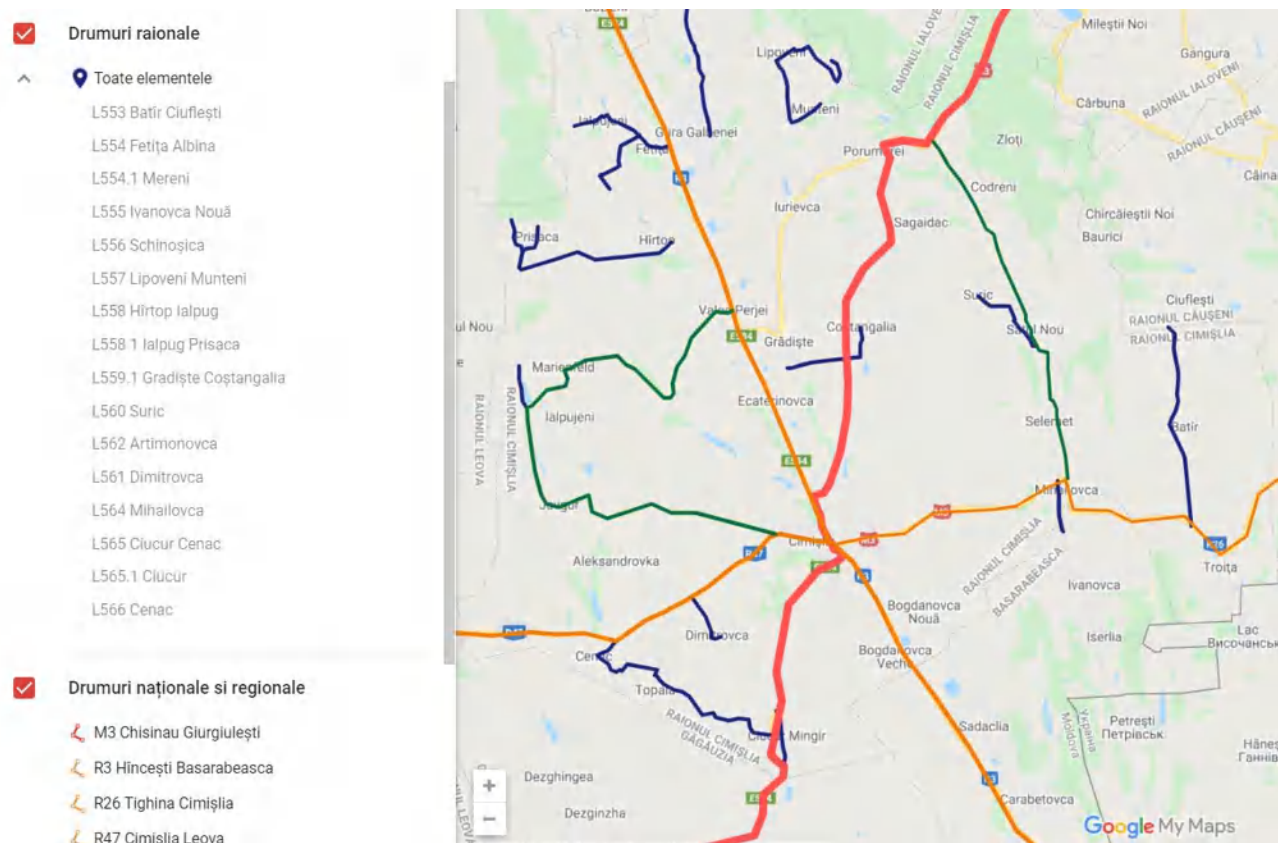
Raionul Cimișlia deține un avantaj logistic întrucât centrul său administrativ este amplasat la intersecția arterelor rutiere de primă importanță pentru regiune. Unul din aceste drumuri este M3, care pornește de la Chișinău, apoi traversează orașele Comrat și Vulcănești, ajunge la Giurgiulești, unicul port pe Dunăre al Republicii Moldova, și se termină la punctul de trecere a frontierei cu România, "Giurgiulești-Galați". Drumul republican R3 efectuează legătura între orașele Chișinău, Hîncești, Cimișlia și Basarabeasca, și se oprește la punctul de trecere a frontierei cu Ucraina, "Basarabeasca-Serpneve". Drumurile M3 și R3 nu numai conectează trei regiuni ale Moldovei (Chișinău, Regiunea de Dezvoltare Centru și Regiunea de Dezvoltare Sud), dar și îndeplinesc un rol important pentru traficul internațional, constituind împreună un segment din drumul european E584. Conexiunea rutieră între țările învecinate, România, Moldova și Ucraina, este asigurată parțial datorită E584. Acest drum începe din Poltava în Ucraina, traversează Republica Moldova și se termină în Slobozia, capitala județului Ialomița din România.

Figură 16 Asigurarea locuitorilor raionului Cimișlia cu utilități publice

În perspectivă este planificată construcția drumului de ocolire a orașului Cimișlia pe segmentul drumului de importanță internațională M3.

Figură 17 Harta drumurilor naționale, regionale și raionale

Drumul republican R26 contribuie la coeziunea teritorială a Regiunii de Dezvoltare Sud pe direcția vest-est și, totodată, asigură conexiunea între RDS și Regiunea Transnistria. Acest drum începe din orașul Cimișlia, traversează orașul Căușeni și se termină în municipiul Bender. R3.2 este un drum republican scurt, care leagă o parte din orașul Cimișlia cu drumul M3.

Suplimentar, raionul Cimișlia este traversat de șase drumuri regionale. În mare parte, aceste drumuri asigură accesul unor grupuri mai mari de localități rurale la rețeaua rutieră națională. Din aceste drumuri o însemnată mai mare are G125, întrucât el efectuează legătura între raioanele învecinate Cimișlia și Leova.

În gestiunea Consiliului raional Cimișlia sunt 78,8 km de drum raional, care cuprinde 16 sectoare de drum de interes raional, care fac legătura între localități. Sectoarele de drum au fost transmise din gestiunea Agenției de Stat a Drumurilor în gestiunea Consiliului Raional Cimișlia în anul 2017. Valoarea de bilanț a acestora la data transmiterii era de 40,36 milioane lei, având un grad de uzură de 73,4%. În anul 2021 au fost alocați peste 10,0 milioane lei pentru reabilitarea drumurilor raionale, ceea ce este foarte puțin. Pentru reabilitarea integrală a drumurilor de interes raional fiind necesare surse financiare externe. Totodată, în unele localități sunt necesare construcția de trotuare, pentru minimizarea riscurilor de accidente rutiere. Totodată, o prioritate pentru dezvoltarea rețelei de drumuri raionale este construcția drumului Javgur-Cenac, care are drept scop conectarea localităților din partea de vest a raionului. La moment, satele Javgur, Maximeni, Marienfeld și Ialpujeni sunt conectate printr-un drum de pietriș cu un grad înalt de uzură. Distanța față de centrul raional din s.

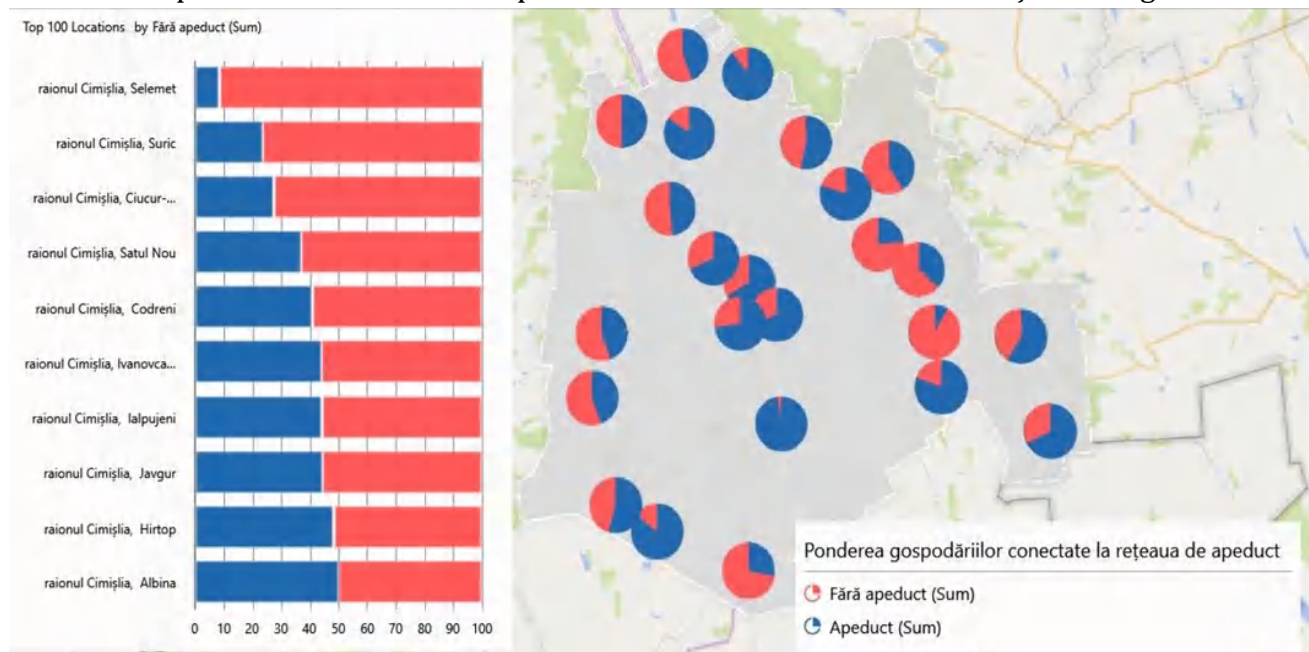
Javgur se va reduce de la 34 km la 17,8 km, astfel sporind accesul cetățenilor la serviciile desconcentrate.

Servicii de alimentare cu apă și sanitație

Securitatea alimentării cu apă stă la baza abilității Moldovei de a readuce dinamism în economia sa, de a materializa rezultate de sănătate și bunăstare pentru populația țării și pentru a realiza obiectivele de mediu. În Moldova sunt necesare investiții mari pentru a stăpâni aspectele productive ale apei, pentru a realiza ambițiile de dezvoltare ale țării, însă până nu demult nu a existat o înțelegere detaliată a echilibrului țării din punctul de vedere al apei. Asigurarea populației cu utilități publice este o condiție imperativ necesară pentru asigurarea unei dezvoltări socioeconomice durabile.

Apa disponibilă în prezent este de aproximativ 500 m³ la un locuitor pe an sau chiar mai puțin, plasând Republica Moldova în categoria țărilor în care „apa este insuficientă”, ceea ce poate crea un stres pe resursă, care, la rândul ei, va fi afectată în viitor de schimbările climatice. Pragurile recomandate la nivel internațional definesc volumul de 1700 m³/locuitor/an drept nivelul sigur de disponibilitate a apei dulci regenerabile.

Dacă volumul de apă disponibilă este mai mic de 1000 m³/locuitor/an, lipsa apei poate împiedica dezvoltarea economică, poate afecta sănătatea și influențează standardele de viață al populație. În prezent, disponibilitatea resurselor de apă în Republica Moldova reprezintă un aspect critic ce afectează capacitatea de dezvoltare economică a țării. În figura

Figură 18 Ponderea gospodăriilor conectate la rețeaua de apeduct, Sursa: BNS- Dotarea fondului locativ în profil teritorial, anul 2020

de mai jos putem observa ponderea locuințelor conectate la sistemul de apeduct în localitățile din raionul Cimișlia. Conform datelor furnizate de BNS, putem atesta niveluri diferite de dezvoltare a sistemelor de apeduct în localitățile din raion, astfel în orașul Cimișlia, s. Topala, Gura Galbenei și Mihailovca peste 80% din locuințe sunt conectate la rețeaua de apeduct. În același timp, există localități precum s. Ciucur Mingir, Suric sau Selemet, rata de conectare este sub 30%.

Lipsa sistemelor de canalizare centralizate aproape în toate localitățile rurale din raion, dar și în sectorul particular din marea majoritate a gospodăriilor din or. Cimișlia, este

o provocare, care urmează a fi soluționată urgent pentru a exclude poluarea apelor subterane și a solului din motivul scurgerilor de ape reziduale în mediu. Doar 2 localități din raion având rețea de canalizare centralizată funcțională – or. Cimișlia și satul Ecaterinovca, la care sunt conectate 5400 persoane. Acest indicator influențează negativ calitatea factorilor de mediu, în majoritatea localităților, chiar și în orașul Cimișlia, unde doar 30% din gospodării sunt conectate la rețeaua de canalizare.

Gestionarea deșeurilor

Domeniul gestionării integrate a deșeurilor în Republica Moldova este abia la etapa de constituire. Acest domeniu întâmpină multiple provocări, precum cu infrastructura aproape inexistentă, care a înregistrat o stagnare îndelungată încă din perioada sovietică și care nu corespunde cerințelor actuale de protecție a mediului. Printre problemele cheie se numără deficitul de finanțare, cadrul normativ în curs de dezvoltare, statistici incoerente, toate acestea pe fundalul unei creșteri a volumului de deșeuri generate.

Pe teritoriul raionului activează 4 întreprinderi municipale: "Servcom Cimișlia", "Servicii Publice Cimișlia", "Tulumba Servicii" și "Servicii Publice Satul Nou". Fiecare din aceste întreprinderi prestează servicii de colectare și evacuare a deșeurilor menajere solide (DMS) de la agenți economici, instituții publice și populație.

Tabel 8 Operatorii raionali în domeniul evacuării deșeurilor menajere solide

Denumirea operatorului economic	Localități deservite	Numărul de gospodării deservite/contracte semnate	Costul serviciului	Ponderea de acoperire cu servicii
ÎM "Servcom Cimișlia"	11 APL - 14 sate (Troîțcoe, Batîr, Mihailovca, Selemet, Suric, Codreni, Porumbrei, Gradiște, Hîrtop, Ecaterinovca, Ciucur Mingir)	2070	9 lei/ locuitor 85 lei/m ³ agent economic	40%
ÎM "Servicii Publice Cimișlia".	Or. Cimișlia s. Bogdanovca Veche, Bogdanovca Nouă, Dimitrovca	6178	11 lei/ locuitor 101 lei/m ³ agent economic	100%
ÎM "Tulumba Servicii"	Gura Galbenei, Lipoveni, Ivanovca Nouă și Albina	713	12 lei/ locuitor 150 lei / agent economic	35%
ÎM "Servicii Publice Satul Nou"	Satul Nou	535	11 lei/ locuitor 50 lei/ evacuare agent economic	100%

Pe parcursul a. 2020 **ÎM "Servcom Cimișlia"**, unul din fondatorii căreia este Consiliul raional, a prestat servicii de evacuare a DMS în 12 din cele 30 localități rurale ale raionului (8 din 18 APL -uri partenere ale proiectului) și a cuprins circa 40,0% din teritoriu planificat pentru a fi deservit.

Este relevant că atât populația, cât și agenții economici sunt asigurați cu pubele din plastic de 120,0 l (proiect realizat în anii 2015-2017 din sumele alocate de către FEN și contribuția CR, din care au fost procurate: 3 autogunoiere "IVECO", un excavator JCB 3 CX ECO, un tractor Belarus, două tractoare Foton, două remorci, 10780 pubele pentru gospodării casnice).m Pentru buna funcționare a **ÎM "Servcom Cimișlia"** și prestarea neîntreruptă a serviciilor de colectare și evacuare a DMS, pe parcursul mai multor ani CR Cimișlia a acordat ajutor financiar întreprinderii.

În orașul Cimișlia serviciile de evacuare a DMS sunt prestate de către **ÎM "Servicii Publice Cimișlia"**. Pentru colectarea DMS întreprinderea a pus la dispoziția populației și agenților economici 48 containere de metal zincat, 1,1 m³; 14 containere zincate 0,68 m³; 12 containere din masă plastică 1,1 m³; 60 containere din plasă de metal (pentru colectarea deșeurilor din plastic). Toate containerele sunt amplasate în locurile publice și terenurile aferente blocurilor locative, special amenajate pentru colectarea DMS. Gospodăriile individuale depozitează DMS în saci, care, potrivit unui grafic coordonat cu APL sunt colectați și evacuați la poligonul orașenesc. Evacuarea DMS se efectuează cu 2 autospeciale și tractoare.

Odată cu lichidarea prin înhumare a poligonului vechi, amplasat în partea de sud a orașului Cimișlia, în nemijlocită apropiere cu drumul național „R3 Chișinău – Hîncești – Cimișlia – Basarabeasca” pe o suprafață de 2,6 ha, exploatat mai mult de 42 ani și până la construcția noului poligon, prevăzut în Strategiei de gestionare integrată a deșeurilor în Regiunea de Dezvoltare Sud pentru Regiunea 2 (Leova, Cimișlia și Basarabeasca), DMS orașenești sunt stocate pe teritoriul poligonului temporar deschis pe o suprafață de 1,0 ha, amplasat pe teritoriu adiacent stației orașenești de epurare a apelor reziduale.

Aici sunt depozitate toate DMS cu excepția plasticului, care este colectat separat și ulterior realizat. În a. 2019 întreprinderea a colectat separat și a realizat 4074 kg plastic.

Aria de acoperire cu servicii de colectare și evacuare a DMS prestate de către **ÎM "Tulumba Servicii"** se extinde în 8 localități rurale, care fac parte din 4 UAT și anume: Gura Galbenei, Lipoveni, Ivanovca Nouă și Albina. Întreprinderea are în dotare o autospecială "IVECO" cu capacitatea de 7,0 tone (proiect realizat în a. 2015 din sursele USAID).Deșeurile sunt colectate (fără sortare prealabilă), evacuate o dată la două săptămâni și depozitate la 3 gunoiști neautorizate amplasate pe teritoriul UAT Gura Galbenei, Lipoveni și Albina.

Toate 4 întreprinderi prestatoare de servicii de colectare și evacuare a DMS prestează servicii în baza unor grafice coordonate cu APL-urile de nivelul I beneficiare de servicii și aduse la cunoștința populației și agenților economici.

Este de menționat că deșeurile menajere solide din raion sunt depozitate în 29 gunoiști neautorizate, suprafața totală a cărora constituie 22,1 ha. Terenurile pentru 23 din ele au fost alocate prin deciziile Consiliilor locale. Raionul are nevoie stringentă de un poligon autorizat pentru depozitarea deșeurilor menajere.

Infrastructura și servicii sociale

În raionul Cimișlia funcționează o serie de obiecte sociale, care prestează servicii pentru populația locală.

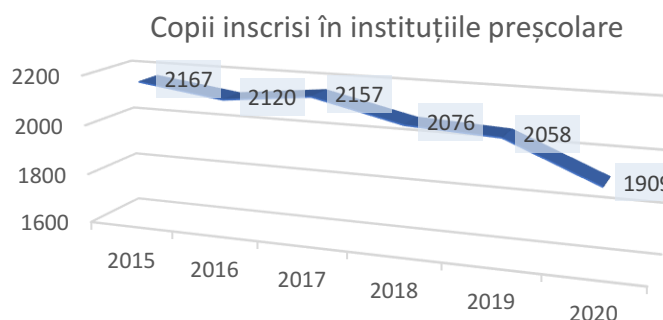
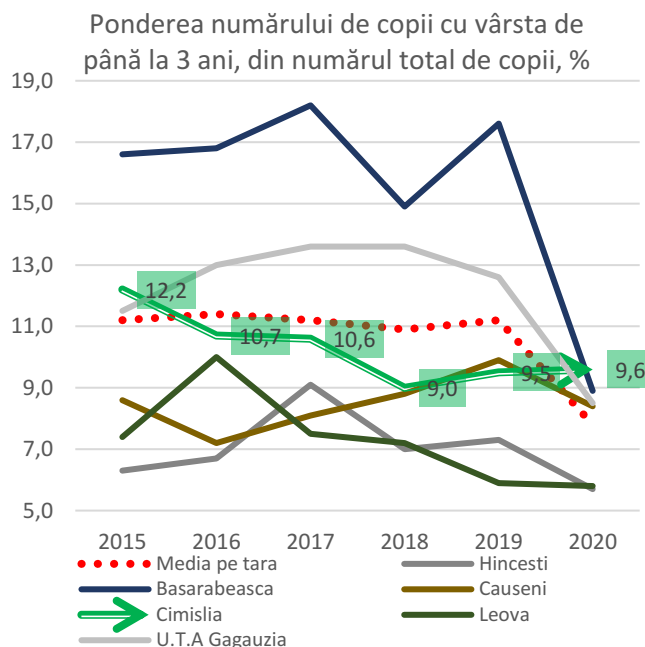
Educația- Grădinițe

În ultimii ani republica Moldova se confruntă cu scăderea continuă a natalității, ceea ce influențează și dezvoltarea instituțiilor de educație timpurie. Astfel, conform BNS, ponderea copiilor de până la 3 ani în numărul total de copii a scăzut de la 11,2% în anul 2015, la 7,3 în anul 2020. Situația în raionul Cimișlia este una mai bună în comparație cu UAT vecine sau media pe țară, rata de scădere fiind mai mică, doar cu 2,6 %, în ultimii 3 ani observându-se chiar un trend ascendent. Totodată numărul copiilor înscriși în instituțiile de educație timpurie are o tendință de descreștere, în anul 2020 grădinițele erau frecventate de 1909 copii, în scădere cu 258 copii față de anul 2015.

Potrivit informației Direcției Generale Învățământ Cimișlia în anul de studii 2020-2021 1920 copiii de vârstă preșcolară au frecventat 35 de grădinițe din teritoriul raionului, inclusiv 1008 copii au frecventat 10 grădinițe-creșe, 912 copii - 25 grădinițe de copii. 25 grădinițe activează în regim de 9 ore iar 12 - în regim de 10,5 ore. 6 grădinițe sau 17,4% din numărul total sunt amplasate în or. Cimișlia, iar celelalte 29 sunt amplasate în satele raionului.

Școli, licee

Învățământul preuniversitar în raionului Cimișlia este reprezentat de 19 instituții de învățământ cu personalitate juridică, inclusiv 2 școli primare - grădiniță, în care, în anul de studii 2020-2021 și-au făcut studiile 29 elevi, 13 gimnazii cu 1789 elevi și 4 licee teoretice cu 2206 elevi. În total 4027 elevi au frecventat școala. Cele mai multe dintre acestea sunt

amplasate în mediul rural – 16 (84% din numărul total de scoli), unde populația este mai puțin densă, în timp ce în mediul urban se regăesc doar 3 (16%).

În ultimii ani se observă o descreștere evidentă a numărului de absolvenți ai treptei gimnaziale înmatriculați în liceele din raion, de la 401 în anul 2010 la 136 în anul 2018, ceea ce se răsfrânge asupra completării liceelor în conformitate cu cerințele Regulamentului de admitere în vigoare.

Dar, anul 2019 a înregistrat o creștere a numărului de elevi în treapta liceală (cu 36 elevi mai mulți decât în anul 2017), numărul total fiind de 164 elevi.

În raion 835 de elevi sunt transportați din satele rămase fără unități de învățământ cu microbuze școlare la 12 instituții școlare de circumscripție. Organizarea alimentației elevilor în instituțiile educaționale din raion reprezintă un obiectiv de bază, întrucât dintre toate categoriile sociale copiii reprezintă cea mai vulnerabilă pătură a populației din punct de vedere al imunității. Pentru a menține la nivel starea sănătății lor, precum și gradul de dezvoltare fizică, copiilor li se oferă o alimentație calitativă, fapt ce contribuie și la dezvoltarea mintală a lor. În anul de studii 2019-2020 s-au alimentat 1982 copii sau 49,2 % din numărul total de elevi.

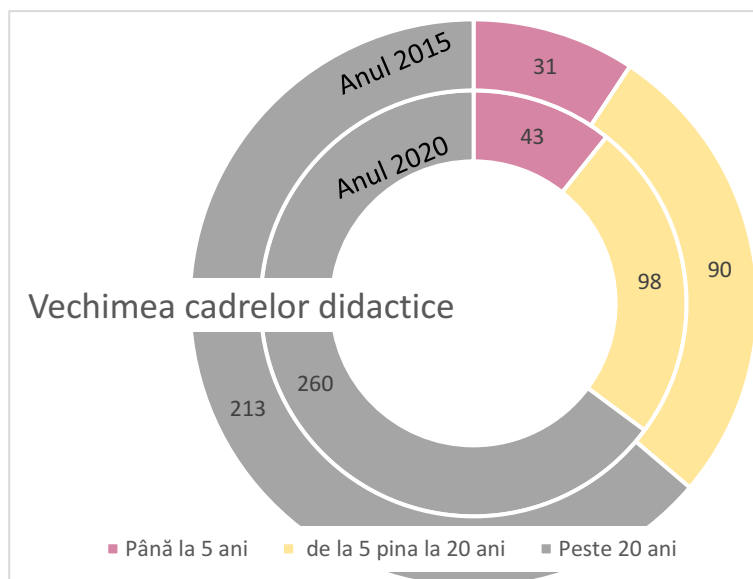
Este de menționat dotarea deficitară a laboratoarelor de fizică, chimie, a atelierelor școlare, sălilor sportive, cabinetelor de informatică cu calculatoare.

În instituțiile de învățământ din raion activează 652 cadre didactice, inclusiv în învățământul preșcolar 183, în învățământul primar, gimnazial și liceal – 469. Cu gradul didactic superior sunt 9 cadre didactice, cu gradul didactic unu sunt 66 cadre didactice, cu gradul didactic doi 301 cadre didactice, fără grad didactic 271.

La 01.09.2019 în școli activau 9 tineri specialiști iar cu vârsta peste pensionare activau 258 profesori, ceea ce constituie 39,5,0% din numărul total de profesori. În mai multe școli se atestă lipsa psihologilor, profesorilor de fizică, informatică, educație fizică. În ultimii 3 ani în raion nu a venit nici un tânăr profesor. Cele mai mari probleme cu asigurarea cadrelor didactice specializate se înregistrează în mediul rural, unde condițiile de lucru sunt mai puțin prielnice. Gradul de asigurare a instituțiilor de învățământ cu cadre didactice este de 83%.

Învățământul extrașcolar

Învățământul complementar este reprezentat de 4 instituții, 3 din ele fiind amplasate în or. Cimișlia, cum ar fi:

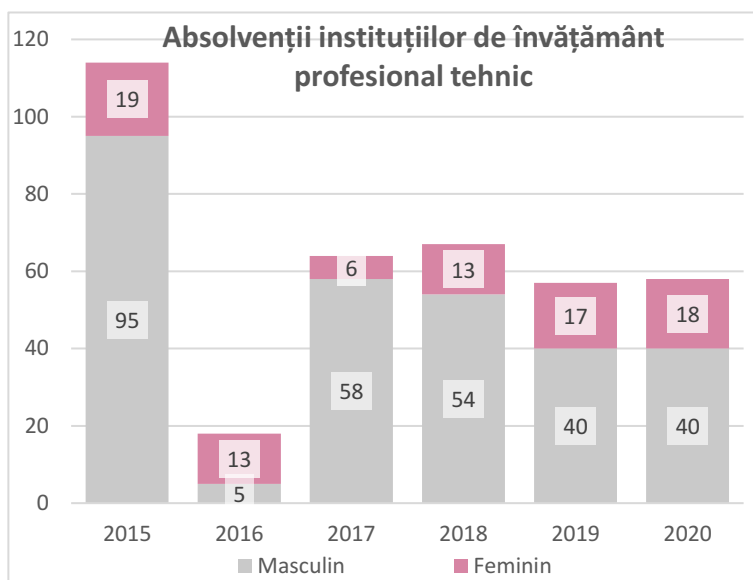
- centrul raional de creație a copiilor și adolescenților din or. Cimișlia, în care activează 63 de cercuri, în total 872 elevi.
- școala sportivă din or. Cimișlia, cu 9 secții sportive/32 de grupe, total 492 de elevi. 13 grupe/170 elevi își desfășoară activitatea în cadrul școlii sportive și în sate 19 de grupe/322 elevi;
- școala de arte din or. Cimișlia, cu 343 elevi, 26 profesori la 3 compartimente: muzică, arta coregrafică, arta plastică;
- școala de muzică din s. Selemet cu 75 elevi, 6 profesori la 2 compartimente: muzică și arta coregrafică.

Învățământul profesional

Învățământul profesional din raion, a cunoscut un declin vizibil în ultimii ani, existând o politică, dar și un curent în rândul absolvenților de gimnaziu pentru migrarea către colegii și licee. Având un număr redus de elevi în comparație cu nevoile pieței muncii. În anul de studiu 2020-2021 sa atestat o creștere ușoară a numărului de elevi, care a atins numărul de 178.

Școală Profesională Cimișlia pregătește specialiști pentru 7 meserii în următoarele 5 domenii:

- Construcții și inginerie civilă – plăcător cu plăci;
- Producția agricolă – tractorist, mașinist;
- Mecanică și prelucrarea metalelor – electrogazosudor - montator.
- Alimentația publică – bucătar, brutar;
- Industria ușoară – cusător.

Capacitatea instituției este de 640 elevi. Din 46 de angajați 21 sunt cadre didactice. Școala este amplasată pe o suprafață de 5,0 ha, dispune de bloc de studii, cantină, cămin, sală de sport, sală de festivități, cabinet metodic, bibliotecă, teren de fotbal, teren sportiv.

Sistemul de educație se confruntă probleme de ordin infrastructural, investițiile pentru dezvoltarea acestuia fiind limitate. Majoritatea cheltuielilor făcute în domeniu țin de salarii și cheltuieli de întreținere. Majoritatea clădirilor au nevoie de reabilitări și eficientizare energetică, pentru a reduce consumul de energie și a îndrepta sumele economisite spre alte priorități.

Sănătate

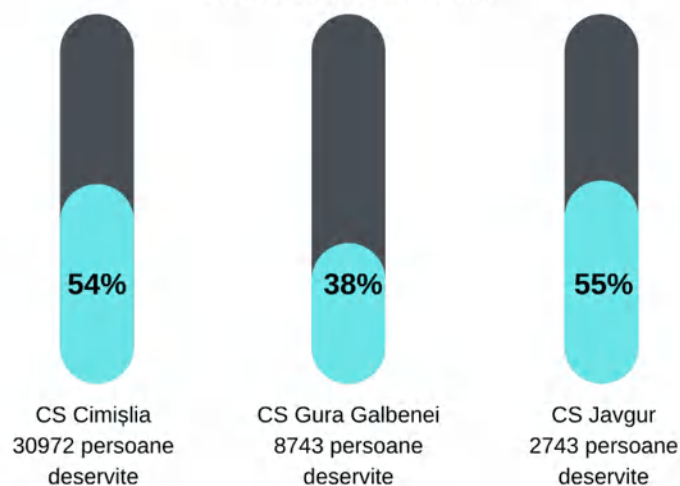

Asistența medicală primară în raionul Cimișlia cuprinde 3 Centre de Sănătate, 16 oficii ale medicilor de familie, 15 oficii de sănătate și 5 Centre Individuale ale Medicilor de Familie.

Numărul total de angajați ai Centrului de sănătate Cimișlia este de 165 persoane, inclusiv 30 medici, din ei 16 medici de familie. Completarea cu medici de familie este de 94%. Rata de ocupare pe republică cu medici este de 86,1 la sută. Din numărul medicilor încadrați, 83% dețin categorie de calificare. Asistente medicale – 69, inclusiv asistente medicale a medicilor de familie – 38. Completarea cu asistente medicale a medicilor de familie – 100%. 84% din numărul de asistente medicale dețin categorie de calificare.

Spitalul raional Cimișlia este amplasat în 2 blocuri funcționale de staționar cu 3 și 4 nivele și o clădire cu 7 nivele (50% - spațiu gestionat de spital și 50% spațiu Centrul de sănătate) în care este amplasată secția consultativă serviciile de diagnostic și administrativ. Spitalul dispune de termocentrală autonomă, stație autonomă de asigurare cu apă, bloc alimentar, spălătorie, sursă autonomă de energie electrică 150 kw, garaje, 3 unități funcționale de transport. Capacitatea staționarului – 140 paturi cu 5 profiluri de activitate: chirurgie, obstetrică/ ginecologie, pediatrie, boli interne, boli contagioase, inclusiv Secția Unitate Primiri Urgențe și secția terapie intensivă. Spitalul dispune de o secție modernă de Reabilitare.

Ponderea persoanelor asigurate repartizate pe centre de sănătate

Spitalul raional Cimișlia asigură:

- Asistența medicală de staționar (AMS) ;
- Asistența medicală specializată de ambulator (AMSA).

Anual în staționar se tratează cca 6000 pacienți, cca 3000 pacienți primesc îngrijiri medicale în Unitatea Primiri Urgențe, se realizează peste 900 intervenții chirurgicale și se nasc cca 300 nou născuți. În cadrul secției consultative anual se realizează 60-70 mii vizite la medici specialiști. Spitalul este dotat cu utilaj medical pentru diagnostic și tratament: video FGDS, Laparoscop (video), Colonoscop (video), USG, Roentghen (digital), ventilatoare pulmonare ș.a. În spitalul raional activează 180 angajați la 220 funcții aprobate, inclusiv 24 medici specialiști – ori 63% din necesar, 88 asistente medicale, ce constituie 80% din necesar. Pe parcursul ultimilor 15-18 ani baza tehnic materială a instituției a fost în dezvoltare prin renovarea infrastructurii, cât și dotarea cu utilaj medical, grație Proiectelor Investiționale: Fondul de dezvoltare a CNAM, surse centralizate ale Ministerului Sănătății alocațiile Fondatorului (Consiliul Raional), conlucrarea cu parteneri externi (Elveția – Basel, România - Dolj).

Asistența socială

Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei oferă servicii orientate spre îmbunătățirea calității vieții persoanelor și familiilor defavorizate, realizează asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități. Printre serviciile prestate se numără:

- Serviciul Îngrijire socială la domiciliu - îngrijirea socială la domiciliu prestează o gamă de servicii gratuite în casa persoanei pentru a o ajuta în asigurarea vieții cotidiene ca aceasta să trăiască pe cât le permite sănătatea în propriile case. Pe parcursul anului 2020 de acest serviciu au beneficiat 262 de persoane, solitare și inapte de muncă, oferite de lucrători sociali.
- Serviciul social Asistență Personală - este un serviciu social care oferă asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe.
- Serviciul de Asistență Socială Comunitară. În cadrul serviciului activează 28 de asistenți sociali, care au funcția de a acționa la nivel de comunitate.
- Serviciul Protezare și Ortopedie - Asigură cetățenii cu mijloace tehnic ajutătoare, acordă consultații persoanelor fizice și juridice în soluționarea problemelor ce țin de domeniul respectiv de activitate. Creează baza de date privind persoanele care beneficiază sau solicită mijloace protector-ortopedice. Total beneficiari 552 persoane cu dizabilități, din care 24 au beneficiat de încălțăminte protecto-ortopedică, 172 de încălțăminte ortopedică, 106 de fotolii rulante și 57 de bandaje și corsete.
- Serviciul social Echipa Mobilă
- Serviciul social Asistență Parentală Profesionistă este un serviciu parental care oferă copilului îngrijire familială substitutivă în familia asistentului parental profesionist.
- Serviciul social Casă de Copii de tip Familial este un serviciu social, care oferă copilului orfan sau rămas fără ocrotire părintească îngrijire familială substitutivă în familia părintelui educator, care asigură la domiciliul sau îngrijirea și educarea copilului pentru o perioadă determinată de timp. În raionul Cimișlia activează case de copii de tip familial.
- Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți din r- nul Cimișlia
- Serviciul social Centrul de Protecție a Copilului și a Familiei
- Serviciul social Centrul de Plasament pentru persoanele aflate în situație de risc este o instituție socială de plasament temporar, care prestează servicii medicale pentru persoanele vârstnice, cu dizabilități și alte persoane în situație de risc. Activează din luna noiembrie până în martie.
- Azilul de bătrâni și invalizi din Cimișlia fondatorul căruia este Consiliul Raional Cimișlia. Azilul de bătrâni și invalizi este instituție publică, pentru persoanele în vârstă și persoanele cu dezabilități, care sunt cazați permanent sau temporar-cetățeni ai Republicii Moldova, care locuiesc în raion și necesită îngrijirea altei persoane. Azilul are spațiul de cazare cu capacitatea de 60 paturi, conform normelor standard către un beneficiar 6m². De acest serviciu beneficiază în prezent 29 de beneficiari. Cu suportul Consiliului Județean Vaslui, se implementează un proiect de renovare a unei aripi a

azilului cu costul total de circa 3,6 milioane lei. Prin implementarea proiectului se va îmbunătăți calitatea serviciilor prestate bătrânilor și invalizilor.

Sistemul de protecție socială este susținut practic în totalitate din bugetul național. Lansarea a noi servicii presupune costuri înalte, continuitatea acestor servicii fiind greu de asigurat. În raionul Cimișlia sunt exemple de activism civic în domeniu, primăriile și OSC-urile depun efort în crearea a noi servicii și ajutorarea celor nevoiași. Cu suportul partenerilor de dezvoltare au fost deschise centre de zi, cantine sociale, Totodată, asigurarea continuității rămâne o povară pentru bugetele austere ale APL-urilor. Pentru lansarea a noi servicii destinate persoanelor socialmente vulnerabile,

Cultură, tineret, sport

În raionul Cimișlia funcționează următoarele infrastructuri de cultură:

- 34 case de cultură;
- 32 biblioteci publice, fondul de carte a cărora este de 277347. Din ele 12 sunt dotate cu săli de internet, 95 calculatoare, 93 sunt conectate la internet;
- Muzeul de Etnografie și Artă din or. Cimișlia amplasat într-un fost conac boieresc. Muzeul păstrează 4981 exponate, adunate de la localnicii din regiune.
- Muzeul s. Selemet, numără 6950 exponate.

Infrastructura culturală din raionul Cimișlia este învechită și necesită investiții pentru reabilitare. Casele de cultură, îndeosebi din localitățile rurale nu au fost renovate, și nu pot fi folosite după destinația pe care o au. Totodată, infrastructura învechită nu fac atractive infrastructurile de cultură pentru tânără generație.

Pe teritoriul raionului activează 12 colective artistice de tip model - "Rapsozii", Fanfara , -colectiv de dansatori "La izvor", s. Hîrtop-"Sălcioara", s. Mihailovca – "Spicușor, s. Satul Nou – "Opincuțele", s. Sagaidac –"Trandafir Moldovenesc", s. Porumbrei –"Datina", s. Batîr –"lincuța", s. Javgur – "Javgureanca", s. Ialpujeni –Busuioc Moldovenesc, s. Selemet –colectiv de dansatori "Cununița" și 32 colective artistice de amatori. Acestea sunt implicate în activitățile socioculturale raionale și sunt adevărați promotori ai tradițiilor și obiceiurilor. Pentru asigurarea activității acestora sunt necesare investiții pentru crearea locurilor pentru repetiții, crearea de platforme și evenimente de promovare a acestora.

Totodată, Consiliul raional Cimișlia promovează valorile culturale locale prin organizarea evenimentelor socioculturale, precum:

1. **Festivalul Național al Strugurelui**, se organizează anual în lunile august-septembrie, scopul căruia este de a susține și a contribui la promovarea producătorilor locali de soiuri de masă a strugurelui, precum și atragerea cumpărătorilor.

2. **Expoziția – Târg "Parada Florilor"**, se organizează anual primăvara și are drept scop promovarea și încurajarea crescătorilor de flori, arbori și arbuști decorativi, material semincer, informarea populației raionului despre diversitatea florală, tehnici de amenajare a grădinilor și îngrijire a florilor.

3. **Festivalul dansului popular "Ion Bazatin"**, organizat în memoria coregrafului, conducătorului colectivului de dans popular "Hora".

4. Festival Național al Orchestrelor de Muzică Populară în memoria rapsodului Ion Popușoi

5. **Ziua Națională a vinului**, în timpul festivității se organizează concursuri-degustări ale vinului produs în anul respectiv, precum și a strugurilor de diferite soiuri.

6. **Festivalul "iProsop"** - un eveniment dedicat tradiției prosopului țesut manual

Festivalul Strugurelui

Festivalul iProsop

Sectorul tineret

Tinerii reprezintă o resursă valoroasă care poate susține dezvoltarea durabilă a localităților dacă beneficiază de o serie de condiții și servicii menite să activeze și exploreze potențialul acestui grup a populației.

Dezvoltarea infrastructurii și spectrului de servicii în domeniul sportului și tineretului este una din prioritățile raionului Cimișlia.

Prin lansarea Programului de dezvoltare a Centrelor de Tineret pentru anii 2017-2022, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, a contribuit într-o anumită măsură la revitalizarea sectorului de tineret, consolidarea capacităților instituționale ale structurilor de tineret, extinderea serviciilor de tineret, asigurarea implicării tinerilor în viața socială a țării. Deși, o problemă rămâne a fi distribuția neuniformă a structurilor și serviciilor de tineret, cu concentrarea acestora în anumite zone. În acest sens dezvoltarea unui sistem municipal complex și coordonat de servicii de calitate pentru tineri este o necesitate

Ponderea tinerilor în nr. total al populației (14-34 ani)

Media națională 31%

Regiunea Sud 33%

Raionul Cimișlia 35%

stringentă. În orașul Cimișlia activează Centrul raional de tineret, care are un program vast de activități și a devenit un actor local activ în domeniul implicării tinerilor în viața publică.

Sănătatea tinerei generații și dezvoltarea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor este printre prioritățile politicilor de sănătate promovate de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, fiind adoptate un șir de acte normative menite a pune în aplicare aceste obiective majore. Una dintre realizările-cheie prezintă crearea (în 2003-2013) și extinderea rețelei (2011-2018) Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor (rețeaua YK). Cu toate acestea, accesul universal al tinerilor la servicii de sănătate prietenoase tinerilor constituie o problemă, fiind amplificată de insuficiența resurselor financiare și umane pentru organizarea echipelor mobile în teritoriu. Centrul Tineri pentru Tineri Cimișlia, este unul din cele mai active centre care promovează serviciile de sănătate. Acesta are o infrastructură dezvoltată, și este activ în accesarea fondurilor pentru diversificarea serviciilor pe care le prestează.

În pofida promovării active și importanței serviciilor outreach la nivel local, în prezent se constată insuficiența capacității instituționale și de resurse umane, metodologice, în realizarea acestora. Accesul la programe și servicii pentru tineri nu este echitabil din punctul de vedere al vârstei, mediului de reședință și al caracteristicilor socioeconomice ale tinerilor. Prin serviciile și acțiunile desfășurate, sectorul de tineret se raportează puțin sau deloc la necesitățile tinerilor de vârstă mai mare (20 ani și peste), ale celor aflați în afara sistemului de învățământ, tinerilor părinți, tinerilor defavorizați sau cu dizabilități, tinerilor din minorități etnice ș.a. Organizațiile de/și pentru tineret se concentrează preponderent în mediul urban, pe când în mediul rural este sesizată o lipsă efectivă a acestora.

Sport

Conform datelor Biroului National de Statistică (BNS, numărul edificiilor sportive (stadioane, terenuri și săli sportive) nu s-a mărit în ultimii 10 ani. Însă numărul acestor edificii nu corespunde cerințelor actuale; starea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de cultură fizică și sport din majoritatea centrelor raionale, a celor specializate, a liceelor cu profil sportiv, a cluburilor sportive este foarte precară. În urma consultărilor publice cu tematica dezvoltării sectorului sportiv, a fost identificată problema insuficienței infrastructurii sportive în raionul Cimișlia, în special a fost menționată lipsa bazinelor de înot.

Consiliul raional Cimișlia, în parteneriat cu primăria Cimișlia și Comitetul Național Olimpic și sportiv au inițiat procesul pentru construcția unui centru sportiv regional cu profil nautic. În anul 2021 a fost elaborat proiectul tehnic, și depusă o notă conceptuală pentru finanțarea în cadrul apelului FNDR. Centrul sportiv vine să dezvolte sportul de performanță. Dacă nu există sport de performanță, nu există nici modelele pe care copiii, tinerii le pot urma, astfel proiectul va avea un impact educativ pe termen mediu și lung. Astfel, cei circa 10000 de tineri de până la 15 ani din raza a 25 km a orașului Cimișlia vor avea acces la infrastructură sportivă dezvoltată. Centrul va fi unul accesibil, în contextul mobilității elevilor pentru o școală mai bună, centrul va putea crea

Construcții sportive în raionul Cimișlia

1 stadion cu tribune de peste 500 locuri

29 săli sportive, spații închise

36 terenuri și câmpuri sportive

parteneriate cu instituțiile de învățământ pentru a dezvolta cultura sportivă. Federațiile sportive de profil vor avea o platformă de organizare a competițiilor la nivel regional, dar și de creștere a noi campioni din RDS, ceea ce va dezvolta diverse ramuri sportive.

În raionul Cimișlia funcționează liceul teoretic cu profil sportiv Lipoveni. Instituția asigură fiecărui elev/ copil un loc în bancă corespunzător particularităților psihofiziologice individuale. Instituția dispune de un bloc principal cu trei nivele pentru sălile de clasă, sală de sport și bloc alimentar combinat cu sala de festivități, bloc pentru antrenamente la lupte și săli de forță, cămin cu o capacitate de 80 de locuri, stadion. Teritoriul școlii este bine amenajat și îngrădit cu gard de protecție. Instituția este gazda anuală a competiției sportive republicane „Crosul de primăvară a raionului Cimișlia” cu participarea a multor echipe din întreaga țară.

Practicarea culturii fizice și sportului contribuie la prelungirea activității de muncă, precum și la prevenirea îmbătrânirii precoce. Republica Moldova suportă 18 pierderi economice colosale și din cauza că cea mai mare parte a populației țării nu practică regulat exercițiul fizic. La nivel raional anual sunt organizate competiții sportive și alte activități care au menirea să promoveze dezvoltarea sporturilor. Anual sunt organizate peste 20 de evenimente sportive la toate probele care se practică în raionul Cimișlia (minifotbal, baschet, volei, șah, joc de dame, lupte libere, judo, activități sportive de masă), organizate în cadrul Zilei Sportivului și Mișcării Olimpice și Sportive.

Energie durabilă și mediu

Factorii de mediu au cea mai mare influență asupra sănătății populației, mai cu seamă a generațiilor viitoare. Calitatea apei, aerului și solului sunt determinanți în nivelul de sănătate a populației.

Unul din factorii care influențează negativ calitatea tuturor factorilor de mediu menționați, a aerului, a apei și a solului, este gestionarea proastă a deșeurilor solide și lichide, lipsa tehnologiilor avansate și practicilor de reciclare a deșeurilor. Actualmente, cea mai utilizată metodă de tratare a deșeurilor menajere este depozitarea pe sol, pe raza raionului Cimișlia nefiind gunoști autorizate, care ar corespunde cerințelor actuale pentru exploatare. Toate gunoștile sunt neecologice, având un efect nefavorabil semnificativ asupra mediului, fiind o sursă importantă de poluare a solului și a apelor subterane. Depozitele actuale de deșeuri nu sânt exploatate corespunzător, iar deșeurile nu sunt colectate selectiv, sistemul de reciclare fiind nedezvoltat, în consecință multe materiale reciclabile și utile fiind depozitate împreună cu cele nereciclabile, astfel pierzându-se o mare parte a potențialului lor util.

Monitorizarea poluanților atmosferici și anume dioxidul de sulf, oxizii de azot și de carbon, arată o îmbunătățire treptată a calității aerului, excepție fiind substanțele solide, gazoase și lichide, emisiile poluante a cărora au crescut de 1,3 ori și respectiv de 2,4 ori, conform datelor BNS în perioada 2015-2020.

Calitatea solurilor din raion este influențată de o serie de factori: utilizarea nerațională a îngrășămintelor chimice, care determină apariția unui exces de azotați și fosfați, produse pentru protecția plantelor cu efecte nedorite asupra sănătății oamenilor și a mediului, soluri afectate de reziduuri zootehnice.

Analiza datelor privind utilizarea investițiilor în capital fix pentru protecția mediului ambiant și folosirea rațională a resurselor naturale a arătat că în anul 2019 în aceste scopuri au fost însușite 9,2 mii lei, cu 84% mai mult față de realizările anului 2018, iar în scopul

explorării resurselor naturale au fost însușite 691,6 mii lei, cu 2% sub nivelul înregistrat în anul 2018.

Unul din cele mai periculoase procese naturale care prezintă un real pericol pentru țara și respectiv pentru raionul Cimișlia, îl constituie încălzirea globală a climei, iar reducerea volumului precipitațiilor anuale constituie una din multiplele manifestări ale acestui grav fenomen natural.

În raion practic nu există lacuri de acumulare a apei, acest fapt determină vulnerabilitatea la schimbările climatice tot mai pronunțate în ultimii ani. În scopul stopării și diminuării efectelor schimbărilor climatice, primăria Cimișlia a lansat elaborarea și implementarea unui proiect, care are drept scop diminuarea efectului schimbărilor climatice prin construcția lacului de acumulare „Iazul lui Iepure”. În acest context a fost elaborat raportul de evaluare a impactului asupra mediului, executată documentația de proiect și începută construcția lacului pe o porțiune de 9 ha din totalul de 150 ha.

Energie durabilă

În data de 21 iunie 2019, CR Cimișlia a adoptat planul de Acțiuni pentru Energie Durabilă și climă, prin care a aderat la convenția primarilor pentru energie și climă. În conformitate cu prevederile Convenției Primarilor, obiectivul general al Consiliului Raional Cimișlia este reducerea cu 40% a emisiilor de CO₂, până în anul 2030. Viziunea pe termen lung a raionului este de a deveni o comunitate inteligentă și eficientă energetic, capabilă să contribuie la inițiativele naționale și europene de gândire "verde", prin asumarea unor responsabilități în domeniile competențelor sale.

Rețeaua de iluminat public a raionului Cimișlia dispune de 3.220 corpuri de iluminat și 3.865 stâlpi de susținere, conform datelor oferite de autoritatea raională. Lungimea totală a sistemului de iluminat public este de circa 282,3 km și necesită lucrări de modernizare și extindere cu circa 105 km. Consumul total de energie pentru rețeaua de iluminat public stradal conform datelor furnizate de primăriile din raion sunt de 168175 MWh.

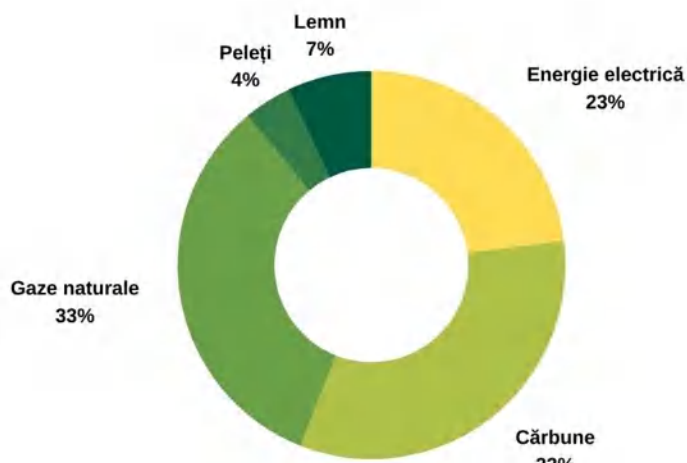

Figura 19 Consumul de energie în clădirile publice

Analizând datele furnizate de către autoritățile locale din raion, putem observa că, majoritatea clădirilor publice utilizează gazele naturale și cărbunii pentru încălzirea acestora. Cea mai mare pondere în consumul final de energie este reprezentat de energia termică, care reprezintă circa 77% din total. Astfel sunt necesare executarea lucrărilor de eficientizare energetică a clădirilor și stimularea utilizării surselor regenerabile de energie.

Cercetările privind utilizarea energiei solare în Republica Moldova au început la sfârșitul anilor '50 ai secolului trecut, când au fost montate și experimentate primele instalații solare termice: o seră solară cu acumularea căldurii în sol și două instalații pentru încălzirea apei în taberele de odihnă pentru copii. Ulterior, s-a renunțat la această idee, prețurile la combustibilii tradiționali și energie fiind mici.

Din anii '80 a fost reluată producția în instalații solare pentru încălzirea apei, iar din anul 1993, în Republica Moldova, asemenea instalații fiind produse la uzina „Incomaș”. Până în prezent au fost implementate 140 instalații cu captatoare solare, precum și câteva instalații experimentale fotovoltaice. Durata teoretică a strălucirii Soarelui pe teritoriul Republicii Moldova e de 4.445-4.452 ore/an, practic însă constituie 2.100-2.300 ore/an. Peste 75% din această radiație revine lunilor perioadei calde a anului, când pot funcționa instalațiile de uscare a fructelor, legumelor și plantelor medicinale, de încălzire a apei și cele fotovoltaice. Durata de exploatare eficientă a instalațiilor de încălzire a apei constituie 7 luni (martie-octombrie), a instalațiilor de uscare a fructelor și legumelor – perioada mai-octombrie.

Cu suportul partenerilor de dezvoltare, pe teritoriul raionului au fost implementate mai multe proiecte pentru utilizarea energiei din biomasă. Astfel, la mai multe instituții publice au fost instalate cazane pe biomasă, iar la ÎM Servicii Publice Cimișlia a fost instalată o linie de producere a brichetelor.

În raionul Cimișlia există inițiative de utilizare a energiilor regenerabile, în satul Batâr fiind instalate instalații eoliene. În orașul Cimișlia, a fost inițiat procesul de construcție a unui parc fotovoltaic pe teritoriul poligonului vechi de deșeuri care a fost recultivat. Suprafața terenului fiind de peste 2 ha. Pentru promovarea în continuare a resurselor regenerabile sunt necesare organizarea campaniilor de conștientizare, și implementarea unor proiecte model, care să inspire actorii locali să utilizeze energia regenerabilă.

Guvernare locală

Administrația Publică Locală este reprezentată de un set de actori locali care, în virtutea legii, activează în interesul public al cetățenilor dintr-o unitate administrativ teritorială, având drept scop primordial soluționarea problemelor publice la nivel local și asigurarea cetățenilor cu servicii de calitate.

Complexitatea funcțiilor și atribuțiilor APL-urilor este determinată de mandatul oferit acestora de lege, diversitatea problemelor și necesităților comunitare locale. Când vorbim despre administrație publică locală, ne referim la: primarul, președintele raionului, consiliul local, raional sau municipal, întreprinderile de gospodărire comunală (întreprinderile municipale) și alte autorități asimilate. Este important să înțelegem că fiecare autoritate are funcțiile și atribuțiile legale proprii, iar, în dependență de aceste atribuții, putem înțelege cum să interacționăm și să exercităm presiune asupra acestora.

Cadrul normativ, organizatoric și funcțional al consiliului raional Cimișlia

Existența actelor normative referitoare la statutul localității, la modul de organizare și funcționare a autorităților locale scoate în evidență potențialul Consiliului de a face față noilor provocări, ce țin de dezvoltarea capacităților sale instituționale.

Consiliul Raional întrunește un număr de 33 consilieri, care activează în 3 comisii de specialitate:

1. *Comisia pentru problemele economico-financiare, investiții, drept și disciplină;*
2. *Comisia pentru problemele agriculturii, industriei, protecției mediului și amenajării teritoriului;*
3. *Comisia pentru problemele învățământului, culturii, protecției sociale, sănătății publice și turismului.*

Procesul de luare a deciziilor presupune elaborarea, adoptarea, punerea în aplicare, evaluarea și reformularea unui document de politică, a unei strategii, a unei legi sau a unui act normativ la nivel național, regional sau local. Conform legislației și bunelor practici internaționale, este necesară implicarea cetățenilor în toate etapele de dezvoltare și de punere în aplicare a politicilor publice, și anume:

- elaborarea politicii publice;
- aprobarea politicii publice;
- implementarea politicii publice;
- monitorizarea politicii publice;
- evaluarea politicii publice.

Transparența și actul de guvernare locală

Principiile bunei guvernări implică respectarea transparenței în elaborarea și adoptarea actelor normative. Baza legală în domeniu este Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, care, pornind de la obiectul de reglementare stipulat în art. 1, stabilește normele aplicabile autorităților administrației publice centrale și locale, precum și altor autorități publice, în vederea asigurării transparenței în procesul decizional, reglementând raporturile acestor autorități cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, precum și cu alte părți interesate, în vederea participării la procesul decizional.

Principalele mecanisme pentru asigurarea transparenței decizionale sunt panourile informative și pagina web a Consiliului Raional www.raioncimislia.md. În vederea asigurării transparenței procesului decizional, au fost organizate audieri și dezbateri publice asupra proiectelor de decizii cu președinții fracțiunilor și comisiilor de specialitate ale Consiliului Raional.

În raion există mecanisme adecvate pentru informarea populației privind deciziile aprobate: ziar local, stație de radio și televiziune, panouri informative, pagina web, rețelele de socializare.

The screenshot shows the website of the Cimișlia District Council. The main navigation bar includes: Nouăți, Consiliul raional, Transparență decizională, Strategii, planuri, Oportunități de dezvoltare, Achiziții Publice, and Informații publice. The 'Oportunități de dezvoltare' section is highlighted, featuring the title 'DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A RAIONULUI CIMIȘLIA' and a sub-section 'Oportunități de dezvoltare'. The text describes the district's economic development strategy, mentioning the importance of agriculture and industry, and the impact of the COVID-19 pandemic. It notes a 24% increase in local entrepreneurship over a 6-year period. A list of 'Entități publice fondate de Consiliul raional Cimișlia' is provided, including the District Council, various centers for health, culture, and sports, and the municipal council. The 'Link-uri Utile' section lists links to the Parliament of the Republic of Moldova, the Government of the Republic of Moldova, the Presidency of the Republic of Moldova, the State Chancellery, the State Data Portal, the Electronic Government Center, and the State Register of Local Authorities.

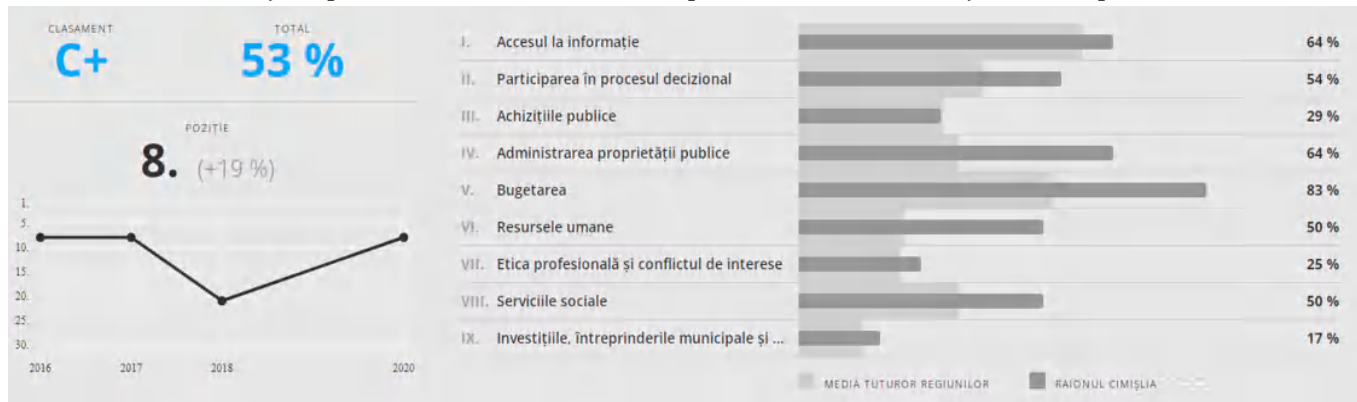
Atestăm în această situație o participare foarte activă a aleșilor locali la nivel de raion. Transmiterea ședințelor se face de către televiziunea locală MEDIA TV Cimișlia, unde cetățenii pot urmări activitatea organelor deliberative locale.

Astfel, din cele 20 de ședințe deliberative desfășurate, în 20 de cazuri Consiliul raional a publicat deciziile adoptate. Odată cu introducerea modificărilor în art. 46 din Legea privind administrația publică locală, întrată în vigoare la 28 octombrie 2018, prin care se stabilește termenul de 5 zile în care președintele ședinței și secretarul consiliului raional semnează și, respectiv, contrasemnează deciziile, s-a introdus și un nou termen de maximum 5 zile de la semnare în care aceste decizii să fie făcute publice.

Concluzionând asupra celor constatate în urma monitorizării gradului de transparență a procesului de pregătire și desfășurare a ședințelor autorității deliberative de nivelul II, este respectată transparența în procesul decizional la nivel raional. Plasarea anunțurilor s-a efectuat pe pagina web în cazul a 20 de ședințe din 20, în perioada de raportare (100%).

De asemenea, subliniem că transparența procesului bugetar prin examinarea indicatorilor specifici: publicarea proiectului bugetului, a bugetului adoptat și publicarea rectificărilor bugetare au fost respectate. Administrația publică locală a întreprins unele măsuri pentru a implica părțile interesate în procesul bugetar și participarea nemijlocită la procesul bugetar. În acest sens, regretăm că în cazul părților interesate, care apriori sunt elementul activ al societății, gradul de cunoaștere a bugetării participative este mai scăzut. Numărul persoanelor implicate în categoria părților interesate este în continuare unul foarte mic. Pagina web rămâne a fi cel mai popular instrument de comunicare în contextul consultărilor privind elaborarea și aprobarea bugetului, dar, prin intermediul paginii, părțile interesate mai degrabă s-au informat decât au înregistrat propuneri sau sugestii.

Din informațiile prezentate, observăm o implicare redusă a cetățenilor în procesul de

Figură 20 Profilul transparenței Consiliului Raional Cimișlia, sursa <http://localtransparency.viitorul.org/>

elaborare a bugetelor locale și, mai ales, în procesul de distribuție a resurselor.

Conform portalului privind transparența autorității publice locale în baza unui chestionar sociologic aplicat în rândul primarilor și Consiliilor Raionale, precum și în baza datele colectate din surse accesibile publicului. Metodologia a fost preluată de la un proiect similar implementat de Transparency International Slovacia. Raionul Cimișlia este pe locul 3 după evoluția indicatorilor de transparență. Astfel a înregistrat o creștere de circa 20% a indicatorilor evaluați, fiind raionul cu cea mai înaltă transparență la capitolul bugetare, trimestrial fiind publicate rapoartele de executare a bugetului. Totodată, niveluri peste media națională ale transparenței sunt înregistrate la capitolele administrarea proprietății publice, resursele umane și servicii sociale. Suntem siguri că creșterea gradului de conștientizare a acestor date va îmbunătăți transparența autorităților locale.

Buna guvernare

Raporturile dintre autoritățile publice de nivelul al doilea și cele de nivelul unu, au la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune.

Buna guvernare locală funcționează cu succes axându-se pe încurajarea democrației participative, legalității și transparenței actului decizional, echitate în accesul la bunuri și servicii publice, precum și incluziune socială.

Administrația publică locală se află în serviciul comunității, iar eficiența acestui serviciu depinde și de capacitatea instituției de a comunica cu cetățenii, mijloacele mass-media, mediul de afaceri, instituțiile publice și private ș.a. Comunicarea eficientă contribuie atât la transparența APL față de cetățeni, cât și implicarea acestora în procesul decizional. Nivele de participare a cetățenilor și tehnici de comunicare care pot fi utilizate de APL14:

1. Nivelul de informare: panouri informative, pagină web, rețele de socializare, materiale tipărite (pliante, broșuri), scrisori informative; În toate etapele procesului de luare a deciziilor, toate informațiile pertinente trebuie prezentate într-un limbaj clar și ușor de înțeles și într-un format adecvat și accesibil, fără anumite obstacole administrative nejustificate și, în principiu, gratuit, în conformitate cu principiile datelor deschise. Autoritățile publice trebuie să ofere acces cât mai larg, atât offline, cât și online, la documentele și informațiile cheie, fără restricții privind analiza și reutilizarea acestor informații.

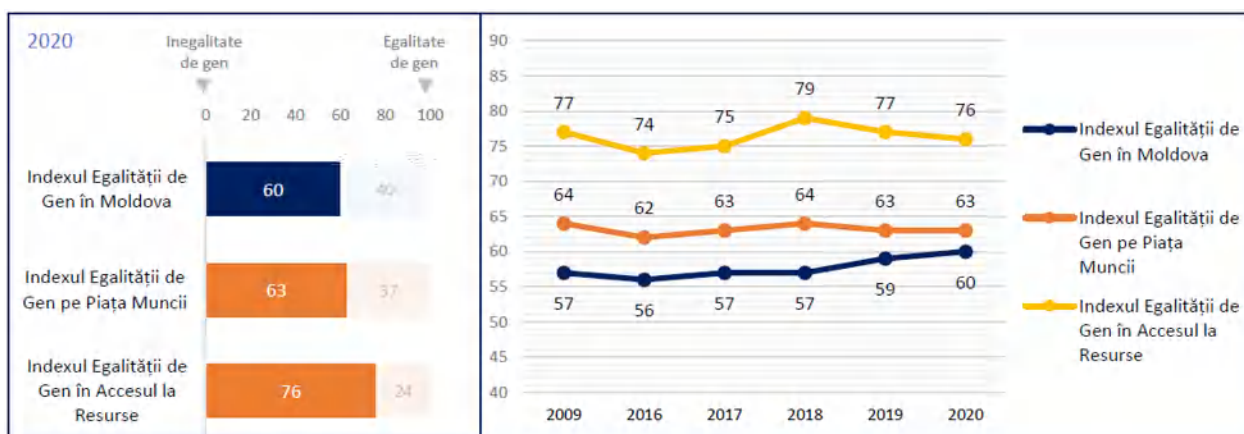
2. Nivelul de consultare: sondaje, focus-grupuri, audieri publice, dezbateri publice. Consultarea permite autorităților publice să colecteze opiniile persoanelor, ONG-urilor și societății civile în general, cu privire la o anumită politică sau un subiect în cadrul unei proceduri oficiale.

3. Nivelul de dialog: grupuri de cartier, consilii consultative (tineri, femei, agricultori). Dialogul este un proces structurat, de lungă durată și bazat pe rezultate, întemeiat pe interesul reciproc în schimbul de opinii între autoritățile publice, persoane, ONG-uri și societatea civilă în general.

4. Nivelul de parteneriat: rapoarte alternative elaborate de ONG, comisii pentru implementare a SD, panel mediator.

Egalitatea de gen

Promovarea egalității de gen înseamnă asigurarea faptului că, atât femeile, cât și bărbații, au parte de aceleași oportunități. Egalitatea de gen înseamnă că femeile și bărbații

Figură 21 Nivelul egalității de gen în Moldova, în funcție de valorile generate de Indexul Egalității de Gen

au condiții egale pentru realizarea întregului lor potențial și a drepturilor umane, pentru a se implica în și a contribui la dezvoltarea politică, economică, socială și culturală și a beneficia de rezultate. În acest sens, egalitatea de gen înseamnă că societatea plasează aceleași valori, atât pe similarități le și diferențele dintre femei și bărbați, cât și pe diferitele funcții ale fiecărui gen. Pentru a obține eficiență în această privință, poate fi nevoie de acțiuni specifice sau de discriminare pozitivă. Egalitatea de gen înseamnă mai mult decât echilibrul de gen, care înseamnă, un număr egal de femei și bărbați în consiliile locale sau în comitetele municipale (chiar dacă acest lucru este deosebit de important!); aceasta se referă mai degrabă la capacitatea persoanelor de a participa în calitate de cetățeni egali.

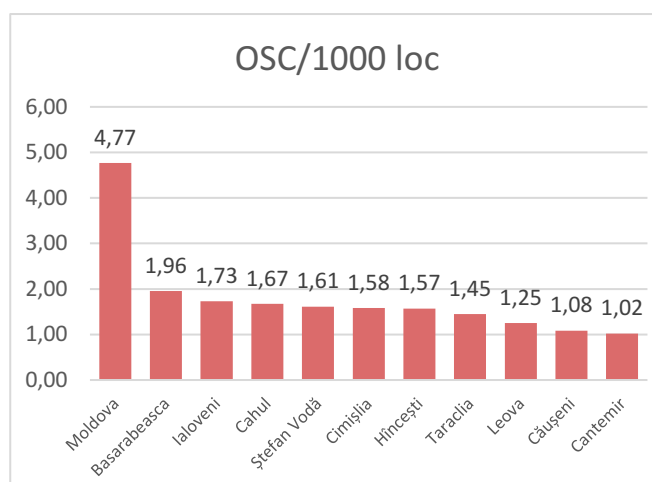
Conform datelor studiului "Munca Inegală", elaborat de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, Indexul Egalității de Gen în Moldova pentru anul 2020 nu a înregistrat evoluții semnificative pe parcursul ultimilor ani. Angajarea și accesul pe piața muncii nu oferă oportunități egale pentru bărbați și femei, astfel fiind necesare măsuri de promovare a angajării femeilor și de asigurare a egalității de șanse. Analiza unor astfel de indicatori la nivel local nu este disponibilă, din cauza lipsei datelor dezaggregate.

În raionul Cimișlia, există exemple de implementare a politicilor de gen pe baza activităților realizate de OSC. Astfel, AO Pro Cimișlia, a realizat mai multe proiecte care au avut menirea să asigure principiul egalității de gen în realizarea actului de guvernare local.

Societatea civilă în raionul Cimișlia

Actualmente în Republica Moldova sunt înregistrate peste 14300 de organizații ale societății civile (OSC) conform registrului organizațiilor necomerciale publicat de Agenția Servicii Publice. Majoritatea OSC înregistrate (aprox. 65%) sunt localizate în mun. Chișinău, deși această unitate teritorial administrativă reprezintă doar aproximativ 25% din populația totală a țării. Republica Moldova are aproximativ 4,04 de OSC raportat la 1000 de locuitori ceea ce reprezintă un nivel destul de înalt în comparație cu media în raioanele din RDS. Raionul Cimișlia înregistrează doar 1,58 OSC la 1000 de locuitori, ceea ce este apropiat de media pe regiune. Totodată, putem menționa că nu există OSC capabile să se autofinanțeze din activitatea de fundarisind pe care o fac. De obicei, OSC sunt format din grupuri de inițiativă, care sporadic accesează surse de finanțare pentru implementarea proiectelor de dezvoltare locală.

Astfel, Conform estimărilor, circa 25% din numărul total al OSC sunt suficient de active și dezvoltă diferite proiecte și inițiativă. Una din cauzele numărului redus de ONG active este lipsa surselor de finanțare din interior tarii prin intermediul finanțărilor publice și private și lipsa mecanismelor pentru generarea de venit prin prestarea de servicii. În Republica Moldova a lipsit ca atare și o politică clară de susținere și dezvoltare a sectorului asociativ.

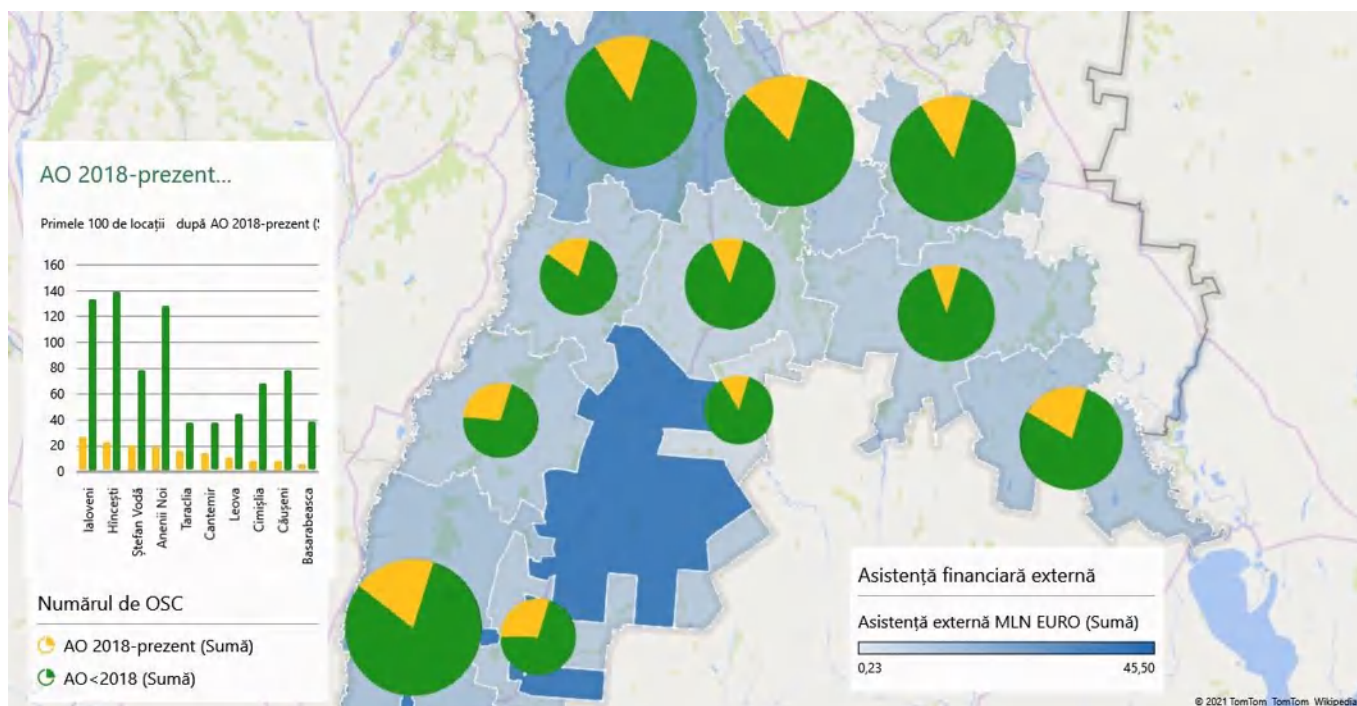

Figură 22 Numărul de organizații non guvernamentale la 1000 loc., sursa Agenția Servicii Publice, a. 2021

Evoluția numărului OSC-urilor în ultimii 3 ani este una foarte mică în raionul Cimișlia, în comparație cu alte UAT (figura 23). Totodată, observăm că asistența externă în raion de asemenea este mică, societatea civilă subdezvoltată fiind una din cauze.

La nivel local, în orașul Cimișlia este implementat instrumentul "Bugetul Inițiativelor

Figură 23 evoluția numărului OSC/ asistența financiară externă, sursa. ASP/ <http://www.amp.gov.md/portal/>

Civice” – un program de finanțare a proiectelor mici, la nivel de cartier din inițiativele unor lideri locali și grupuri de inițiativă. În anii 2019-2022 au fost organizate 4 apeluri de finanțare, anual majorându-se bugetul programului și numărul participanților. Bugetarea participative s-a dovedit efectivă pentru dezvoltarea activismului civic, astfel experiența poate fi multiplicată și pentru organizațiile societății civile din raion, pentru a consolida și crește organizații capabile să implementeze proiecte locale.

OSC sunt active în domeniul implicării diasporei în dezvoltarea locală. Astfel AO "Cimișlieni de pretutindeni" din or. Cimișlia și AO "Baștina – Selemet" organizează activități de comunicare cu diaspora, implementează proiecte de dezvoltare locală, organizează campanii de colectare de fonduri. Cu susținerea proiectului Migrațiune și Dezvoltare Locală Implementat de PNUD, aceste asociații au devenit exemple de parteneriat între APL-Diasporă-localitate.

Printre alte asociații care sunt active și implementează proiecte de dezvoltare locală putem menționa – AO LDA Moldova (promovarea democrației locale), AO Prospect (Mass-media), AO Pro Cimișlia (Egalitatea de gen și promovarea drepturilor), AO Dezvoltare prin Implicare (dezvoltarea societății civile, dezvoltarea economică), AO Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor "Tineri Pentru Tineri"(promovarea unui mod sănătos de viață) ș.a.

III. Strategia de dezvoltare

Strategia de Dezvoltare a Raionului Cimișlia, reprezintă viziunea și prioritățile de dezvoltare a raionului Cimișlia pentru perioada 2022-2028, prin crearea de parteneriate dintre toți actorii locali. Strategia este elaborată în concordanță cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030, Strategia Moldova 2030 și alte documente naționale și regionale de planificare strategică. Totodată, această vine să asigure continuitatea Planului de Dezvoltare Socioeconomică a Raionului Cimișlia 2013-2020.

Analiza SWOT

	PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
INFRASTRUCTURĂ ȘI SERVICII PUBLICE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Drumurile de interes național reabilitate și modernizate; ▪ Servicii de salubritate și management al deșeurilor solide funcționale ▪ Experiență de cooperare intercomunitare în presarea serviciilor publice ▪ Conștientizarea necesității serviciilor de sanitație și MDS din partea APL ▪ Existența OSC interesate în parteneriate pentru dezvoltarea serviciilor de sanitație și management al deșeurilor ▪ Existența experienței de elaborare a documentelor de planificare spațială ▪ Construcția trotuarelor și a pistelor pentru bicicliști este solicitată de societatea civilă 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Surse financiare insuficiente pentru necesitățile primordiale de reabilitare a infrastructurii ▪ Conectarea scăzută a gospodăriilor la serviciile de evacuare a apelor reziduale; ▪ Lipsa unor poligoane de colectare a deșeurilor autorizate ▪ Conștientizarea scăzută în rândul populației a problemei poluării mediului prin deșeuri menajere și ape reziduale ▪ Lipsa mecanismelor de sancționare pentru poluare ▪ Rețea rutieră raională nemodernizată ▪ Accesul scăzut al populației din mediu rural la serviciile de alimentare cu apă ▪ Capacități insuficiente de gestionare a serviciilor publice de management a deșeurilor, serviciilor de canalizare și apeduct
	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI

- Existența fondurilor guvernamentale pentru reabilitarea drumurilor;
- Stimularea cooperării intercomunitare de către partenerii de dezvoltare
- Susținerea dezvoltării serviciilor de sanitație și management a deșeurilor de către partenerii de dezvoltare
- Existența strategiilor și conceptelor de dezvoltare a serviciilor de management a deșeurilor la nivel regional
- Nerespectarea legislației în domeniul protecției mediului
- Politizarea fondurilor naționale care susțin dezvoltarea serviciilor de sanitație și protecția mediului
- Capacitatea redusă de cumpărare a serviciilor publice create
- Bugete austere și surse insuficiente pentru crearea unor servicii și utilități publice de calitate

PUNCTE FORTE

- Capacitate de promovare activă a mediului de afaceri în cadrul evenimentelor, concursuri, expoziții
- Potențial, inclusiv de instruire, în domeniul inițierii și dezvoltării economice , în incubatorul de afaceri;
- Căile de acces către localitățile din raion modernizate.
- Activitatea unei structuri în cadrul CR cu competență de facilitare a cooperării transfrontaliere și atragere a investițiilor
- Proiecte investiționale implementate și în curs de implementare din fonduri naționale și internaționale;
- Activitatea parcului industrial pe o suprafață de 20 ha;
- Activitatea Subzonei Cimișlia a Zonei Economice Libere "Bălți".
- Agricultură cu potențial pentru dezvoltare și export .
- Tradiții de practicare a agriculturii în rândul populației raionului
- Consolidarea la 82% a terenurilor agricole
- Potențial turistic competitiv pentru dezvoltarea domeniului
- Existența monumentelor istorice
- Resurse naturale și de patrimoniu conforme domeniului turistic și de agrement;
- Existența unor surse de informare și promovare care integrează oferta turistică a raionului;
- Investiții recente ce au valorificat puncte de atracție importante din raion și în organizarea unor evenimente culturale de mare amploare.
- Interesul cetățenilor pentru inițierea afacerilor în domeniul turistic.

PUNCTE SLABE

- Potențialul logistic al IMM-urilor redus pentru a se adapta la cerințele actuale,
- Capacitate limitată de cooperare între reprezentanții întreprinderilor și de consolidare a asociațiilor de afaceri
- Insuficiența personalului de anumite calificări și specialități din cadrul IMM
- Infrastructură modestă de susținere a afacerilor și atragerea investițiilor, inclusive a clusterelor, etc.
- Condiții limitate, inclusiv legale de stimulare a mediului de afaceri din sursele disponibile ale raionului și de promovare a climatului investițional al raionului.
- Climatul investițional al raionului, cu excepția orașului Cimișlia, puțin atractiv
- Conexiuni slabe între agricultură și sectorul de prelucrare a produselor agricole
- Domeniul agricol în raion cu infrastructură și tehnică subdezvoltat.
- Obiectivele turistice cercetate și explorate
- Număr limitat de inițiative pentru deschiderea afacerilor în domeniul turismului
- Structuri turistice conexe (restaurante, spații destinate organizării de evenimente de afaceri etc.) slab dezvoltate;
- Accesibilitate la obiectivele turistice prin mijloace de transport alternative (transport în comun, piste de biciclete etc.);
- Slaba dezvoltare a itinerariilor turistice
- Accesibilitate rutieră scăzută în principalele zone de interes, în special în afara orașului Cimișlia

OPORTUNITĂȚI

- Existența cadrului legislativ, care reglementează aspectele principale ale dezvoltării infrastructurii și mediului de afaceri
- Elaborarea și punerea în aplicare la nivel național și raional a strategiilor și programelor pentru susținerea de stat a IMM-urilor.
- Localizarea geografică a țării la frontiera cu UE, ceea ce permite mediului de afaceri să participe în cadrul programelor finanțate din sursele europene
- Posibilități logistice a autorităților publice locale și raionale pentru susținerea IMM-urilor
- Ponderea mare a solurilor fertile și clima temperat-continentală
- Oportunități de dezvoltare a rețelelor de irigare
- Susținerea programelor de parteneriat public-privat cu utilizarea intensivă a forței de muncă în spațiile rurale
- Implementarea proiectelor de construcție a parcurilor fotovoltaice
- Oportunități de inventariere a patrimoniului public al APL și oferirea lor pentru dezvoltarea afacerilor.
- Poziționarea la intersecția fluxurilor turistice din or. Chișinău spre Găgăuzia și Prutul de Jos

AMENINȚĂRI

- Cultura antreprenorială slab dezvoltată;
- Competitivitatea investițională ridicată a raioanelor învecinate;
- Influența factorului politic asupra implementării politicilor naționale de dezvoltare economică
- Menținerea deficitului bugetului de stat și atractivitatea nu prea mare a țării /raionului pentru investitori
- Migrația semnificativă a forței de muncă, în special, în rândul tinerilor.
- Nivelul ridicat de sărăcie al populației, care nu contribuie la creșterea cererii pe piața internă.
- Intensificarea hazardurilor naturale,
- Extinderea proceselor de eroziune
- Calamitățile naturale în zonele limitrofe care se pot extinde și pe teritoriul Republicii Moldova
- Oferta turistică a zonelor din vecinătate are un grad de atractivitate superior
- Lipsa unor investiții consistente în infrastructura turistică

	PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
SERVICIILE SOCIALE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Predomină populația aptă de muncă ▪ Disponibilitate de resurse umane pentru diverse servicii sociale. ▪ Infrastructura socială este moderat dezvoltată și implică diverse surse de finanțare. ▪ Asistența socială este oferită la un număr divers de beneficiari, în toate localitățile raionului; ▪ Diversitate de servicii sociale acordate copiilor, adolescenților, tinerilor și adulților în dificultate ▪ Parteneriate interne și externe în prestarea serviciilor sociale (cantine sociale, asistență multifuncțională) ▪ Disponibilitatea edificiilor pentru crearea de noi servicii sociale. ▪ Accesibilitate către instituții, servicii și organizații pentru toate categoriile de locuitori; ▪ Existența centrelor de zi pentru copii în situație de risc 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Numărul populației raionului în descreștere ▪ Îmbătrânirea populației ▪ Fenomenul migrației în creștere ▪ Servicii de asistență socială nu acoperă necesitățile beneficiarilor ▪ Pensiile, salariile nu acoperă cheltuielile pentru existență ▪ Insuficiența de cadre medicale ▪ Instituțiile de învățământ necesită amenajare și dotare tehnică ▪ Numărul persoanelor cu dizabilități în creștere permanentă ▪ Lipsa locurilor de muncă bine plătite ▪ Baza tehnico-materială a instituțiilor prestatoare de servicii sociale învechită ▪ Competențe limitate a autorităților locale și raionale în dezvoltarea serviciilor sociale
	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Edificiile disponibile pentru servicii sociale socială sunt funcționale și posibile pentru reprofilare ▪ Oportunități de valorificare a bunurilor proprietate publică în scopul creării serviciilor sociale ▪ Populația activă este cea mai reprezentativă în domeniul social ▪ Oportunitate de utilizare a voluntarilor de la Corpul Păcii pentru inițierea serviciilor sociale publice ▪ Spirit civic și interes de a activa în calitate de voluntari în domeniul social ▪ Interesul băștinașilor de a investi în extinderea serviciilor sociale ▪ Oportunități de atragere a investițiilor externe în crearea serviciilor sociale 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veniturile populației, în deosebi din mediul rural dependente de condițiile climatice ▪ Un număr mare de persoane active emigrează la muncă peste hotare ▪ Rata înaltă a șomajului ▪ Gradul sporit de îmbolnăviri ▪ Oportunități limitate pentru extinderea serviciilor sociale. ▪ Sporul natural negativ ▪ Potențial redus al administrației publice locale de susținerea financiară a serviciilor sociale. ▪ Lipsa ocupațiilor pentru persoanele de vârstă a treia

EDUCAȚIE, CULTURĂ, TINERET ȘI SPORT	PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Instituții publice funcționale: școli, grădinițe de copii, biblioteci, școală profesională, centre multifuncționale; ▪ Ponderea mare a personalului didactic cu studii superioare ▪ Existența rețelei școlare adaptate la condițiile specifice raionului ▪ Asigurarea, în ansamblu, fiabilă cu transport a elevilor la instituțiile de învățământ din alte localități. ▪ Asistență metodică calificată pentru lucrătorii din domeniul educației, culturii, tineretului și sportului. ▪ Experiență în realizarea evenimentelor culturale, inclusiv a festivalurilor tematice cu valoare locală și națională ▪ Activitatea Centrului de creație a copiilor și a tinerilor, ce oferă oportunități pentru dezvoltarea multidimensională a copiilor și tinerilor ▪ Parcuri, spații de agrement și de desfășurare a activităților culturale, sportive și odihnă activă pentru toate categoriile de vârstă și interese. ▪ Abilități ale tinerilor în TIC ce creează oportunități pentru digitalizarea activității instituțiilor publice, ▪ Clasa viitorului și curs de robotică predate în mai multe instituții din raion ▪ Centrul raional de tineret activ și funcțional 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cadrul de reglementare în domeniile educație, cultură, sport limitează competențele autorităților raionale; ▪ Prezența stereotipurilor în acceptarea inovațiilor în domeniile educației, culturii și tineret ▪ Fluctuația și îmbătrânirea cadrelor în domeniile educației, culturii și a sportului. ▪ Fonduri insuficiente pentru achiziții majore în domeniu ▪ Baza materială a instituțiilor educaționale și pentru activitatea sportivă, parțial modernizată ▪ Accesibilitate limitată a persoanelor cu dizabilități către instituțiile de cultură și sport. ▪ Insuficiența programelor de implicare și dezvoltare a tineretului. ▪ Pârghii limitate de stimulare a tinerilor pentru angajare în domeniu. ▪ Edificii ale instituțiilor de învățământ, cultură neutilizate la capacitate deplină, nici pentru învățarea în contexte non formale; ▪ Spații limitate pentru practicarea sportului de masă și a educației fizice curative ▪ Parteneriate slabe între APL de nivelul II și I în organizarea activităților sportive și culturale ▪ Insuficiența programelor educaționale non formale pentru tineret și sport tradiționale raionului susținute din sursele raionului și național.
	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Politica de finanțare pe bază de programe și proiecte, destinate educației, culturii, tineretului și sportului. ▪ Conștientizarea din partea cadrelor din educație, cultură, tineret și sport a necesității dezvoltării relațiilor de parteneriat cu APL-uri, ONG-uri, în beneficiul domeniului. ▪ Bune practici de implicare a diasporei în promovarea valorilor culturale, de tineret și sport ▪ Fluctuația, inclusiv și a copiilor din instituțiile educaționale din mediul rural. ▪ Alocarea de către unele autorități publice locale a surselor publice pentru Fondul Tinerilor din localitate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Migrația masivă a locuitorilor raionului, inclusiv a tinerilor, principalii participanți a evenimentelor culturale și sportive. ▪ Percepția conservativă a autorităților față de instituțiile de cultură, sport și odihnă activă. ▪ Cadre tinere din domeniul culturii și a sportului în număr limitat ▪ Domeniile cultură tineret și sport neatractive pentru cadrele tinere. ▪ Autoritățile publice dispun de oportunități limitate pentru susținerea domeniilor vizate. ▪ Pasivitatea și indiferența populației la valorile culturale provoacă rata scăzută a consumului cultural;

SĂNĂTATE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Parteneriate în domeniul educației, culturii la nivel de organizații și instituții naționale și transfrontaliere. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Migrarea specialiștilor în sectoarele economice mai bine plătite
	PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spitalul raional funcțional cu 200 paturi și secție consultativă dotate pentru acordarea asistenței medicale de calitate ▪ Secții spitalicești centrate pe nevoile cetățenilor ▪ Cadre medicale , calificate susținute de autoritățile raionale pentru activitate în instituțiile medicale ▪ Centre de sănătate și oficii ale medicilor de familie în majoritatea localităților din raion ▪ Asociații obștești și centre pentru servicii specifice în domeniu de sănătate ▪ Oportunități de atragere a investițiilor, inclusiv din fonduri externe pentru modernizarea infrastructurii de sănătate ▪ Domeniul medical este prioritar pentru consiliul raional în cadrul parteneriatelor transfrontaliere. ▪ Programe de promovare a modului sănătos de viață implementate în raion ▪ Instituțiile educaționale asigurate cu cadre medicale și posibilități de realizare a programelor de educație în sănătate. ▪ Programe de perfecționare accesibile pentru cadrele medicale din raion 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Baza materială a instituțiilor medicale din mediul rural insuficientă ▪ Insuficiență de cadre medicale în mediul rural și numărul mic al tinerilor specialiști ▪ Ineficiența programelor de responsabilizare a cetățenilor față de propria sănătate. ▪ Parteneriate limitate în domeniul sănătății la nivel local ▪ Responsabilitate limitată din partea cetățenilor față de propria sănătate. ▪ Impact negativ asupra sănătății a viciilor ▪ Programe limitate de promovare a modului sănătos de viață ▪ Utilaje medicale învechite ▪ Conștientizarea scăzută a impactului viciilor asupra sănătății populației; ▪ Încrederea scăzută a populației în serviciile medicale și folosirea medicinei tradiționale
	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Consiliul raional este fondatorul instituțiilor medicale din raion și deține competențe pentru implicare în dezvoltare. ▪ Amplasarea geografică a raionului permite asigurarea cu cadre din alte raioane ▪ Atenție sporită din partea organelor administrației publice ale raionului față de problemele sănătății populației ▪ Oportunități de atragere a investițiilor pentru modernizarea infrastructurii medicale a raionului. ▪ Descentralizarea unor competențe în domeniul de gestionare a domeniului de sănătate ▪ Grad sporit de acoperire cu asigurare medicală obligatorie a populației raionului 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Insuficiența cadrelor tinere în domeniul medical din raion ▪ Raza extinsă de deservire medicală a populației rurale ▪ Motivarea insuficientă a lucrătorilor medicali în vederea perfecționării nivelului de calificare. ▪ Migrația lucrătorilor medicali calificați peste hotare ▪ Fonduri naționale insuficiente pentru servicii medicale de calitate ▪ Îmbătrânirea populației și creșterea cererii față de serviciile medicale ▪ Corupția înaltă la accesul serviciilor medicale și respectiv încrederea scăzută în medici 	

	PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
MEDIULUI AMBIANT	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atragerea investițiilor pentru revitalizarea infrastructurii fizice a domeniului de mediu al raionului ▪ Volumul noxelor degajate în atmosferă este în descreștere ▪ Ponderea terenurilor cu plantații forestiere în creștere ▪ Acțiuni de împădurire a terenurilor degradate, realizate în fiecare an ▪ Existența zonelor verzi și de odihnă ▪ Inițiative de colectare selectivă a deșeurilor ▪ Domeniul de eficiență energetică studiat și planificat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Substanțele mineral utile exploatare neautorizat ▪ Depozitarea neautorizată a deșeurilor, în unele localități din raion ▪ Acțiuni sporadice de neutralizare a deșeurilor solide ▪ Acțiuni minime de revitalizare a pășunilor ▪ Indiferența populației vizavi de problemele de mediu ▪ Impact negativ asupra mediului din sursele de apă subterane, de suprafață și devărsate în sol. ▪ Gestionarea ineficientă a sursele de apă potabilă ▪ Acțiuni limitate de amenajare a zonelor de protecție a râului Cogâlnic și a râulețelor din localitățile raionului
	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Disponibilitatea terenurilor pentru extinderea fondului forestier și spațiilor verzi ▪ ▪ Posibilitatea de atragere a proiectelor de mediu de către ONG-uri și APL ▪ Programe de școlarizare a cetățenilor și implicarea lor în acțiunile de mediu ▪ Ponderea solurilor de tip cernoziom, inclusiv în spațiile pentru împădurire ▪ Cetățeni motivați și responsabili față de calitatea medului ▪ Bune practici de implicare civică în acțiuni de mediu ▪ Infrastructura de asigurare cu surse energetice, inclusiv alternative a raionului sunt modernizate și accesibile pentru toate categoriile de investitori 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gestionarea incorectă a terenurilor supuse eroziunii ▪ Resurse acvatice insuficiente și poluate ▪ Defrișări ilicite a fondului forestier și a vegetației forestiere în afara fondurilor ▪ Gradul de împădurire cu mult mai mic comparativ cu media pe republică ▪ Grad scăzut de securitate împotriva înecurilor din bazinele acvatice ▪ Poluarea mediului în urma apariției gunoiștilor neautorizate ▪ Dispariția faunei și vietăților în aria unor localități din raion ▪ Terenuri delimitate de depozitare temporară a deșeurilor, fără autorizație de mediu gestionare

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ APL de nivelul doi realizează acțiuni ce depășesc planurile anuale aprobate ▪ Implicarea actorilor comunitari în consultarea programelor și utilizare resurselor financiare ▪ Consiliul raiona și subdiviziunile acestuia dețin capacitate de a mobiliza resursele locale pentru finanțarea necesităților și proiectelor comunitare ▪ Utilizarea mecanismului de bugetare participativă și transparentă gestionării surselor financiare ▪ Sector asociativ funcțional în diverse domenii de dezvoltare a raionului ▪ Bune practici de asigurare a transparenței decizionale ▪ Grupe de inițiativă activă la nivel de comunități ▪ Programe de instruire și capacitate a actorilor comunitari 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Predomină transferurile din bugetul de stat, orientate pentru un număr limitat de acțiuni ▪ Acțiuni limitate în domeniul de fundraising financiar ▪ Număr limitat de politici pro-active de recrutare și dezvoltare profesională a resurselor umane ▪ Veniturile bugetului raionului sunt orientate pentru un număr limitat de acțiuni ▪ Buget auster al raionului și localităților ▪ Implicare limitată a locuitorilor raionului în cadrul proiectelor de dezvoltare comunitară ▪ Sector asociativ de competență raională și regională subdezvoltat ▪ Nivelul limitat de aplicare a instrumentelor de mobilizare și implicare civică ▪ Deschidere limitată a consiliului raional pentru comunicarea cu cetățenii
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cadrul legal național favorizează participarea civică la toate etapele de realizare a procesului decizional ▪ Oportunități de dezvoltare a capacităților de accesare a fondurilor adiționale problemelor raionului ▪ Raionul Cimișlia este membru a Euroregiunii Siret Prut Nistru ce oferă oportunități pentru cooperare transfrontalieră ▪ Participarea civică a femeilor și bărbaților din categoriile vulnerabile este în proporție egală ▪ Accesibilitate la cooperarea regională. ▪ Rezerve în dezvoltarea serviciilor sociale și comunitare de către sectorul asociativ ▪ Oportunități de atragere a fondurilor externe în parteneriat cu sectorul asociativ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Competențe reduse în susținerea inițiativelor civice ▪ Incapacitate financiară, determinată de ponderea mică a veniturilor proprii ▪ Insuficiența mijloacelor financiare necesare pentru perfecționarea continuă a personalului ▪ Stereotipuri privind importanța implicării civice în procesul decizional. ▪ Instabilitatea politică în domeniul guvernării ▪ Condiții mai dure pentru accesarea surselor financiare de alternativă. ▪ Descentralizare limitată pe unele domenii prioritare pentru raion ▪ Inițiative limitate din partea sectorului asociativ

Avantaje, dezavantaje și provocări în dezvoltarea raionului

Profilul socioeconomic, precum și elementele identificate în cadrul analizei SWOT relevă un specific al raionului. Unele din ele avantajează raionul față de cele învecinate. Altele generează impedimente pentru dezvoltarea acestuia. Atât avantajele, cât și dezavantajele raionului pot servi drept bază pentru determinarea opțiunilor strategice.

O parte semnificativă a avantajelor comparative ale raionului se referă la poziția spațială și cadrul natural. Acestea au permis generarea altor avantaje, preponderent în domeniul agricol și logistic și, într-o măsură limitată, în domeniul infrastructurii de afaceri, turismului. Solurile din raion se caracterizează printr-un grad sporit de bonitate. În plus, temperaturile medii în raion sunt cu 2-3° mai înalte comparativ cu alte teritorii. Acești factori creează condiții climaterice și pedologice prielnice pentru viticultură, pomicultură, culturile etero-oleaginoase și zootehnie.

Totodată, regimul climatic din raion oferă posibilități largi pentru valorificarea energiei solare. Pe parcursul anului, în raion în medie sunt circa 250 de zile însorite. Printre alți factori, care favorizează valorificarea energiei solare și sunt specifice raionului, se numără temperaturi medii mai ridicate decât în celelalte regiuni ale R. Moldova, climă uscată, absența smog-ului, cazuri rare de ceață și de vânt puternic.

Pe lângă clima prielnică pentru viticultură, raionul dispune deja de tradiții bogate și infrastructura relativ bine dezvoltată în acest domeniu. Roada medie de struguri pe hectar în raion este mai înaltă decât media națională. În ceea ce privește infrastructura aferentă sectorului dat, în raion funcționează 2 vinării.

Strict din punct de vedere al factorilor de producție, un alt avantaj al raionului rezidă în disponibilitatea forței de muncă în domeniul viticulturii.

Din punct de vedere logistic, raionul are acces nemijlocit la traseele naționale și internaționale. Un avantaj al raionului este infrastructura rutieră în mare parte modernizată.

Necitând la avantajele competitive ale raionului, evaluarea generală a punctelor slabe impune o clasare a raionului drept teritoriu mai defavorizat în comparație cu celelalte teritorii din Republica Moldova.

Atractivitatea regiunii ca spațiu de trai, cuantificată prin venitul mediu lunar pe cap de locuitor nu este cea mai favorabilă. Nivelul de trai al populației este dependent de dezvoltarea a economiei raionului. Intensitatea activității antreprenoriale rămâne redusă. Cifra de afaceri obținută de IMM din raion constituie 0,7 % din veniturile IMM din R. Moldova.

Un alt dezavantaj al raionului rezidă în specializarea unilaterală a economiei acestuia, raionul fiind o regiune agrară. Astfel, în comparație cu celelalte raioane ale Republicii Moldova, raionul Cimișlia are un grad minimal de industrializare. Doar 0,3 % din valoarea producției industriale a țării se generează în raionul Cimișlia.

Sectorul serviciilor, din punct de vedere al ocupării forței de muncă, este dominat de administrația publică, învățământ, servicii medicale, de asistență socială și comerț. În afara

de comerț, celelalte servicii nu derivă în mare măsură din activități economice propriu-zise, ci grație interesului autorităților locale de a îmbunătăți condițiile de trai a cetățenilor din sursele bugetelor publice și investițiilor atrase. Așadar, caracterul aproape exclusiv agrar al raionului îi conferă o vulnerabilitate sporită la ocuparea forței de muncă, care a generat un grad înalt al migrației.

Dezavantajele raionului și factorii externi enumerați mai sus impun adoptarea unor măsuri strategice de susținere a sectorului de afaceri, de promovare a inovațiilor în scopul fortificării și diversificării economiei.

Pe lângă concurență pe piața de desfacere internă și dificultățile pe piața externă, agricultura raionului este afectat suplimentar de o amenințare globală cum ar fi seceta. Dependența agriculturii de nivelul de irigare este mare. Construcția sistemelor de irigare devine din ce în ce mai mult o precondiție pentru a asigura productivitatea în agricultură.

Un dezavantaj al raionului, care se regăsește într-o măsură mai mare sau mai mică în toate raioanele Moldovei se referă la dependența de resursele energetice externe. Acest fapt este agravat și de alte puncte slabe, și anume valorificarea scăzută a surselor de energie regenerabilă și un consum energetic ineficient. Unul din cei mai importanți factori care contribuie la ineficiența energetică a raionului constituie ponderea ridicată, atât în sectorul rezidențial, cât și în cel public, a clădirilor cu parametri scăzuți de termoizolare și cu gestionare deficientă a consumului de energie. Măsuri de eficientizare a consumului de energie și valorificarea surselor interne de energie regenerabilă ar putea diminua dezavantajele în acest domeniu.

Din punct de vedere demografic, raionul este profund afectată de procesele de migrație. Raionul este afectat de migrația în deosebi a populației apte de muncă, care în alte circumstanțe ar putea completa forța de muncă a raionului.

Pentru a reduce fenomenul migrației, pe lângă susținerea sectorului de afaceri și crearea locurilor de muncă în raion, sunt necesare o serie de măsuri de îmbunătățire a condițiilor de trai prin acces la servicii publice calitative, precum servicii de alimentare cu apă și canalizare, servicii de salubritate. Totodată, se impune planificarea dezvoltării urbane pentru formarea polilor de creștere economică.

Un alt impediment important în calea dezvoltării raionului se referă la deficiențele infrastructurii de transport. Reabilitarea completă a infrastructurii de transport ar ameliora logistica în activitatea de producere și desfacere a mărfurilor, pe de-o parte, și, pe de altă parte, ar înlesni legătura dintre mediul rural, locul de trai pentru 74% din locuitorii raion și mediul urban, care oferă mai multe oportunități de angajare și recreere.

În condițiile bugetelor publice austere imperativul unei guvernări eficiente devine din ce în ce mai proeminent.

În cadrul discuțiilor în focus grupuri au fost determinate mai multe rezerve în generarea și gestionarea portofoliului de proiecte, precum și în atragerea investițiilor. Pe de altă parte, la nivel local practica cooperării intercomunitare, precum și cooperarea între autoritățile publice, sectorul privat și societatea civilă este încă slab răspândită. Aceste

constatări indică necesitatea consolidării capacităților de guvernare bazată pe principiile Bunei Guvernări.

Deși prin contrapunerea avantajelor, dezavantajelor raionului Cimișlia, precum și a unor factori externi a fost identificată o paletă largă de provocări pentru dezvoltare, care pe departe nu este exhaustivă și, prin urmare, poate fi completată.

Actorii dezvoltării din raion sunt constrânși să stabilească un număr limitat de obiective strategice și măsuri de realizare a acestora, în dependență de impactul scontat, de oportunitățile de finanțare, necesitatea de armonizare cu alte documente de politici și de alți factori.

Viziunea de dezvoltare

CĂTRE 2028, RAIONUL CIMIȘLIA VA FI UN TERITORIU PROSPER, CU O ECONOMIE FUNCȚIONALĂ, INFRASTRUCTURĂ TEHNICO –EDILITARĂ MODERNĂ, MEDIU ECOLOGIC PROTEJAT, TRADIȚII EXPLORATE ȘI PROMOVATE, CU ADMINISTRARE TRANSPARENTĂ ȘI PROFESIONISTĂ CARE ASIGURĂ TUTUROR CETĂȚENILOR , INCLUSIV BĂȘTINAȘILOR DIN DIASPORĂ, TINERILOR, FEMEILOR ȘI BĂRBAȚILOR, PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI, PERSOANELOR ÎN ETATE - SERVICII PUBLICE CALITATIVE ȘI UN NIVEL DECENT DE TRAI.

Pentru atingerea viziunii, Consiliul raional Cimișlia va oferi cetățenilor servicii publice de calitate, sprijin pentru o dezvoltare economică de succes și o administrare transparentă bazată pe următoarele valori:

1. Profesionalism, transparență și inovație în exercitarea funcției publice

Personalul din aparatul președintelui, subdiviziunile consiliului raional au obligația de a îndeplini atribuțiile de serviciu cu responsabilitate, eficiență, corectitudine și conștiinciozitate

2. Flexibilitate, adaptabilitate și dinamism

Acceptarea inovațiilor și deschiderea spre noi practici și instrumente, pentru a răspunde cerințelor actuale, adaptarea în continuu la forma de organizare a unității, precum și la schimbările ce pot interveni

3. Onestitate și integritate în exercitarea funcției publice

Îndeplinirea misiunii în mod imparțial, fără a fi influențat, fără a solicita instrucțiuni sau a ceda presiunii unei surse exterioare.

4. Transparența și comunicarea eficientă inter și intra – instituțională

Asigurarea unei comunicări transparente pentru a încuraja participarea cetățenilor în procesul decizional și deschiderea spre parteneriate și cooperări.

Obiective și direcții prioritare

Pentru realizarea viziunii strategice, activitățile și proiectele, tuturor factorilor implicați în procesul de dezvoltare, vor fi orientate pe următoarele obiective și direcții prioritare de dezvoltare stabilite prin sesiunile de consultări publice și coordonarea cu documentele de planificare strategică națională. Pentru dezvoltarea durabilă a raionului au fost identificate următoarele obiective:

1. Asigurarea accesului populației la servicii publice de calitate
2. Dezvoltarea economică echilibrată și creșterea competitivității investiționale
3. Dezvoltarea integrată și continuă a serviciilor ce asigură creșterea calității vieții
- 4 Protecția mediului, promovarea surselor regenerabile de energie
5. Consolidarea sectorului asociativ și promovarea guvernării locale participative și transparente

Obiectivul 1 ASIGURAREA ACCESULUI POPULAȚIEI LA UTILITĂȚI PUBLICE DE CALITATE

1.1 Renovarea infrastructurii rutiere și crearea accesului spre obiectivele de menire economico-socială	1.2 Facilitarea accesului la servicii de aprovizionare cu apă și sanitație	1.3. Suport pentru crearea unui sistem integrat de management a deșeurilor	1.4. Planificarea spațială durabilă a raionului Cimișlia
--	---	---	---

Dezvoltarea infrastructurii edilitare rămâne a fi prioritatea principală a raionului, chiar dacă se depun eforturi considerabile, infrastructura de utilități publice continuă să fie extrem de subdezvoltată, existând încă un decalaj foarte mare față de țintele naționale fixate în SND "Moldova 2030". Raionul Cimișlia necesită investiții importante pentru reabilitarea și crearea utilităților indispensabile.

Concordanța cu obiectivele de dezvoltare durabilă 2030

9 INDUSTRIE, INOVAȚIE ȘI INFRASTRUCTURĂ 	6 APĂ CURATĂ ȘI IGIENĂ 	12 CONSUM ȘI PRODUCȚIE RESPONSABILE 	11 ORAȘE ȘI COMUNITĂȚI DURABILE
<p>9.1 Dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice în regiunile țării pentru a susține dezvoltarea economică și creșterea bunăstării populației, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți</p>	<p>6.1 Până în 2023, realizarea accesului universal și echitabil la apă potabilă sigură și la prețuri accesibile pentru 80 procente din populație și până în 2030, pentru toți</p> <p>6.3 Până în 2030, îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea deversării deșeurilor și minimizarea eliminărilor produselor chimice și materialelor periculoase, reducerea proporției apelor uzate netratate și sporirea substanțială a gradului de reciclare și reutilizare sigură</p>	<p>12.4 Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor și substanțelor chimice, care să contribuie la reducerea cu 30% a cantităților de deșeuri depozitate și creșterea cu 20% aratei de reciclare până în anul 2023</p>	<p>11.1 Până în 2030, accesul tuturor persoanelor social-vulnerabile și a familiilor tinere la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile</p> <p>11.3 Susținerea dezvoltării durabile a regiunilor, asigurarea unui sistem urban policentric și asigurarea localităților cu documentație de urbanism.</p>

Obiectivul 2 DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ECHILIBRATĂ ȘI CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII INVESTIȚIONALE

2.1 Stimularea creării și dezvoltării mediu de afaceri	2.2 Promovarea competitivității investiționale	2.3 Valorificarea și promovarea potențialului turistic	2.4. Dezvoltarea sectorului agroindustrial
---	---	---	---

Raionul Cimișlia dispune de un potențial înalt de dezvoltare economică. A fost lansat procesul privind construită Parcului industrial, Zonei Economice Libere, Platformei Industriale Multifuncționale – infrastructuri care pot atrage investiții în economia locală. Totodată, exista Incubatorul de afaceri Cimișlia, care poate impulsiona dezvoltarea IMM-urilor la nivel local. În același timp, observă un activism slab în domeniul dezvoltării afacerilor, infrastructura existentă nefiind valorificată pe deplin.

Concordanța cu obiectivele de dezvoltare durabilă 2030

<p>8 MUNCĂ DECENTĂ ȘI CREȘTERE ECONOMICĂ</p> 	<p>4 EDUCAȚIE DE CALITATE</p> 	<p>8 MUNCĂ DECENTĂ ȘI CREȘTERE ECONOMICĂ</p> 	<p>2 ZERO FOAME</p>
<p>8.3 Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare</p>	<p>4.4 Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți cu competențe relevante pentru piața muncii</p> <p>4.3 Până în 2030, creșterea înrolării în învățământul profesional tehnic și superior accesibil și calitativ</p>	<p>8.9 Până în 2030, elaborarea și implementarea politicilor pentru promovarea turismului durabil, care facilitează crearea de parteneriate publice private, dezvoltă capacitățile instituționale în domeniu ale autorităților publice locale, respectiv care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale</p>	<p>2.4 Până în 2030, implementarea practicilor agricole ce sporesc productivitatea, contribuie la menținerea ecosistemelor și consolidează capacitățile de adaptare la schimbări climatice, condiții meteorologice extreme ca seceta, inundațiile și alte dezastre naturale</p> <p>2.c Adoptarea măsurilor necesare pentru buna funcționare a piețelor locale de produse agroalimentare și facilitarea accesului în timp util la informații de piață, inclusiv privind rezervele de alimente pentru limitarea volatilității extreme a prețurilor la alimente</p>

Obiectivul 3 DEZVOLTAREA INTEGRATĂ ȘI CONTINUĂ A SERVICIILOR CE ASIGURĂ CREȘTEREA CALITĂȚII VIEȚII

3.1. Sporirea accesului persoanelor vulnerabile la servicii sociale de calitate	3.2. Îmbunătățirea sistemului de servicii medicale	3.3. Asigurarea educației de calitate pentru toți	3.4. Promovarea valorilor culturale;	3.5. Susținerea dezvoltării sportului	3.6. Dezvoltarea sectorului tineret
--	---	--	---	--	--

Asigurarea unor servicii publice calitative asigură creșterea confortului de trai. Consiliul Raional vine să contribuie la dezvoltarea serviciilor sociale, educaționale, culturale, sportive, medicale prin dezvoltarea infrastructurii și diversificarea activităților prestate.

Concordanța cu obiectivele de dezvoltare durabilă 2030

Implementarea unui sistem de protecție socială adecvat la nivel național pentru o acoperire substanțială a celor mai săraci și vulnerabili până în 2030 1.1 Până în 2030, eradicarea sărăciei extreme,	3.8 Asigurarea accesului universal la servicii de sănătate, inclusiv protecția riscurilor financiare, accesul la servicii esențiale de sănătate calitative și accesul la medicamente de bază și vaccinuri sigure, eficiente, calitative și la prețuri accesibile pentru toți	4.a Construirea și modernizarea infrastructurii în instituțiile de învățământ astfel încât să corespundă necesităților copiilor, fetelor și băieților și persoanelor cu dizabilități și oferirea unui mediu de învățământ sigur, non-violent și incluziv pentru toți	4.7 Până în 2030, asigurarea că toți elevii/studentii obțin cunoștințe și competențe necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, stilurilor de viață durabile, protecției mediului, drepturilor omului, egalității de gen, a culturii păcii și non-violenței, cetățeniei globale și aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii la dezvoltarea durabilă		4.4 Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți cu competențe relevante pentru piața muncii

Obiectivul 4 PROTECȚIA MEDIULUI, PROMOVAREA SURSELOR REGENERABILE DE ENERGIE ȘI EFICIENȚEI ENERGETICE

4.1 Susținerea acțiunilor de protecție a mediului

4.2. Promovarea surselor regenerabile de energie și eficienței energetice

În momentul de față, raionul Cimișlia este unul din cele mai afectate de efectele schimbărilor climatice. Raionul are o pondere redusă de împădurire, iar resursele de apă de suprafață sunt limitate. Resursele de energie regenerabilă nu sunt valorificate.

Concordanța cu obiectivele de dezvoltare durabilă 2030

13.1 asigurarea rezistenței la schimbările climatice prin reducerea cu 50 procente a riscurilor legate de schimbările climatice și prin facilitarea adaptării în 6 sectoare prioritare - agricultură, resurse de apă, sănătate, sector forestier, energie și transport.

15. 1 asigurarea conservării, restabilirii și utilizării durabile a ecosistemelor de apă dulce terestre și interioare și a serviciilor acestora, în special păduri și zone umede

7.2. Creșterea ponderii energiei regenerabile în totalul mix-ului energetic până la 20% către anul 2020

7.3. Creșterea eficienței consumului global de energie primară cu 20% până în anul 2020

Obiectivul 5 CONSOLIDAREA SECTORULUI ASOCIATIV ȘI PROMOVAREA GUVERNĂRII LOcate PARTICIPATIVE ȘI TRANSPARENTE

5.1 Asigurarea parteneriatelor locale și internaționale	5.2 Promovarea unei guvernări participative și transparente	5.3 Consolidarea sectorului asociativ
--	--	--

Dezvoltarea raionului Cimișlia este rezultatul unui proces de cooperarea între Consiliul raional și fiecare din autoritățile locale componente. Rolul pe care Consiliul îl are în creșterea gradului de dezvoltare și promovare a raionului este acela de a găsi și perfecționa noi forme de parteneriat teritorial cu administrațiile publice, mediul privat și ONG-uri, în vederea creșterii atractivității raionului pentru investiții, vizitatori și locuitori.

Concordanța cu obiectivele de dezvoltare durabilă 2030

16.5 Reducerea semnificativă a corupției și mituirii în toate formele sale
 16.6 Dezvoltarea eficienței, responsabilității și transparenței instituțiilor la toate nivelurile
 16.7. Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile

5.1 Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și fetelor
 5.5. Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și egalității de șanse la posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică

17.17 Încurajarea și promovarea parteneriatelor publice, publice-private și cu societatea civilă eficiente, în baza experienței și strategiilor de resurse ale parteneriatelor

Riscuri de implementare

Ținând cont de constrângerile existente este important de a gândi acțiunile care pot fi întreprinse în vederea minimizării riscurilor în implementarea strategiei. Riscurile identificate în procesul de elaborare a strategiei sunt descrise în tabelul de mai jos:

TIPURI DE RISCURI	DESCRIERE/ MĂSURI DE DIMINUARE
FLUCTUAȚIA PERSONALULUI	Nivelul salariilor în administrația publică face ca problema resurselor umane să fie una primordială. În căutarea unui loc de muncă mai atractiv, specialiștii pleacă. Diminuarea riscului prin mărirea impactului activității APL, astfel încât personalul să poată vedea cum propria lor activitate duce la schimbări reale în managementul procesului, oferirea de oportunități mai mari de implicare în muncă, cu calificare mai înaltă.
ADMINISTRATIV	Din această categorie de riscuri fac parte inerția funcționarilor publici responsabili de implementarea integrală sau sectorială a Strategiei, lipsa de continuitate în implementare în caz de schimbare a factorilor de decizie .
DESCENTRALIZAREA	Continuarea procesului de descentralizare poate afecta procesul de implementare a strategiei, redistribuirea bugetelor locale între APL de nivelul I și II, afectând și acțiunile planificate. Reducerea riscului se va face prin adaptarea conținutului la noua formă de organizare a APL.
SCHIMBAREA PARADIGMELOR DE DEZVOLTARE	Luând în considerare procesul globalizării, pe parcursul implementării strategiei pot apărea noi bune practici și instrumente de dezvoltare locală. Riscul este unul scăzut, obiectivele strategiei integrându-se în obiectivele de dezvoltare durabilă 2030 și alte documente de politici naționale. Totodată, strategia poate fi adaptată la noile provocări prin decizia Consiliului Raional
INSUFICIENȚA RESURSELOR FINANCIARE	Riscul vine din dependența mare față de sursele financiare externe. Majoritatea acțiunilor planificate, necesită o contribuție externă, fie din bugetul public național, sau parteneri de dezvoltare.
SCHIMBĂRILE CLIMATICE	Acest risc poate afecta procesul de implementare a strategiei, fiind greu de prevăzut activități care l-ar putea reduce.
PANDEMIA COVID-19	Evoluția pandemiei afectează dezvoltarea economică și socială la nivel mondial. Apariția a noi tipuri de viruși pot afecta toate sferile de activitate.
MIGRAȚIA POPULAȚIEI	Raionul Cimișlia este unul din cele mai afectate de fenomenul migrației. Continuarea proceselor imigraționiste vor afecta în continuare, piața forței de muncă, și respectiv dezvoltarea socioeconomică a raionului.
INTERESUL SCĂZUT AL PARTENERILOR DE IMPLEMENTARE	Implicarea slabă a partenerilor pentru implementare acțiunilor planificate poate afecta procesul de implementare a acestora, prin comunicarea eficientă și distribuirea responsabilităților putem diminua efectele acestui risc.
Impactul riscului	

ÎNALT

MEDIU

SCĂZUT

Monitorizarea și evaluarea strategiei

Cadru instituțional de monitorizare

Procesul de monitorizare a implementării strategiei constă în:

(a) elaborarea, monitorizarea și raportarea implementării planurilor anuale la strategie. Pentru aceasta vor fi utilizați indicatorii de produs specificați în Planul de acțiuni pentru implementarea strategiei,

(b) evaluarea atingerii obiectivelor și domenii prioritare, care va fi realizată prin intermediul indicatorilor de rezultat specificați mai jos și se va realiza după ce expiră perioada de valabilitate a strategiei, raport final consolidat

(c) raportarea rezultatelor evaluării, se va efectua de o companie independentă contractată, în scopul elaborării următoarei strategii pentru perioada de după 2028.

În scopul asigurării transparenței procesului de implementare, precum și a participării locuitorilor în implementarea Strategiei de Dezvoltare a raionului Cimișlia, prin dispoziția președintelui raionului va fi creat grupul de lucru, (GL) în care vor face parte reprezentanții tuturor categoriilor de locuitori.

Monitorizarea anuală va fi realizată de Direcția Economie și Atragerea Investițiilor, care va genera un raport de progres privind implementarea Strategiei pe obiective și direcții prioritare, în baza rapoartelor secțiilor și direcțiilor Consiliului raional, aparatul președintelui și altor autorități publice responsabile de implementarea strategiei. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a strategiei.

Un rol important în procesul de implementare a Strategiei îl are Consiliul raional, care va avea angajamentul de monitorizare a implementării Strategiei de dezvoltare socioeconomică a raionului Cimișlia.

Atribuțiile Consiliului raional în monitorizarea implementării strategiei:

- Coordonarea activităților de antrenare a populației raionului în procesul de guvernare.
- Promovarea dialogului permanent dintre autoritățile publice raională, comunală și sătești
- Încurajarea participării cetățenilor în procesul de luare a deciziilor
- Stimularea participării cetățenilor în realizarea obiectivelor strategice
- Dezvoltarea parteneriatelor dintre APL, ONG-uri și agenți economici în implementarea cu succes a strategiei.

Raportarea și indicatorii de monitorizare

Evaluarea implementării Strategiei se va efectua prin analiza indicatorilor de progres și de rezultat. Pentru fiecare acțiune planificată sunt stabiliți anumiți indicatori de implementare care vor fi monitorizați. În baza informațiilor furnizate de la responsabilii de implementare, beneficiarii sau instituțiile specializate, se va stabili gradul de implementare a acțiunilor și atingerea obiectivelor fixate.

Evaluarea implementării Strategiei va ține cont de obiectivele și indicatorii de monitorizare stabiliți și va propune o ajustare a obiectivelor finale în funcție de progresul realizat și de tendințele socioeconomice la nivel național și internațional.

Raportul final de implementare –DEAI va elabora un raport final privind rezultatele și impactul implementării acesteia, cu suportul subdiviziunilor Consiliului Raional.

Pentru o mai bună evaluare a strategiei vor fi analizați indicatorii de produs, care sunt indicați în planul de acțiuni pentru implementarea strategiei, anexă la acest document. Totodată, pentru evaluarea impactului acțiunilor planificate, este propusă stabilirea

indicatorilor de rezultat a strategiei, stabiliți pentru fiecare obiectiv al strategiei. Indicatorii de impact stabiliți în cadrul prezentei strategiei, vor fi influențați de activitatea tuturor actorilor locali – APL, OSC, Mediu de afaceri ș.a. și nu exclusiv de activitatea Consiliului Raional.

OBIECTIVUL GENERAL	INDICATORI DE REZULTAT
1. ASIGURAREA ACCESULUI POPULAȚIEI LA SERVICII PUBLICE DE CALITATE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 100% din drumurile raionale reabilitate ✓ Minim 25% din gospodării conectate servicii centralizate de canalizare; ✓ Minim 90% din gospodării conectate la rețeaua centralizată de apeduct ✓ Minim 60% din numărul populației beneficiază de servicii de evacuare a deșeurilor
2. DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ECHILIBRATĂ ȘI CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII INVESTIȚIONALE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Creșterea numărului IMM cu 10 % anual; ✓ Creșterea ratei de ocupare a populației până la nivelul mediei naționale (40,1 %) – anul 2020 ✓ Creșterea volumului investițiilor private în raionul Cimișlia cu 5% anual; ✓ Creșterea ponderii producției industriale locale până la 15% din volumul producției industriale în RDS ✓ 2 trasee turistice create; ✓ Oferta turistică locală inventariată și promovată
3. DEZVOLTAREA INTEGRATĂ ȘI CONTINUĂ A SERVICIILOR CE ASIGURĂ CREȘTEREA CALITĂȚII VIEȚII	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Reducerea decalajului ratei sărăciei în raionul Cimișlia față de media națională ✓ Creșterea numărului medicilor raportat la 10000 loc, la nivelul mediei naționale ✓ Creșterea ratei de promovare și notelor medii a examenelor de finalizare a studiilor;
4. PROTECȚIA MEDIULUI, PROMOVAREA SURSELOR REGENERABILE DE ENERGIE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Creșterea ratei de împădurire până 15% ✓ Reducerea consumului de energie în instituțiile publice cu 40%
5. CONSOLIDAREA SECTORULUI ASOCIATIV ȘI PROMOVAREA GVERNĂRII LOCALE PARTICIPATIVE ȘI TRANSPARENTE	<ul style="list-style-type: none"> ✓ CR Cimișlia în top 5 cele mai transparente raioane ✓ Creșterea numărului OSC cu 10 %

Anexe

Plan de Acțiuni

privind implementarea Strategiei de Dezvoltare a raionului Cimișlia

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
Obiectivul General.1: ASIGURAREA ACCESULUI POPULAȚIEI LA SERVICII PUBLICE DE CALITATE						
1.1. Renovarea infrastructurii rutiere și crearea accesului spre obiectivele de menire economico-socială	1.1.1. Inventarierea stării drumurilor publice de interes raional	2022	Nu necesită investiții financiare	DDT	SC	1 grup de lucru creat PV de inventariere cu anexe predate
	1.1.2. Elaborarea Programului de reabilitare a drumurilor publice de interes raional pentru perioada 2022-2025, 2026-2028	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DDT	SC	2 Programe elaborat și aprobat de CR Un raport de implementare elaborat
	1.1.3. Promovarea includerii în planurile naționale de reabilitare a drumurilor publice pentru perioada 2022-2028 a drumurilor republicane (tronsoanele din aria raionului Cimișlia) R3, R 26, G 127, G 122.1	2022-2028	170000,0	ÎS Administrația de Stat a Drumurilor	APL I, DDT	4 sectoare de drum incluse în programul național de reabilitare a drumurilor publice 28 Km de drum reabilitat
	1.1.4. Construcția Drumului Javgur-Cenac	2023-2026	20000,0	APL I, DDT	ÎS Administrația de Stat a Drumurilor	6,5 km de drum construit
	1.1.5. Elaborarea documentației tehnice pentru construcția și renovarea drumurilor publice locale de interes raional	2022 - 2028	1750,0	DDT	APL I	X pachete de documentații tehnice elaborate
	1.1.6. Executarea lucrărilor de renovare a drumurilor publice locale	2022-2028	100000,0	DDT	APL I	9 drumuri raionale reparate;

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	de interes raional L553 R26 , L554, L554.1 L554, L555 , L559.1, L560, L564 , L565, L565.1					
	1.1.7. Executarea lucrărilor de întreținere a drumurilor publice locale de interes raional	2022-2028	29400,0	DDT	APL I	78,8 km de drum reabilitate
	1.1.8. Facilitarea construcției drumului de centură a orașului Cimișlia	2023-2028	180000,0	ÎS Administrația de Stat a Drumurilor	DDT, APL I	7 Km de drum construit
	1.1.9. Construcția trotuarelor adiacente drumurilor publice de interes raional pentru asigurarea securității pietonilor pe sectoarele cu risc sporit de accidentare	2022-2028	4000,0	DDT	APL I	8 km de trotuar construite/ reabilitate
	1.1.10. Promovarea creării/reabilitării căilor de acces la obiective economice și sociale din localitățile raionului.	2022-2028	30000,0	DDT	APL I, DEAI	10 obiective economice și sociale conectate la căile de acces
	1.1.11. Construcția stațiilor publice pentru pasageri în localitățile raionului Cimișlia	2024	1000,0	DDT	APL I	10 stații publice construite
1.2 Facilitarea accesului la servicii de aprovizionare cu apă și sanitație	1.2.1 Promovarea regionalizării serviciilor de AAC în raionul Cimișlia	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DEAI	APL I, Întreprinderile Municipale din domeniu	O campanie de informare privind avantajele dezvoltării serviciilor regionale Nr. ședințe de lucru cu APL I în domeniu regionalizării serviciilor; Nr. parteneriate intercomunitare create pentru servicii AAC
	1.2.2 Organizarea campaniilor de conștientizare privind impactul apelor	2022-2028	200,0	OSC	DEAI, Inspectoratul ecologic, DDT	Nr. de campanii de conștientizare organizate

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	reziduale și necesitatea consumului eficient a apelor					
	1.2.3 Facilitarea creării parteneriatelor OSC-APL pentru proiecte în domeniul apă și canalizare	2022-2028	800,0	OSC	DEAI, DDT, APL I	Nr. de parteneriate funcționale; Nr. de proiecte comune implementate
1.3. Suport pentru crearea unui sistem integrat de management a deșeurilor	1.3.1. Identificarea terenului pentru amplasarea poligonului raional pentru depozitarea deșeurilor	2023-2025	Nu necesită investiții financiare	ÎM Servcom, DDT	Primăria Mihailovca; Inspectoratul Ecologic	Decizia CL
	1.3.2. Actualizarea documentației de evaluare a impactului asupra mediului pentru construcția poligonului	2025	500,0	DDT, DEAI	Ministerul mediului	Raportul de evaluare actualizat
	1.3.3. Elaborarea documentației tehnice pentru construcția poligonului raional de depozitare a deșeurilor	2025-2026	800,0	DDT	Ministerul mediului	1 set documentație de proiect elaborat
	1.3.4. Creșterea capacității de management a operatorului de servicii publice raionale de MDS "Servcom" Cimișlia	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	Consiliul de administrare, Servcom	DEAI, APL, ÎM Servcom Cimișlia	Setul de acte de constituire actualizat Profit al ÎM asigurat
	1.3.5. Consolidarea capacității tehnice ale operatorului de servicii publice raionale de MDS "Servcom" Cimișlia	2022-2023	3000,0	ÎM Servcom Cimișlia	DEAI, APL I	1 autogunoieră; 1 Mașină de absorbție procurate și încadrate în serviciu
	1.3.6. Extinderea gradului de acoperire și a spectrului de servicii prestate de operatorul raional "Servcom" Cimișlia	2022-2023	50,0	ÎM Servcom Cimișlia	APL I	Majorarea cu 25 % a nr. de contracte servicii MDS semnate; 1 serviciu de evacuare a apelor uzate creat; Nr contracte cu beneficiari de servicii de evacuare a apelor semnate.

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	1.3.7. Promovarea regionalizării serviciilor de MDS în raionul Cimișlia	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DEAI, DDT	APL I, Întreprinderile Municipale din domeniu	Nr. ședințe de lucru cu APL I în domeniu regionalizării serviciilor; Nr. parteneriate intercomunitare create pentru servicii MDS
	1.3.8. Elaborarea unui studiu de fezabilitate pentru crearea sistemului de management selectiv al deșeurilor	2023-2028	200,0	DDT	APL I, ÎM Servcom Cimișlia	Un studiu elaborat
	1.3.9. Stabilirea parteneriatelor în domeniul reciclării deșeurilor	2022-2028	100,0	OSC	APL I, ÎM Servcom, DDT	Un parteneriat creat
	1.3.10. Promovarea gestionării separate a deșeurilor agricole și de grajd, și compostării acestora	2023-2028	200,0	OSC	APL I, Inspectoratul ecologic, DAIP	O campanie de informare desfășurată
1.4. Planificarea spațială durabilă a raionului Cimișlia	1.4.1 Elaborarea Planului de amenajare a teritoriului raionului Cimișlia	2023-2028	1000,0	DDT	APL I, SAU	Un plan de amenajare a teritoriului elaborat
	1.4.2 Facilitarea elaborării Planurilor Urbanistice Generale ale localităților raionului	2023-2028	1000,0	SAU	APL I, OSC, DEAI	Nr. PUG elaborate
	1.4.3 Susținerea revitalizării urbane în orașul Cimișlia	2022-2025	25,0	Primăria Cimișlia	DEAI, OSC	Un program de revitalizare elaborat; 2 proiecte de revitalizare urbană implementate
	1.4.4 Participare în procesul de delimitare a terenurilor publice în raion în cadrul Proiectului de țară "Înregistrarea și evaluarea funciară"	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	SAU, DDT	APL I	1 set de materiale de delimitare recepționate și înregistrarea drepturilor patrimoniale;
	1.4.5 Inventarierea Bunurilor imobile din proprietatea CR Cimișlia	2022-2024	50,0	SAU	DDT	100 % din bunurile gestionate de CR înregistrate

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	1.4.6 Promovarea orașului Cimișlia ca pol regional de creștere	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	Primăria Cimișlia,	MIDR; ADR Sud, DEAI	Nr. de ședințe de lucru organizate; Un plan de acțiuni privind reducerea disparităților de dezvoltare cu orașele poli de creștere.
Obiectivul General 2. DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ECHILIBRATĂ ȘI CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII INVESTIȚIONALE						
2.1 Stimularea creării și dezvoltării mediului de afaceri	2.1.1 Creșterea gradului de informare a antreprenori despre oportunitățile de dezvoltare	2022-2028	50,0	DEAI	IACM, Mediul de afaceri	2 pagini de informare a CR și IACM funcționale; Nr de accesări 1 platformă de dialog on-line funcțională
	2.1.2 Susținerea logistică a IMM prin extinderea activității Incubatorului de Afaceri	2022-2028	1000,0	IACM	DEAI	4 sesiuni de informare privind serviciile IACM desfășurate; 100 de IMM consultate anual; Nr. beneficiari ai programelor de finanțare ODIMM
	2.1.3 Organizarea sesiunilor de instruirii pentru sectorul IMM pe tematici de interes pentru antreprenori	2022-2028	200,0	IACM, DEAI, DAIP	ODIMM, CCI	Nr antreprenori instruiți cu capacități îmbunătățite
	2.1.4 Organizarea concursului "Cel mai bun antreprenor al anului"	2022-2028	300,0	DEAI, DAIP	IACM, CCI	Un regulament de organizare a concursului actualizat; 10 antreprenori premiați anual
	2.1.5 Crearea unui fond de stimulare a mediului de afaceri din sursele disponibile ale raionului și de promovare a climatului investițional al raionului.	2024-2028	800,0	CR Cimișlia	IACM, OSC, DEAI	10 antreprenori susținuți, cel puțin 5 tineri sau femei

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	2.1.6 Identificarea nișelor de specializare inteligentă a raionului Cimișlia în domeniul dezvoltării economice	2023-2026	50,0	DEAI	Mediul de afaceri, mediul academic, OSC	Un studiu privind specializarea inteligentă elaborat
	2.1.7 Elaborarea planului pentru dezvoltarea economica raională	2022-2023	10,0	DEAI, DAIP	IACM	4 ședințe de lucru pentru elaborarea planului; Un plan de dezvoltare economică aprobat
	2.1.8 Susținerea APL I membre ale M4EG în implementarea planurilor de dezvoltare economică locală	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DEAI, DAIP	IACM	2 autorități locale consultate și susținute
2.2 Promovarea competitivității investiționale	2.2.1 Conectarea la rețelele edilitare a Zonei Economice Libere Cimișlia	2023-2025	5000,0	Primăria Cimișlia	CR Cimișlia	ZEL conectată la rețeaua electrică, gaz, canalizare și apeduct
	2.2.2 Dezvoltarea Parcului Industrial Cimișlia și promovarea ca locație investițională	2023-2028	5000,0	Primăria Cimișlia	CR Cimișlia	PI Conectat la utilitățile publice, 5 rezidenți atrași; 500 locuri de muncă create
	2.2.3 Elaborarea pachetului investițional raional și a materialelor promoționale a agenților economici	2024-2025	120,0	DEAI	Agenția de investiții, APL I	Pachet investițional elaborat
	2.2.4 Inițierea unei campanii de încurajare privind cooperarea transfrontalieră a mediului de afaceri din raion în cadrul Parteneriatului cu Județele înfrățite	2023-2028	50,0	CR Cimișlia	CJ înfrățite	4 parteneriate create
	2.2.5 Promovarea exporturilor produselor locale prin parteneriatul cu CCI Hîncești	2022-2028	150,0	DEAI, DAIP	CCI	10 antreprenori locali au capacități de a exporta în UE
	2.2.6 Crearea platformei on-line de promovare a potențialului investițional raional	2023-2025	100,0	DEAI	Agenția de investiții, APL I, OSC	Inventarierea potențialului investițional local

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
						un portal investițional creat și actualizat
	2.2.7 Organizarea activității de promovare a producătorilor autohtoni	2022-2028	200,0	DAIP	CCI, ZEL Bălți, ODIMM	Un forum investițional organizat anual
	2.2.8 Facilitarea participării producătorilor locali la expoziții și târguri naționale și internaționale;	2022-2028	300,0	DEAI, DAIP	CCI	10 producători locali promovați
	2.2.9 Facilitarea dezvoltării învățământului dual în baza Școlii profesionale Cimișlia	2022-2028	50,0	Școala Profesională Cimișlia	DEAI	4 specialități în sistem dual lansate; 100 de absolvenți ai ȘP în sistem dual
2.3. Creșterea competitivității sectorului agroindustrial	2.3.1. Facilitatea creării și dezvoltării asociațiilor de producători și a clusterelor sectoriale	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DAIP	DEAI, IACM, OSC	2 ședințe sectoriale organizate; o asociație de producători creată; 2 asociații apicultorilor și crescătorilor de ovine dezvoltate
	2.3.2. Construcția rețelelor de irigare pentru dezvoltarea activităților de antreprenariat în domeniul agricol prin acordarea asistenței la elaborarea proiectelor relevante	2022-2028	2000,0	DAIP	Agenți economici, IFAD	4 grupuri de agricultori au accesat surse pentru crearea rețelelor de irigare
	2.3.3. Construcția Pieței Agricole regionale.	2022-2028	16000,0	Primăria or. Cimișlia	CR Cimișlia	Infrastructură de colectare, păstrare și comercializare a producției agricole creată
	2.3.4. Stimularea dezvoltării agriculturii ecologice	2022-2028	50,0	DAIP	APL I, OSC, Mediul de afaceri	Utilizarea eficientă a resurselor naturale și conservarea mediului ambiant Volum sporit al producției ecologice

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	2.3.5. Utilizarea eficientă a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli.	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DAIP	APL I, Mediul de afaceri	Sporirea veniturilor producătorilor agricoli.
	2.3.6. Organizarea cursurilor de instruire profesională și antreprenorială a tinerilor agricultori.	2022-2028	50,0	DAIP	APL I, Mediul de afaceri	Nr. de cursuri de învățământ în agricultură și dezvoltare rurală
	2.3.7. Stimularea construcției depozitelor frigorifice de păstrare a producției agricole, liniilor de sortare și ambalare	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DAIP	Mediul de afaceri	2 frigidere cu linii de sortare și ambalare a producției agricole construite
	2.3.8. Promovarea construcției abatoarelor pentru sacrificarea animalelor și păsărilor.	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DAIP	Mediul de afaceri	Respectarea normelor sanitar-veterinare și ecologice
	2.3.9. Facilitarea construcției Gropii Bekkari	2022-2028	100,0	DAIP	APL Cimișlia, Gura Galbenei	Înhumarea cadavrelor de animale
	2.3.10. Promovarea creșterii produselor agricole cu valoare adăugată înaltă	2022-2028	100,0	DAIP	APL I, Mediul de afaceri	Plantarea livezilor cu specii sâmburoase pe o suprafață de 20-25 ha anual. Plantarea viței de vie anual pe suprafață de 25-30 ha 4 ha de culturii bacifere plantate anual Cultivarea legumelor pe teren protejat pe o suprafață de 30000 m ² anual
	2.3.11. Facilitarea procesului de restabilirea Serviciului antigrindină	2022-2028	20	MAIA	APL I, DAIP	Protejarea culturilor agricole

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
						Instalarea a 7 puncte rachetare
	2.3.12. Utilizarea deșeurilor agricole în scopul producerii peletelor și a brichetelor.	2022-2028	1000,0	DAIP	APL I, mediul de afaceri	1 secție de brichetare funcțională
2.4. Valorificarea și promovarea potențialului turistic	2.4.1 Realizarea studiului privind potențialul turistic al raionului Cimișlia	2023	80,0	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri	Un studiu elaborat
	2.4.2 Facilitarea creării traseelor turistice	2023-2028	100,0	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri	2 trasee turistice create Promovarea monumentului Valul lui Traian
	2.4.3 Facilitarea construcției casei-muzeu Nicolae Dabija	2022	100,0	SAU	DCTST, DEAI	Un proiect tehnic pentru reabilitarea muzeului elaborate Un eveniment de promovare a casei muzeu
	2.4.4 Facilitarea creării Centrului Vinului (Complex Turistic)	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri, Primăria Cimișlia	Un parteneriat public privat creat
	2.4.5 Reabilitarea centrului muzeistic din or. Cimișlia	2023	1500,0	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri	Reabilitarea sălii "Istoria dacilor" din cadrul muzeului
	2.4.6 Crearea pe lângă muzeu a unui centru de informare pentru turiști	2024	200,0	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri	Un centru de informare creat
	2.4.7 Elaborarea ghiului turistic al raionului Cimișlia (volumul 2)	2022	120,0	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri	Un ghid turistic elaborat și promovat

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	2.4.8 Crearea unui centru de artizanat pe lângă muzeu	2023-2025	600,0	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri	Un centru de artizanat funcțional, 4 meșteșuguri tradiționale promovate
	2.4.9 Elaborarea unui brand turistic local	2023-2025	200,0	DEAI	OSC, Muzeu, mediul de afaceri, DCTST	O strategie de marketing elaborată; Identificate simbolurile și elementele de vizibilitate a raionului
	2.4.10 Susținerea participării agenților economici care activează în domeniul turism la târguri și expoziții de turism naționale, regionale și internaționale	2023-2028	100,0	DCTST	OSC, Muzeu, mediul de afaceri	Un set de materiale promoționale turistice elaborate; 10 antreprenori din domeniu promovați
	2.4.11 Suport agenților economici specializați în agroturism prin familiarizarea cu bunele practici existente în domeniu	2023-2028	50,0	DEAI	OSC, mediul de afaceri	5 sesiuni de informare organizate; Creșterea numărului locurilor de cazare și de alimentare publică cu 25%
Obiectivul General 3. DEZVOLTAREA INTEGRATĂ ȘI CONTINUĂ A SERVICIILOR CE ASIGURĂ CREȘTEREA CALITĂȚII VIEȚII						
3.1 Sporirea accesului persoanelor vulnerabile la servicii sociale de calitate	3.1.1 Consolidarea serviciilor de asistență socială: „Echipa mobilă”, „Casa comunitară”, etc	2022-2028	70000,0	DASPF	OSC	Nr. De servicii sociale îmbunătățite
	3.1.2 Colaborarea cu organizațiile specializate în crearea serviciilor de asistență socială a persoanelor în dificultate	2022-2028	500,0	DASPF	OSC	2 parteneriate cu OSC locale pentru lansarea noilor servicii sociale
	3.1.3 Medierea și consultarea în diverse domenii a persoanelor social-vulnerabile	2022-2028	1000,0	DASPF	OSC	500 de persoane consultate
	3.1.4 Adaptarea infrastructurii social-economice pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la servicii comunitare și spații publice	2022-2028	1500,0	DASPF	OSC	X instituții publice cu accesul asigurat pentru persoanele cu dizabilități

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
						O campanie de conștientizare organizată
	3.1.5 Organizarea evenimentelor publice de nivel raional în vederea promovării familiei (Festivalul familiei, Ziua Internațională a copiilor, Ziua persoanelor în etate, ziua persoanelor cu dizabilități)	2022-2028	200,0	DASPF	OSC	4 evenimente sociale organizate anual, 2 campanii de informare și sensibilizare
	3.1.6 Facilitarea angajării persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii	2022-2028	100,0	DASPF	OSC	O campanie de informare organizată; Un proiect depus spre finanțare în domeniu
	3.1.7 Extinderea serviciilor cantinelor sociale	2022-2028	500,0	DASPF	OSC, APL I	Nr. de localități acoperite cu serviciul cantină socială
	3.1.8 Extinderea și modernizarea azilului de bătrâni	2022-2028	7000,0	CR Cimișlia, DASPF	CJ	Creșterea numărului de beneficiari ai azilului
	3.1.9 Construcția locuințelor pentru păturile socialmente vulnerabile	2022-2023	12000,0	CR Cimișlia, DASPF	Unitatea de implementare	46 de familii socialmente vulnerabile asigurate cu apartamente
	3.1.10 Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și fete	2022-2028	200,0	OSC	CR Cimișlia	Nr. de persoane informate; Nr. De sesiuni de informare organizate
	3.1.11 Dezvoltarea capacităților angajaților din domeniu asistenței sociale	2022-2028	500,0	DASPF	OSC	X angajați participanți la instruirii
3.2 Îmbunătățirea sistemului de service medicale	3.2.1 Reparația blocului central al IMSP Spitalul raional, în cadrul proiectului transfrontalier raionul Cimișlia	2022-2028	5100,0	CR Cimișlia	Spitalul Județean Pașcani	Blocul central al spitalului raional reparat;

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	3.2.2 Reparația acoperișului ÎM Spitalul Raional Cimișlia și blocului alimentar	2022-2023	2800,0	CR Cimișlia	CJ Dolj	Acoperișul ÎM SR Cimișlia renovat
	3.2.3 Facilitarea atragerii investițiilor din Fondul CNAM de modernizare a instituțiilor medicale	2022-2028	5000,0	Spitalul Raional		X instituții medicale modernizate
	3.2.4 Reparația capitală a sediilor medicilor de familie din localitățile raionului	2022-2028	8000,0	CR Cimișlia , Spitalul Raional	APL I	OMF Ecaterinovca, Troițcoe, CS Cimișlia, Valea Perjei, Suric reparate capital
	3.2.5 Lucrări de gazificare, renovare sistemului energetic în oficiile de sănătate și ale medicilor de familie	2022-2028	2500,0	Spitalul Raional	APL I, DDT	OS Ecaterinovca, Hîrtop, Valea Perjei, Sagaidac, Batâr, CR Cimișlia, Dimitrovca cu sisteme de încălzire și energetice renovate
	3.2.6 Conectare la rețelele de apeduct și canalizare a oficiilor de sănătate	2022-2028	3000,0	Spitalul Raional	APL I, DDT	OS Ialpuș, Troițcoe, Iurievca, Valea Perjei conectate la rețeaua de apă sau canalizare
	3.2.7 Implementarea unui program de conștientizare privind modul sănătos de viață	2022-2028	250,0	Spitalul Raional	OSC; AO Tineri pentru tineri	Un curs de conștientizare realizat
	3.2.8 Asigurarea tinerilor specialiști din domeniul medical cu spațiu locativ în cadrul programului Prima Casă sau programul "Apartamente sociale", compensarea cheltuielilor pentru servicii comunale, transport .	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	IMSP Spitalul Raional		X specialiști asigurați cu spațiu locativ
	3.2.9 Organizarea zilei medicului de familie și a asistentelor medicale	2022-2028	50,0	IMSP Spitalul Raional		2 evenimente organizate anual; 20 de specialiști premiați pentru calitățile profesionale

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
3.3. Asigurarea educației de calitate pentru toți	3.3.1. Promovarea și implementarea politicilor educaționale, ce vor asigura dezvoltarea prioritara a învățământului	2022-2028	80000,0	DÎGC		Servicii educaționale calitative
	3.3.2. Monitorizarea și susținerea prin Serviciile de asistență psihopedagogică a incluziunii educaționale a elevilor cu CES;	2022-2028	2500,0	DÎGC	OSC	Nr. de elevi cu CES integrați prin educație
	3.3.3. Implementarea programelor de reducerea abandonului școlar	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DÎGC		100% din copii sunt școlarizați
	3.3.4. Asigurarea cu materiale metodice a instituțiilor educaționale din raion	2022-2028	2000,0	DÎGC		Nr. De instituții educaționale dotate
	3.3.5. Asigurarea funcționalității Centrului Raional de Ghidare și Consiliere în Excelență Educațională	2022-2028	2500,0	DÎGC		Centrul Raional de Ghidare și Consiliere în Excelență Educațională funcțional
	3.3.6. Optimizarea rețelei de instituții de învățământ general în corespundere cu numărul de copii/elevi, situația demografică și perspectivele de dezvoltare a localităților.	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DÎGC		X instituții de învățământ optimizate, X elevi cu acces la o școală mai bună
	3.3.7. Asigurarea accesului tuturor categoriilor de locuitori la serviciile oferite de Bibliotecile Publice	2022-2028	500,0	DCTST	OSC, APL	O campanie de promovare a serviciilor bibliotecilor
	3.3.8. Completarea fondului de carte a bibliotecii raionale	2022-2028	400,0	DCTST	OSC, APL	X biblioteci cu fondul de carte îmbunătățit
	3.3.9. Implementarea Standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DÎGC		X instituții educaționale conforme standardelor de calitate
	3.3.10. Îmbunătățirea condițiilor de activitate în Centrul de Creație a copiilor	2022-2028	7600,0	CR Cimișlia	DÎGC	Centru de creație a copiilor cu

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
						infrastructura îmbunătățită
	3.3.11. Îmbunătățirea condițiilor de activitate a Școlii de arte	2022-2028	10000,0	CR Cimișlia	DÎGC	Școala de arte cu infrastructură și servicii îmbunătățite
	3.3.12. Crearea unui Centru raional de instruire IT și al industriilor creative	2022-2028	1000,0	CRT, DEAI	DÎGC	Centru IT Funcțional, 100 de copii cu capacități IT create
3.4 Promovarea valorilor culturale;	3.4.1. Modernizarea infrastructurii instituțiilor de cultură	2022-2028	15000,0	APL I	OSC, DEAI, DCTST	XX instituții de cultură modernizate
	3.4.2. Organizarea festivalurilor tradiționale naționale	2022-2028	4500,0	DCTST	Primăria Cimișlia, Primăria Selemet	Organizarea Festivalul strugurelui; Parada Florilor, i-Prosop, Iarmarocul Miorița, Ecomotofest
	3.4.3. Susținerea colectivelor artistice model	2022-2028	6800,0	DCTST	APL	XX Colective susținute; XX cu statut model atribuit
	3.4.4. Instituirea aleii personalităților din raionul Cimișlia	2023-2028	1000,0	DCTST	Județe înfrățite	O alee amenajată
	3.4.5. Inventarierea monumentelor istorice din raion	2023-2025	Nu necesită investiții financiare	DCTST	Muzeu, OSC, APL	O lista a monumentelor istorice elaborată și cartografiată
	3.4.6. Asistență metodică pentru dezvoltarea muzeelor locale	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DCTST	Muzeu	Numărul de sesiuni de informare organizate;
3.5 Susținerea dezvoltării sportului	3.5.1. Susținerea turneelor raionale la probele de sport specifice raionului	2022-2028	2800,0	DCTST	Asociațiile sportive	Nr. de evenimente organizate
	3.5.2. Construcția complexului sportiv regional cu profil nautic	2022-2028	100000,0	CR Cimișlia	Comitetul Național Olimpic și Sportiv	Un centru sportiv cu profil nautic funcțional; 12 cercuri sportive lansate

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres	
	3.5.3. Modernizarea Stadionului orașenesc Cimișlia	2023-2028	7000,0	Primăria Cimișlia	CR Cimișlia	Un stadion de fotbal cu acoperire artificială construit; 2 terenuri de tenis de câmp și volei/baschet construite	
	3.5.4. Facilitarea construcției unui hipodrom	2022-2028	200,0	DCTST	AO "Cal Bălan", Primăria Cimișlia	Ședințe de lucru organizate evenimente de promovare a hipismului și construcției Hipodromului	
	3.5.5. Susținerea sportivilor de performanță pentru participare la turneele naționale și internaționale	2022-2028	300,0	DCTST	Asociațiile sportive	Nr. de sportivi susținuți	
	3.5.6. Amenajarea terenurilor existente în aer liber cu echipament și utilaj sportiv;	2022-2028	1000,0	DCTST	APL	Nr. de sportivi susținuți	
	3.5.7. Susținerea activității școlii sportive	2022-2028	20000,0	DCTST	APL	Nr. de sportivi beneficiari de infrastructura ȘS	
	3.5.8. Crearea și amenajarea terenurilor de sport (fotbal, baschet, volei) cu acces liber pentru tinerii din raionul Cimișlia	2022-2028	4000,0	DCTST	APL	Nr. terenuri sportive construite	
	3.6 Dezvoltarea sectorului tineret	3.6.1. Crearea Fondului raional pentru inițiativele tinerilor	2022-2028	400,0	DCTST	OSC	Un regulament de gestionare a fondului creat; 10 inițiative ale tinerilor susținute
		3.6.2. Asigurarea accesului tinerilor la viața publică și promovarea poziției civice active	2022-2028	50,0	DCTST		Cel puțin 20 % din participanții la procedurile de

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
						consultare publică sunt tineri
	3.6.3. Elaborarea Strategiei raionale de tineret Cimișlia	2023	40,0	DCTST	Instituțiile școlare	4 ședințe de lucru pentru elaborarea strategiei organizate; O strategie aprobată
	3.6.4. Organizarea sesiunilor de informare în domenii de interes pentru tineri	2022-2028	280,0	DCTST		10 activități pentru tineri organizate anual
	3.6.5. Crearea unui mecanism de stimulare a voluntariatului în rândul tinerilor	2022	50,0	DCTST	OSC	Un regulament pentru stimularea voluntariatului aprobat; O gala a voluntarilor organizată
	3.6.6. Susținerea organizațiilor de tineret pentru aplicarea la programele de finanțare	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	DCTST	OSC, DEAI	4 parteneriate pentru aplicarea la programe de finanțare create
	3.6.7. Oferirea suportului necesar pentru dezvoltarea Consiliului Raional al Tinerilor	2022-2028	50,0	DCTST	OSC	CR al tinerilor funcțional; 4 ședințe ale consiliului organizate anual
	3.6.8. Susținerea activității centrului Raional de tineret	2022-2028	2000,0	DCTST		200 de tineri beneficiari și voluntari ai centrului de tineret, inclusiv fete
	3.6.9. Extinderea rețelei centrului de tineret în localitățile rurale	2023-2026	300,0	DCTST		3 filiale ale centrului raional de tineret funcționale în localitățile rurale
	3.6.10. Ghidarea tinerilor în cariera profesională prin prisma dimensiunii de gen	2022-2028	50,0	DCTST		50 de tineri informați, inclusiv fete
	3.6.11. Crearea scuarului "Zona Tinerilor"	2022-2023	800,0	DCTST	Grupul de inițiativă, Primăria Cimișlia, AO	Un spațiu atractiv tinerilor creat; Consolidarea grupurilor de inițiativă a tinerilor

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
					Cimișlieni de pretutindeni	
Obiectivul General 4 PROTECȚIA MEDIULUI, PROMOVAREA SURSELOR REGENERABILE DE ENERGIE ȘI EFICIENȚEI ENERGETICE						
4.1 Susținerea acțiunilor de protecție a mediului	4.1.1 Efectuarea unui Studiu privind curățirea și adâncirea albiei râului Cogâlnic pentru evitarea inundațiilor localităților din zonă	2023-2028	200,0	DDT	OSC, Inspectoratul ecologic, APL I	Un studiu elaborat
	4.1.2 Facilitarea construcției lacului "Iazul lui Iepure"	2022-2028	500,0	DDT, DEAI	Primăria Cimișlia	Un lac cu suprafața de 30 ha excavat
	4.1.3 Inițierea programelor educaționale în domeniul mediului	2023-2028	50,0	DEAI	Instituțiile școlare, Inspectoratul ecologic	O campanie de conștientizare organizată; Un parteneriat OSC-CR pentru protecția mediului creat 1 proiect în parteneriat cu OSC implementat
	4.1.4 Elaborarea studiului de fezabilitate privind extinderea și gestionarea spațiilor verzi	2023-2025	250,0	OSC	DEAI, SAP	Un studiu elaborat;
	4.1.5 Delimitarea spațiilor verzi și realizarea acțiunilor de revitalizare a acestora	2022-2028	1000,0	APL I	DEAI, SAP, OSC, SAU	XX ha de spații verzi înregistrate;
	4.1.6 Facilitarea accesului la finanțare pentru revitalizarea pășunilor	2022-2028		APL I	DEAI, IFAD	XX ha de pășuni reabilitate;
	4.1.7 Promovarea mersului cu bicicleta	2022-2028	500,0	OSC	DCTST	XX km de piste pentru bicicliști amenajate; competiții de ciclism organizate
	4.1.8 Extinderea suprafețelor din gestiunea APL I și APL II, prin lucrări de împădurire a terenurilor degradate neproductive.	2022-2028	1200,0	APL I,	ÎS Silvocienetica, IFAD, SAU	15% rata de împădurire

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	4.1.9 Susținerea construcției Grădinii botanice Cimișlia	2022-2028	800,0	Primăria Cimișlia	DEAI	Un studiu privind construcția grădinii botanice elaborat, Un formular de solicitare de finanțare aplicat
4.2 Promovarea surselor regenerabile de energie și eficienței energetice	4.2.1 Construcția parcurilor fotovoltaice	2022-2028	5000,0	Mediu de afaceri	DEAI	Numărul de panouri solare instalate;
	4.2.2 Implementarea Planului de Acțiuni pentru Energie Durabilă și Climă	2022-2028	Planificat la alte acțiuni	DEAI	OSC, DDT	Raportul anual de monitorizare implementării planului
	4.2.3 Extinderea rețelelor de iluminat public inteligent	2022-2028	5000,0	APL I	DDT	XX km de iluminat public extins; Reducerea cu 40% a consumului de energie pentru iluminat public
	4.2.4 Promovarea surselor de energie regenerabilă și reducerii emisiilor de CO2	2022-2028	200,0	DEAI	OSC	Campanie de conștientizare organizate XX persoane informate
	4.2.5 Eficientizarea energetică a clădirilor publice	2022-2028	40000,0	DEAI, DDT	OSC	Nr. de clădiri publice eficientizate energetic; Reducerea cu 40% a consumului de energie în clădirile renovate
Obiectivul General 5. CONSOLIDAREA SECTORULUI ASOCIATIV ȘI PROMOVAREA GUVERNĂRII LOCALE PARTICIPATIVE ȘI TRANSPARENTE						
5.1 Asigurarea parteneriatelor locale și internaționale	5.1.1 Cooperarea cu autoritățile publice locale de nivelul I în soluționarea problemelor de importanță majoră	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	SAP	APL I	Nr. de parteneriate pentru implementarea proiectelor; X ședințe de lucru APL I- APL II
	5.1.2 Stimularea autorităților publice locale prin cofinanțarea proiectelor prioritare de dezvoltare locală	2022-2028	1000,0	APL I	DEAI, OSC, CJ înfrățite	10 proiecte implementate în parteneriat cu OSC și alte instituții

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres	
5.1 Dezvoltarea regiunii	5.1.3 Facilitarea creării Grupurilor de Acțiune Locală	2022-2028	20,0	APL I	DEAI	Un GAL Funcțional	
	5.1.4 Stabilirea parteneriatelor cu sectorul asociativ în crearea serviciilor publice raionale în domeniile prioritare	2022-2028	800,0	DEAI; SAP	OSC	X servicii locale create în parteneriat cu OSC	
	5.1.5 Elaborarea și implementarea proiectelor de dezvoltare regională și transfrontalieră	2022-2028	5000,0	DEAI	CJ, OSC, APL I	- Proiecte finanțate din Fondul de Dezvoltare Regională și Locală - Proiecte în cadrul POC „RO-MD”; - POC „Bazinul Mării Negre”; - Proiecte ale Ambasadelor acreditate în Republica Moldova; - Finanțări directe	
	5.1.6 Organizarea schimbului de bune practici între funcționari publici ai APL-urilor	2022-2028	50,0	SAP	APL, OSC, CJ	XX Vizite de studiu organizate	
	5.1.7 Stabilirea parteneriatelor transfrontaliere pentru dezvoltarea durabilă a raionului	2022-2028	100,0	SAP	CJ înfrățite	3 parteneriate pentru aplicarea proiectelor transfrontaliere	
	5.1.8 Semnarea acordurilor de colaborare dintre raionul Cimișlia și partenerii de cooperare	2022-2028	50,0	CR Cimișlia	CJ înfrățite	XX Acorduri semnate	
	5.1.9 Dezvoltarea proiectelor comune cu Euroregiunea Siret-Prut-Nistru	2022-2028	400,0	SAP, DEAI	Euroregiunea Siret Prut Nistru	2 proiecte implementate în parteneriat	
	5.1.10 Susținerea procesului de înfrățire a localităților din raionul Cimișlia și acordarea suportului metodologic în acest sens	2022-2028	50,0	SAP	APL I, CJ înfrățite	X Acorduri de înfrățire semnate	
	5.2 Promovarea unei guvernări	5.2.1 Aplicarea instrumentelor de asigurare a transparenței decizionale	2022-2028	100,0	SAP	Subdiviziunile CR Cimișlia	Un site funcțional, accesibil inclusiv pentru

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres	
participative și transparente						persoanele cu dizabilități de vedere Creșterea numărului de cititori ai sitului cu 25%	
	5.2.2	Stabilirea parteneriatelor și asigurarea schimbului de bune practice în guvernarea locală	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	SAP	APL, OSC	2 vizite de studiu organizate
	5.2.3	Consolidarea capacităților funcționarilor publici în domeniul bugetării sensibile la dimensiunea de gen	2022-2025	20,0	Secretarul CR Cimișlia	SAP, APL, OSC	Sesiuni de informare organizate
	5.2.4	Promovarea practicilor de succes în domeniul Bunei Guvernări	2022-2028	100,0	SAP	APL I, OSC	0 gala a bunelor practici organizată anual; 5 bune practici premiate
	5.2.5	Aplicarea practicilor E-Guvernare în administrarea raionului	2022-2028	200,0	SAP		X servicii electronice prestate
	5.2.6	Asigurarea transparenței procesului decizional și publicarea raportului privind transparența în procesul decizional al Consiliului Raional Cimișlia, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	SAP	Secretarul CR Cimișlia, IDIS Viitorul	CR Cimișlia în top 3 CR conform ratingului IDIS Viitorul
	5.2.7	Organizarea audierilor, dezbaterilor și consultărilor publice	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	SAP	Subdiviziunile CR Cimișlia	Creșterea cu 25 % a numărului participanților la sesiunile de consultări publice, inclusiv a persoanelor cu dizabilități
	5.2.8	Implementarea programelor de instruire continuă a angajaților din sectorul public.	2022-2028	100,0	SAP	Subdiviziunile CR Cimișlia	100% din angajații CR au îmbunătățit capacitățile de lucru
	5.2.9	Implementarea planului de acțiuni anticorupție la nivel local	2022-2028	50,0	SAP	Subdiviziunile CR Cimișlia	Un raport de monitorizare și evaluare a planului anticorupție

Domenii prioritare	Acțiuni	Termen de realizare	Costuri de implementare (mii lei)	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
	5.2.10 Implementarea principiului egalității de gen în activitatea CR Cimișlia	2022-2028	20,0	Secretarul CR Cimișlia	SAP, APL, OSC	Nr. De documente de politici cu integrarea principiilor de gen aprobate; Sesiuni de informare organizate
5.3 Consolidarea sectorului asociativ	5.3.1 Implicarea actorilor de dezvoltare raională în procesul decizional al raionului	2022-2028	Nu necesită investiții financiare	Secretarul CR Cimișlia	SAP, OSC	Creșterea cu 25 % a numărului de participanți la sesiunile de consultări publice
	5.3.2 Elaborarea planului de acțiuni pentru îmbunătățirea cooperării ONG-APL II	2022-2028	20,0	DEAI	SAP, OSC, Grupuri de inițiativă,	Un plan de acțiuni elaborat
	5.3.3 Crearea unei Coaliției sectorului asociativ la nivel de raion	2023	20,0	DEAI	OSC, Grupuri de inițiativă	Un regulament de activitate aprobat; 4 ședințe organizate anual
	5.3.4 Crearea unei platforme de comunicare cu reprezentanții sectorului asociativ și grupele pe interese	2023	10,0	DEAI	OSC, Grupuri de inițiativă, Mass media	O platformă creată;
	5.3.5 Susținerea cooperării OSC din raion cu diaspora	2022-2028	20,0	DEAI	OSC	Nr. de proiecte la programul DAR 1+3 aplicate; Numărul de AO de băștinași active
	5.3.6 Finanțarea participativă a acțiunilor civice	2023-2028	500,0	DEAI, SAP	OSC, Grupuri de inițiativă	10 inițiative civice susținute

Fișe de proiect

FIȘA DE PROIECT 1 Direcția strategică: Dezvoltarea unui mediu economic competitiv.

NR.	ITEMI	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Orașul Cimișlia
2.	Denumirea proiectului	Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri din regiune
3.	Enunțul problemei	Raionul Cimișlia face parte din raioanele cu un activism antreprenorial scăzut. Numărul de IMM la 1000 de locuitori este de 6,97, în comparație cu 16,2 întreprinderi la 1000 locuitori în medie pe țară. Analiza evoluției numărului IMM arată că în ultimii 5 ani numărul acestora a crescut cu 23,6 % până la 408 entități, media pe țară fiind de 13,2%. Totuși, la nivel regional sunt înregistrate o creștere a importantă a nr. IMM în raioanele Cantemir și Leova, cu peste 50% în anul 2020 față de 2015. Pentru a dezvolta activismul antreprenorial este necesară consolidarea activităților potențialilor antreprenori și utilizarea potențialului infrastructurilor de suport în afaceri existente – Incubatorul de afaceri Cimișlia.
4.	Obiectivul general OG	Consolidarea infrastructurii de suport al mediului de afaceri din regiune prin susținerea noilor companii – rezidente ale IACM
5.	Obiectiv specific	OS 1. Oferirea unui serviciu integrat de acces la spații de producere prin crearea spațiului (halei) de producere pentru tineri antreprenori cu suprafața de 1191 m ² OS 2. Creșterea numărului de rezidenți ai IACM cu 25% serviciilor prin oferirea rezidenților IACM prin crearea a 6 spații modulare industriale OS 3. Sporirea competitivității economice și investiționale a Raionului Cimișlia și Regiunii SUD, prin diminuarea disparităților sociale și economice din zona
6.	Indicatori	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin 100 locuri de muncă create în domeniile (industria de procesare, textilă și de producere a materialelor de construcție) • Nivel de dezvoltare economică a raionului și RDS îmbunătățit; • Cel puțin 100 locuri de muncă create în domeniile (industria de procesare, textilă și de producere a materialelor de construcție) • Nivel de dezvoltare economică a raionului și RDS îmbunătățit;
7.	Impact	Impact Oportunități reale de creare a noilor afaceri pentru circa 80 % din persoanele instruite în cadrul IA; Locuri de muncă nou create; Venituri suplimentare la bugetul raional.
8.	Parteneri	ODIMM, Camera de Comerț și Industrie, Primăria Cimișlia
9.	Valoarea estimativă a proiectului	17,6 milioane lei
10.	Oportunități de finanțare	Fondul Național de Dezvoltare, Fonduri Europene, inclusiv din programele transfrontaliere; Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2022-2026

FIȘA DE PROIECT 2

Direcția strategică: Dezvoltarea unui mediu turistic competitiv.

NR.	ITEMI	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Raionul Cimișlia
2.	Denumirea proiectului	Sporirea atractivității turistice a raionului Cimișlia
3.	Enunțul problemei	<p>Amplasarea geografică a raionului Cimișlia, la intersecția drumurilor care fac legătura cu renumitele zone turistice din Regiunea de Dezvoltare Sud, cum ar fi: Prutul de jos zona din raionul Cahul și Nistru inferior zona Ștefan Vodă, favorizează raionul în vederea valorificării potențialului turistic existent și găzduirea turiștilor care tranzitează raionul Cimișlia. Raionul Cimișlia dispune de un potențial turistic competitiv printre care:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monumente istorice, -resurse naturale și de patrimoniu conforme domeniului turistic și de agrement la limita minima de exploatare ; - surse de informare și promovare , care integrează oferta turistică a raionului; -persoane active, care au inițiat unele afaceri în domeniul turistic . <p>Resursele turistice locale nu sunt integrate în circuitul turistic regional și național. Chiar dacă raionul Cimișlia este o importantă zonă vinicolă, și posedă potențial turistic în domeniu, nici o vinărie din zonă nu este inclusă în rutele turistice vinicole. Totodată, evenimentele socioculturale de nivel național care au devenit o tradiție, nu fac parte din calendarul activităților promovat de agenția de investiții, care a elaborat oferta turistică națională.</p>
4	Obiectivul general OG	Sporirea atractivității turistice a raionului Cimișlia
5.	Obiective specifice	<p>OS1. Realizarea studiului privind resursele disponibile din domeniul turismului</p> <p>OS2 Certificarea obiectivelor turistice</p> <p>OS3 Crearea unui cluster în domeniul turismului;</p> <p>OS4 Susținerea a trei idei de creare a structurilor conexe turismului – agropensiune, spațiu pentru organizarea evenimentelor de promovare a turismului;</p> <p>OS5 Deschiderea unei rute turistice, popas turistic</p> <p>OS6 Crearea și aplicarea instrumentelor și metodelor de promovare turistică a raionului Cimișlia</p>
6.	Indicatori	<p>Cantitativi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raport privind resursele disponibile din domeniul turismului • Obiective turistice certificate și incluse în circuitul turistic național • Cluster în domeniul turistic creat • Minim trei idei de afaceri în domeniul turistic susținute și promovate • rută turistică funcțională • Materiale informative privind oportunitățile turistice din raionul Cimișlia <p>Calitativi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 80% din obiectivele turistice certificate • Clusterul creat oferă oportunități de coagulare a efortului agenților economici din domeniile conexe turismului
7	Impact	<p>Impact</p> <p>Oportunități reale de promovare a raionului cu potențial turistic dezvoltat</p> <p>Venituri suplimentare la bugetul raional.</p>

8.	Parteneri	<i>Agenția Turismului a Republicii Moldova</i> , Asociația Națională pentru Turism, Camera de Comerț și Industrie, Mănăstirea Zloți, Muzeul raional
9.	Valoarea estimativă a proiectului	1000000 lei
10.	Oportunități de finanțare	Fondul Național de Dezvoltare, Fonduri individuale Fonduri Europene, inclusiv din programele transfrontaliere; Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2022-2026

FIȘA DE PROIECT Nr. 3

NR.	ITEMI	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Orașul Cimișlia
2.	Denumirea proiectului	Eficientizarea serviciilor prestate de IMSP Centrul de Sănătate Cimișlia
3.	Enunțul problemei	Calitatea serviciilor prestate de Centrul de Sănătate Cimișlia este în dependență de nivelul de dotare tehnică a procesului de investigare. Situația este că echipamentul de investigare a organelor interne este învechit și corespunzător nu permite diagnosticarea precoce a maladiilor organelor interne. În consecință termenul de inițiere a tratamentului este extins ce impune costuri suplimentare pentru instituție și pacient. Această problemă este actuală și din cauza nivelului scăzut a culturii sănătății. Populația se adresează la instituția medicală la etapa de acutizare a maladiilor și intervenția urgentă este decisivă în salvarea pacientului
4.	Obiectivul general OG	Modernizarea procesului de investigare în Centrul de Sănătate Cimișlia
5.	Obiective specifice	OS1. Dotarea centrului de diagnosticare cu fibrogastroscoop OS2 Instruirea personalului medical pentru aplicarea noilor tehnologii de investigare OS3 promovarea serviciilor de investigare specializată realizată în Centrul de Sănătate Cimișlia
6.	Indicatori	Cantitativi Echipament fibrogastrosopic pentru Centrul de Sănătate Cimișlia Grup de specialiști calificați pentru prețarea serviciilor de diagnosticare de performanță Campanie de informare realizată Calitativi: 99 la sută din maladiile organelor interne diagnosticate precoce Diminuarea costurilor tratamentului
7.	Impact	Impact Dotarea Centrului de Sănătate Cimișlia cu fibrogastroscoop va avea impact asupra îmbunătățirii calității serviciilor medicale pentru pacienții ce suferă de a organelor interne. Valoarea adăugată a proiectului este îmbunătățirea indicelui oportunităților tratamentului.
8.	Parteneri	Ministerul Sănătății ONG urile active în domeniul atragerii investițiilor
9.	Valoarea estimativă a proiectului	600000 lei

10	Oportunități de finanțare	Fondul de Dezvoltare și modernizare a prestatorilor publici de servicii medicale Fonduri Europene, inclusiv din programele transfrontaliere; Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2022-2026

FIȘA DE PROIECT Nr. 4

NR.	ITEMI	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Orașul Cimișlia
2.	Denumirea proiectului	Servicii de calitate în Centrul de Sănătate Cimișlia
3.	Enunțul problemei	<p>Modul de viață, situațiile de stres, alimentația incorectă și alți factori au favorizat creșterea numărului persoanelor ce suferă de boli ale organelor abdominale.</p> <p>Printre cele mai frecvente adresări în Centrul de Sănătate Cimișlia sunt :</p> <ul style="list-style-type: none"> - calculi biliari - litiaza veziculară(pietre la fiere), colecistita litiazică - chirurgia peretelui abdominal - hernii inghinale ombilicale, epigastrice, incizionale (eventrații) - boala de reflux gastroesofagian (GERD) - patologia stomacului, intestinului subțire, colonului (intestinul gros) sau rectului - apendicectomia - infertilitatea masculină (varicocele) <p>Procedurile ginecologice, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dureri pelvine de cauze incerte (- chisturi ovariene; - endometrioza; - aderente pelvine; - sarcina ectopică(extrauterină) - infertilitatea; - histerectomia pentru leziuni benigne(fibrom, adenomioza, etc) <p>Adresări care solicită investigarea ultrasonografică calitativă și urgentă.</p> <p>Soluția este achiziționarea unui ultrasonograf portativ performant.</p>
4	Obiectivul general OG	Conformarea serviciilor prestate de IMSP Centrul de Sănătate Cimișlia la standardele de calitate prin dotare cu ultrasonograf portativ
5.	Obiective specifice	<p>OS1. Dotarea centrului de sănătate Cimișlia cu ultrasonograf portativ</p> <p>OS2 Instruirea personalului medical pentru aplicarea noilor tehnologii de investigare</p> <p>OS3 Promovarea serviciilor de investigare specializată realizată în Centrul de Sănătate Cimișlia</p>
6.	Indicatori	<p>Cantitativi</p> <p>Echipament ultrasonograf portativ pentru Centrul de Sănătate Cimișlia</p> <p>Grup de specialiști calificați pentru prestarea serviciilor de diagnosticare de performanță</p> <p>Campanie de informare realizată</p> <p>Calitativi:</p> <p>99 la sută din maladiile organelor abdominale diagnosticate precoce</p> <p>Diminuarea costurilor tratamentului</p>

7	Impact	Îmbunătățirea indicelui oportunității tratamentului și corespunzător micșorarea costurilor.
8.	Parteneri	Ministerul Sănătății ONG urile active în domeniul atragerii investițiilor
9.	Valoarea estimativă a proiectului	700000 lei
10	Oportunități de finanțare	Fondul de Dezvoltare și modernizare a prestatorilor publici de servicii medicale Fonduri Europene, inclusiv din programele transfrontaliere; Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2024

FIȘA DE PROIECT Nr. 5

NR.	ITEMI	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Orașul Cimișlia
2.	Denumirea proiectului	Oportunități pentru dezvoltarea economică a raionului Cimișlia
3.	Enunțul problemei	Raionul Cimișlia dispune de priorități privind amplasarea geografică, infrastructură de comunicații și acces la traseele internaționale, resurse umane ce constituie un motiv în plus pentru dezvoltarea unei zone economice libere. Industria raionului este reprezentată de industria prelucrătoare în proporție de 93,5%, fiind o moștenire istorică a unui raion preponderent agroindustrial, care se axează preponderent pe sectorul de vinificație, produselor de făină. Colaborarea cu Zona Economică Liberă Bălți a creat oportunități renovarea domeniului economic, crearea locurilor de muncă și sporirea atractivității raionului pentru investitorii potențiali rezidenți a Zonei Economice Libere
4	Obiectivul general OG	Crearea condițiilor pentru dezvoltarea economică a raionului Cimișlia prin construcția rețelelor, comunicațiilor, amenajarea teritoriului în Filiala Cimișlia a Zonei Economice libere Bălți,
5.	Obiective specifice	OS1. Diversificarea oportunităților de îmbunătățire a condițiilor de trai a populației prin crearea a circa 5000 de locuri de muncă în Filiala Cimișlia a Zonei Economice libere Bălți, OS2 Oferirea de noi oportunități de atragere a rezidenților în Filiala Cimișlia a Zonei Economice Libere Bălți prin construcția de rețele, comunicații și amenajare a teritoriului. OS3 Promovarea atractivității raionului Cimișlia prin potențialul economic și utilizarea eficientă a forței de muncă
6.	Indicatori	<ul style="list-style-type: none"> • Rețele, comunicații și teren amenajat în terenul destinat pentru crearea Filialei Cimișlia a Zonei Economice Libere Bălți conform cerințelor solicitate de potențialii rezidenți • 5000 de locuri de muncă create pentru diverse categorii de locuitori • Campanie de informare realizată
7	Impact	Exemplu de bune practici în implementarea proiectelor de creare a oportunităților pentru dezvoltarea economică și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor; Creșterea gradului de ocupare al populației și îmbunătățirea calității vieții lor; Atractivitatea raionului pentru investitori și persoane, care vor alege să locuiască în raionul Cimișlia

8.	Parteneri	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Zona Economică Liberă Bălți Primăria Cimișlia Potențiali rezidenți a Filialei Cimișlia Zonei Economice Libere Bălți
9.	Valoarea estimativă a proiectului	12 000 000 lei
10.	Oportunități de finanțare	Fondul Național de Dezvoltare Fonduri Europene, inclusiv din programele transfrontaliere; Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2022-2024

FIȘA DE PROIECT Nr. 6

NR.	ITEMI	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Orașul Cimișlia
2.	Denumirea proiectului	Eficiență energetică în scop de îmbunătățire a condițiilor de activitate în Centrul de Creație Cimișlia.
3.	Enunțul problemei	Centrul de creație Cimișlia este o instituție, activitatea căreia are impact asupra instruirii opționale a copiilor, adolescenților și tinerilor, reprezentați a diferitor categorii, inclusiv cu nevoi speciale, pe parcursul a peste 50 ani . Rezultatele activităților sunt recunoscute prin efectul lor de dezvoltare a capacităților beneficiarilor, inclusiv talentelor. Situația este că clădirea Centrului de creație nu a fost reparată de mai mult timp și costurile pentru exploatare au crescut considerabil. Mai grav este la moment când sursele energetice sunt costisitoare și este riscul de a limita activitatea instituției. Soluția este reparația acoperișului și termoizolarea exterioară a pereților
4.	Obiectivul general OG	Condiții favorabile pentru activitatea Centrului de creație Cimișlia prin reparația sediului
5.	Obiective specifice	OS1. Construcția acoperișului clădirii Centrului de creație Cimișlia OS2 Termoizolarea exterioară a pereților
6.	Indicatori	Cantitativi Diminuarea consumului de energie electrică gaze naturale ; Reducerea emisiilor de CO2. Calitativi Condiții favorabile pentru activitatea Centrului de creație Cimișlia Accesibilitate la activitățile pentru toate categoriile de copii, adolescenți și tineri.
7.	Impact	Oportunități pentru extinderea activității Centrului de creație Cimișlia
8.	Parteneri	Instituțiile educaționale din raion; OSC
9.	Valoarea estimativă a proiectului	7 000 000 lei
10.	Oportunități de finanțare	Fondul Național de Dezvoltare Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2022-2024

FIȘA DE PROIECT Nr. 7

NR.	ITEMI	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Orașul Cimișlia
2.	Denumirea proiectului	Centrul Sportiv Regional Cimișlia
3.	Enunțul problemei	<p>Proiectul vine să transforme orașul Cimișlia într-un centru sportiv și cultural de nivel regional. Totodată, proiectul se încadrează în principiile de revitalizare urbană, construcția centrului sportiv regional, va duce la scoaterea din situația de criză a zonei școlii profesionale, dar și a cartierelor adiacente Cogâlnic și Centru, toate aceste zone confruntându-se cu cele mai acute probleme de ordin social și infrastructural.</p> <p>La etapa actuală sportul necesită mai multă atenție, acesta poate deveni un instrument eficient de rezolvare a problemelor sociale, dar instituțiile sportive necesită renovare și amenajare, sălile sportive de asemenea necesită reparație și dotare cu echipament sportiv modern. Terenurile sportive sunt insuficiente și suprafața lor este extrem de redusă, iar repartizarea în teritoriu este neuniformă. Starea obiectelor sportive și lipsa cadrelor de antrenori nu permite diversificarea de probe sportive ce sunt practicate în Cimișlia: turism sportiv, atletism, tenis de câmp, tirul din arme și arc, hipism, biciclist, badminton, gimnastică sportivă etc.</p>
4.	Obiectivul general OG	Dezvoltarea durabilă a orașului Cimișlia prin crearea infrastructurii sportive regionale
5.	Obiective specifice	<ul style="list-style-type: none"> - 10 sporturi de performanță dezvoltate în regiunea de dezvoltare sud; - 10000 de tineri și copii cu acces la infrastructură sportivă; - Incluziunea socială a peste 600 de persoane cu din categoriile de risc.
6.	Indicatori	<ul style="list-style-type: none"> - Un parteneriat durabil între federațiile sportive, APL, Instituții de învățământ - 10 Sporturi de performanță dezvoltate - Promovarea unui mod sănătos de viață; - 5 competiții de nivel regional organizate anual; - Potențialul turistic al zonei de revitalizare promovat;
7.	Impact	Centrul sportiv vine să dezvolte sportul de performanță. Dacă nu există sport de performanță, nu există nici modelele pe care copiii, tinerii le pot urma, astfel proiectul va avea un impact educativ pe termen mediu și lung. Astfel, cei circa 10000 de tineri de până la 15 ani din raza a 25 km a orașului Cimișlia vor avea acces la infrastructură sportivă dezvoltată. Centrul va fi unul accesibil, în contextul mobilității elevilor pentru o școală mai bună. Federațiile sportive de profil vor avea o platformă de organizare a competițiilor la nivel regional, dar și de creștere a noi campioni din RDS, ceea ce va dezvolta diverse ramuri sportive.
8.	Parteneri	Federațiile sportive, Primăria Cimișlia
9.	Valoarea estimativă a proiectului	100 milioane lei
10.	Oportunități de finanțare	Fondul Național de Dezvoltare Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2022-2024

FIȘA DE PROIECT Nr. 8

NR.	ITEM	DESCRIERE
1.	Denumirea localității	Comuna Codreni, s. Zloți
2.	Denumirea proiectului	Modernizarea taberei pentru copii din s. Zloți
3.	Enunțul problemei	Tabăra de odihnă "Izvoaraș" este amplasată într-un loc pitoresc, în pădurea din apropierea satului Zloți, comuna Codreni, raionul Cimișlia pe un teren cu suprafața de circa 1,6 ha, proprietate a raionului Cimișlia, atribuit pentru construcția taberei de odihnă prin Dispoziția Consiliului Miniștrilor al RSSM Moldovenești nr. 417-p din 11.08.1969. Capacitatea taberei este de 120 copii (trei blocuri de locuit a câte 40 paturi) pentru o tură cu durată de 10 zile. Pe parcursul perioadei estivale, se organizează 5 ture cu o capacitate de 600 de persoane. Renovarea Taberei ar permite nu doar majorarea numărului turelor în perioada estivală și sporirea numărului copiilor care se vor odihni în Tabără, în vacanța de vară, de la 600 la 720 copii, dar și organizarea odihnei copiilor în vacanțele mici, pe parcursul întregului an calendaristic, deoarece mulți copii doresc să-și petreacă vacanța cu colegii, prietenii, dar, la moment, în Tabără nu sunt condiții pentru aceasta. De asemenea se preconizează găzduirea în tabără în perioada estivală și a elevilor din raioanele Basarabeasca, Leova și alte raioane din țară pentru efectuarea schimbului de experiență și a bunelor practici în diverse domenii.
4.	Obiectivul general OG	Crearea condițiilor de odihnă pentru copii pe parcursul întregului an calendaristic prin dezvoltarea infrastructurii Taberei de odihnă "Izvoaraș" din satul Zloți
5.	Obiective specifice	<ul style="list-style-type: none"> - Îmbunătățirea condițiilor pentru odihna și întremarea sănătății copiilor pe parcursul întregului an calendaristic. - Diversificarea activităților practicate de copiii aflați la odihnă în Tabără. - Asigurarea condițiilor de muncă pentru angajații Taberei în conformitate cu standardele existente.
6.	Indicatori	
7.	Impact	<ul style="list-style-type: none"> - Creșterea calității odihnei copiilor. - Asigurarea accesului mai multor copii la odihnă în Tabără și pe parcursul întregului an calendaristic. - Creșterea eficienței managementului și utilizării taberei. - Motivarea și sporirea satisfacției personalului antrenat în organizarea odihnei copiilor.
8.	Parteneri	Direcția de învățământ, Consiliile județene înfrățite
9.	Valoarea estimativă a proiectului	4,0 milioane lei
10.	Oportunități de finanțare	Fondul Național de Dezvoltare Bugetul raional
11.	Perioada de implementare	2023-2025

Secretarul consiliului

Gheorghe Netedu